

Zak-boek voor practiserende artzen, ter vermyding van scheikungdige en pharmaceutische mislagen in het voorschryven van geneesmiddlen / door B. Tromsdorff ; volgens den laatsten druk uit het Hoogduitsch vertaald. Benevens de dissertatien van J.P. Dring, over zommige dwalingen, welke man in het voorschryven der geneesmiddelen moet vermyden, en S. Fockema, over de voornaamste mercuriale geneesmiddelen / S. Fockema. Uit het Latyn vertaald, door B. Tieboel.

Contributors

Trommsdorff, Johann Bartholomäus, 1770-1837.

During, J. P. Over zommige dwalingen, welke men in het voorschryven der geneesmiddelen moet vermyden.

Fockema, S. Over de voornaamste mercuriale geneesmiddeln.

Tieboel, B.

Publication/Creation

Groningen : J. Oomkens, 1804.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/f7frvg65>

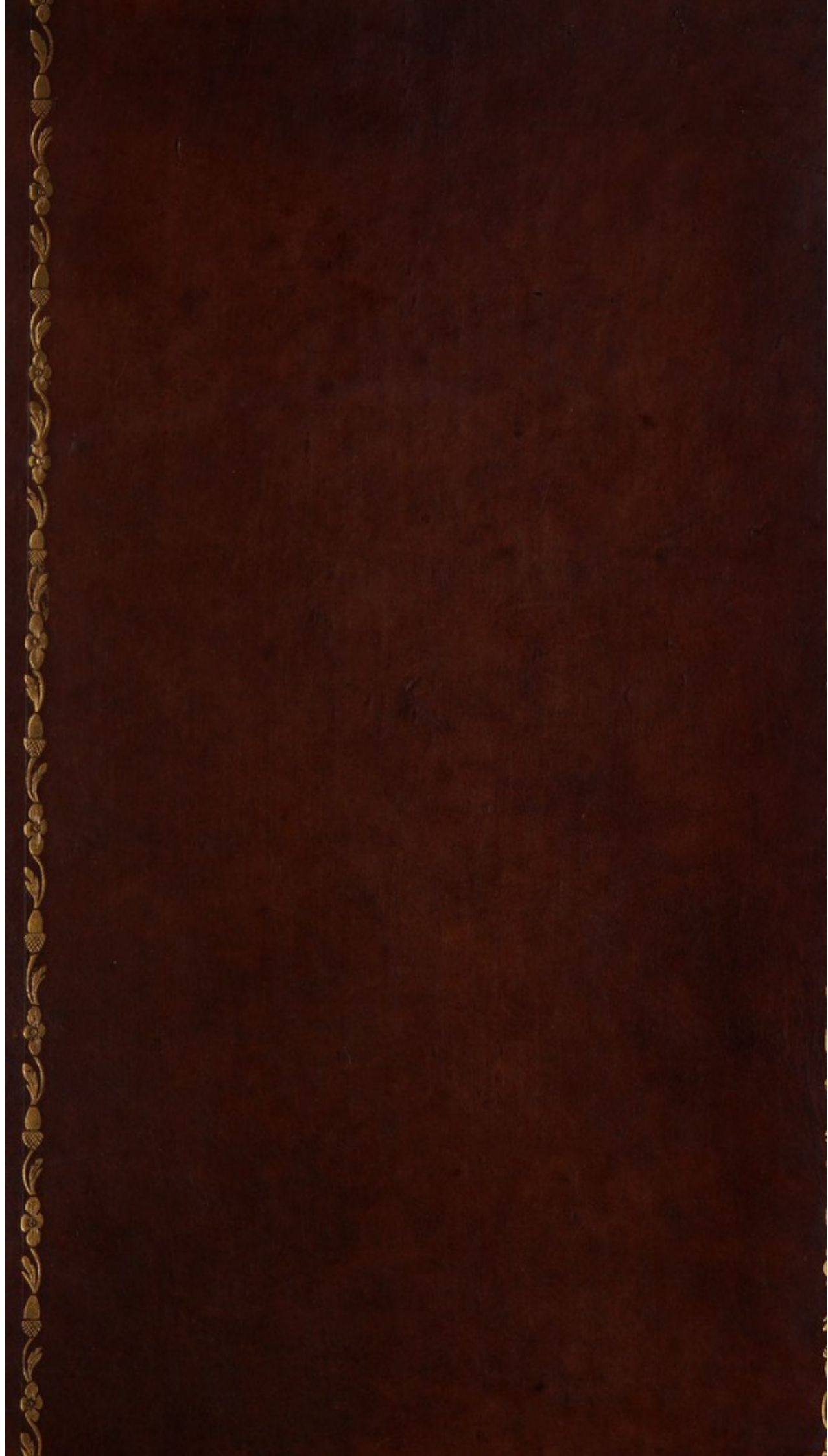
License and attribution

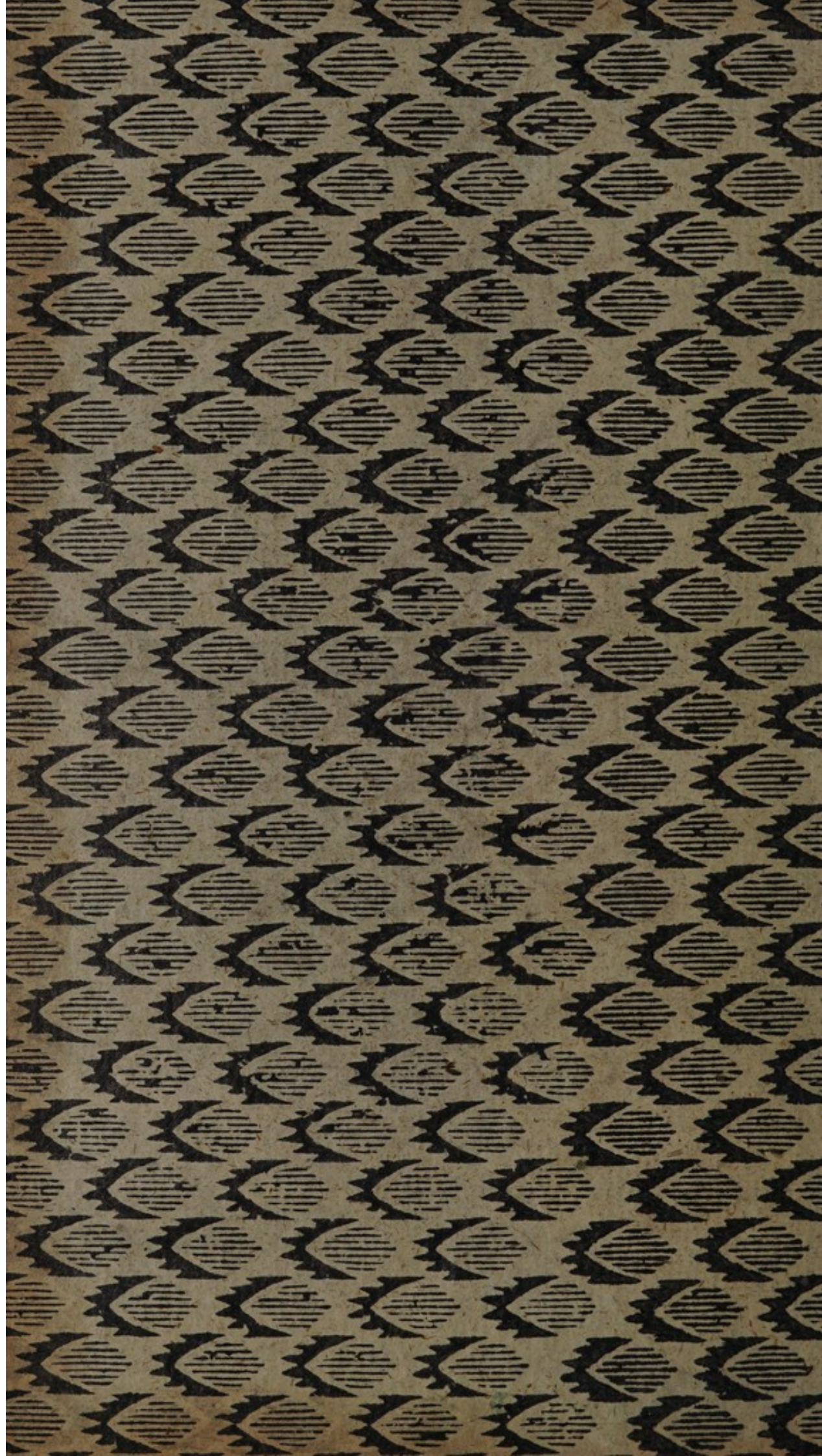
This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

52057/B

II 8.320

250.

Z A K - B O E K

V O O R

PRACTISERENDE ARTZEN,

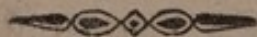
TER VERMYDING VAN SCHEIKUNDIGE EN PHARMA-
CEUTISCHE MISSLAGEN IN HET VOORSCHRYVEN
VAN GENEESMIDDELEN

D O O R

B. TROMSDORFF,

Hoogleeraar in de Chemie en Pharmacie te Erfurt.

Volgens den laatsten Druk uit het Hoogduitsch
vertaald.

BENEVENS DE DISSERTATIEN VAN

J. P. DURING,

OVER ZOMMIGE DWALINGEN, WELKE MEN IN HET VOOR-
SCHRYVEN DER GENEESMIDDELEN MOET VERMYDEN.

e n

S. FOCKEMA,

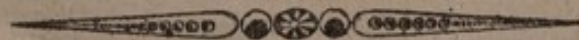
OVER DE VOORNAAMSTE MERCURIALE GENEESMIDDELEN.

Uit het Latyn vertaald,

d o o r

B. TIEBOEL,

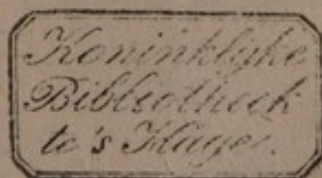
Oud Apothecar te Groningen.

Te GRONINGEN, by

J. OOMKEN S.

1804.

Z A K - B O E K

V O O T

P R A C T I S C H E A N D E W I J Z E N

DE WETENSCAP VAN DE VERBODENDE EN VERBODENDE
DE WETENSCAP VAN DE VERBODENDE EN VERBODENDE
VAN DE WETENSCAPEN

D O O R

J. T R O M S D O R F

De Wetenſchap van de Verboden en Verboden
De Wetenſchap van de Verboden en Verboden
De Wetenſchap van de Verboden en Verboden

WETENSCAP VAN DE VERBODENDE

J. P. D U R I N G

De Wetenſchap van de Verboden en Verboden
De Wetenſchap van de Verboden en Verboden
De Wetenſchap van de Verboden en Verboden

O P

F O U K E M A

De Wetenſchap van de Verboden en Verboden
De Wetenſchap van de Verboden en Verboden
De Wetenſchap van de Verboden en Verboden

De Wetenſchap van de Verboden en Verboden

V O O T

J. T R O M S D O R F

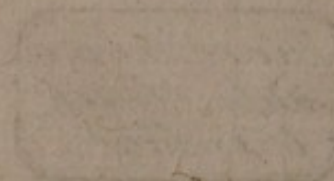
De Wetenſchap van de Verboden en Verboden

T. G R O N I N G E N

J. O M K E N

1 8 0 4

A A N D E
DEPARTEMENTALE

C O M M I S S I E

V A N

G E N E E S K U N D I G

ONDERZOEK EN TOEVERZICHT

T E

G R O N I N G E N,

WORDT

WORDT DEZE

V E R T A L I N G

van

TROMSDORFFS

ZAK-BOEK

voor

PRACTISERENDE ARTZEN, ENZ.

UIT ACHTING TOEGEWYD

door

DESZELFS MEDELID

M. J. B. TIEBOEL.

VER-

V E R K O R T E
V O O R R E D E
voor de eerste uitgave.

*I*k had, gedurende vele Jaaren, zeer dikwyls gelegenheid waartenemen, dat jonge Artzen, en ook wel zomtyds zeer waardige practiserende Medici, niet zelden in het voorschryven van geneesmiddelen Scheikundige en Pharmaceutische fouten begaan, door, b. v. zaaken voorteschryven, welke zich onderling ontleden of decomponeren: — ontbindmiddelen voorteschryven, welke zich niet kunnen verenigen met de te ontbindene lichamen, — poeders voorteschryven van zodanige geneesmiddelen, welke niet kunnen gepulveriseerd worden, noch zich in poeder laten bewaren, enz. — Hier over behoeft men zich niet te verwonderen, zo men daar van maar enigermate de oorzaak nagaat. Tot het vermyden van zodanige fouten behoort ene nauwkeurige kennis der Chymie en practicale Pharmacie: maar wie kan, wie durft dit eischen van enen practiserenden Artz? — Men bedenke maar eens den weinigen tyd, welke 'er op de H. Scholen, voor de beoeffening dezer wetenschappen overschiet: — en zo hy dezen tyd wel besteedt, zal hy toch niet altyd in staat zyn, de gronden dezer wetenschappen behoorlyk toetepassen; — en waarlyk in zynen practicalen loopbaan blyven er weinige uren voor de studie der Chymie over.

Een zeer waardig Geneesheer zette my, voor enigen tyd aan, tot het schryven van dit werk: hy geloofde, dat

B E R I C H T.

dat men dus een zeer groot gebrek konde verhelpen, wanneer men den Artz een boek in handen gaf, waarmede hy konde te rade gaan: — waarin hy met een opslag die stoffen konde overzien, welke zich onderling ontleden enz., in 't kort, welke hun voor elken Chemischen misslag bewaard, — „onze leermeesters in de „ Geneeskunde, ” zeide hy, „ leren ons wel de mid- „ delen kennen, en de dosi's, waar in men ze moet „ voorschryven: maar deze en onze aanleidingen in de „ konst van geneesmiddelen voortschryven (recepteren) „ stellen ons niet in zekerheid tegen elke Chemische fout; „ en zal de Artz omslagtige chemische boeken opslaan, „ dan blyft het er by; en ook zou hy mischien niet „ vinden het gene hy zогte, om dat er, in deze schrif- „ ten gene Pharmaceutische opheldering gegeven „ wordt.”

Ik waag het nu, om zodanig een geschrift in 't licht te geven; en ik zal my zeer gelukkig rekenen als het eniger mate aan het oogmerk mogte voldoen, want ik ben niet ydel genoeg van te geloven, dat ik in alles volkomen het doel heb bereikt.

*Om my nu wel te verstaan, vind ik nodig te erinneren, dat men hier niet moet verwagten ene algemene aanleiding tot het voorschryven van geneesmiddelen: dit was myn oogmerk niet, maar laat het over voor anderen: GRUNER, TODE, (GAUBIUS) hebben hier voor reeds gezorgd. — Men zal hier ook te vergeefs zoeken de wyze, hoe de geneesmiddelen werken, want daar mede heb ik my even zo weinig ingelaten, als met de dosi's der geneesmiddelen: — dit is het werk der Practici. — Ook verwagte men hier niet ene beschry-
ving.*

B E R I C H T.

ving der geneesmiddelen, — ene opgave der kentekenen van derzelver echtheid of vervalsching: — 'men kan hier over de werken van HAHNEMAN, BUCHOLZ, SCHAUB en anderen, raadplegen: — dit zou het werk nodeloos te kostbaar hebben gemaakt.

Men vindt hier alleen ene Scheikundige en Pharmaceutische beschouwing der geneesmiddelen. — De Alphabetische orde scheen my, hiertoe, de geschikste te zyn: en ik heb 'er by aangemerkt, in welke gedaante zy zich lieten voorschryven en welke de geschikste waare voor het gebruik, zelf ook ten opzicht van derzelver geneeskragten: — tevens heb ik 'er, zo veel my mooglyk ware, bygevoegd die middelen, welke ene ontleding of decompositie veroorzaken: — hier by moet ik echter aanmerken, dat ik hier de ontleding op den natten weg, in de gewone temperatuur versta, want die op enen drogen weg kwam hier niet te pas. Er zou echter wel eens een geval kunnen plaats hebben, dat zodanig ene ontleding overeen kwam met de indicatie van den Artz; doch dit zou toch zeldzaam gebeuren, en dikwyls een groter nadeel veroorzaken.

Ik heb doorgaands gebruik gemaakt van de oude Pharmaceutische nomenclatuur, om dat zy het Burgerrecht heeft verkregen, en by elken Artz en Apothekar bekend is. Als men Spirit. Mindereri voorschryft, dan weet elk Apothekar, wat men verlangt; maar begeert men Acetas Ammoniae, dan zullen velen niet weten, wat voor een ding dit is. De naam doet niets ter zaak.

Ik voor my houd het voor zeer gevaarlyk de Pharmaceutische Nomenclatuur te veranderen: (a) — dit zou menig zie-

(a) Ten zy zulks algemeen en op openbaar gezag geschiede.

B E R I C H T.

zieken het leven, en menig Artz zyn goeden naam konnen kosten. — By de ruwe geneesmiddelen heb ik my van den systematischen naam van LINNÆUS, en by de Chemische bereidingen meest al van die van GREN bediend: — ook heb ik, met weinige woorden, de samenstellende delen der geneesmiddelen aangegeven.

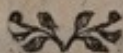
Voor het laatst verzoek ik hem, die dit werk beoordeelt, voor af alle artikelen doortelezen, en op het reeds gezegde te letten. Er zyn velen, waaromtrent niet veel te zeggen valt; het tegendeel heeft omtrent vele andere plaats.

Het zal niet nodig zyn aantemerken, dat ik vele proeven heb moeten in 't werk stellen, om vele zaken nader te bepalen.

ERFURT

DE SCHRYVER.

Maart 1797.

V a n d e
GENEESMIDDELEN

u i t d e
D r i e R y k e n

d e r
N A T U U R.

§. I.

Van alle Ryken der Natuur is er geen, 't welk zo vele geneesmiddelen oplevert, dan het Ryk der Planten. — Het Dieren Ryk levert enige weinige, maar echter werkzame; — uit het Mineraal Ryk verkrygt men, door behulp der Scheikunde, een groot aantal voortreffelyke Geneesmiddelen. — Een kort overzicht der lichamen van deze drie Ryken, met betrekking tot de Scheikunde, zal hier niet te onpas komen.

§. II.

Men moet alle Plantaartige lichamen aanzien als mengfels van verschillende *heterogene* famen;

A

stel.

stellende delen, doch niet als scheikundige vermengingen; deze gemengde delen der Plantgewassen zyn bekend onder den naam van *nadere samenstellende delen*.

§ III.

Hoe zeer ook de nadere samenstellende delen der Planten verschillen in derzelver Phyfike eigenschappen, zo zeer zyn zy elkanderen gelyk in derzelver grondmenging; — *Koolstof*, *Waterstof* en *Zuurstof* vindt men overal in deze zelfftandigheden; in zeer vele vindt men *Stikstof*, *Phosphorus*, *Zwavel*, *enige Loogzouten*, *Aarden* en *Metaal-oxyden*. Het verschil daar van legt niet zo zeer in de *qualitative* als in de *quantitative* betrekkingen der samenstellende delen. Van daar is het, dat het ene nadere samenstellende deel, zo gemakkelyk in het andere overgaat, zo ras maar de *quantitative* betrekking veranderd wordt.

§. IV.

Men heeft de volgende nadere samenstellende delen in het Plantenryk aangetroffen: *Extractifstof*, *Gom*, *Hars*, *Balsem*, *Gomhars*, *Suiker*, *klevende Stof*, *Styfel*, *Eywit-stof*, *vette Olie*, *Kautschuck* (Elastike hars), *Plant-zeep* of *Zeepstof*, *Ætherifche Olie*, *Campher*, *samentrekkende stof*

stof of *looyende stof*, en *houtachtig weefzel*. — Men vindt ook nog in de planten verschillende *Zuuren*; b. v. *Wynsteen-zuur*, *Appel-zuur*, *Citroen-zuur* enz. Verschiede zuurachtige zouten, b. v. *Wynsteen*, *Klaverzout* enz.; of neutrale zouten, b. v. *Salpeter*, *Digestif-zout*, *zwavel-zuure Potasch*, *klaver-zuure Kalk* enz.; en eindelijk *Water*. — De verdovende kragt, welke sommige planten bezitten, ontstaat niet uit een byzonder *Narcotiek beginzel*, maar is veel meer ene eigenschap van verschillende samenstellende delen; b. v. der *Ætherische olie* enz. — Het zelfde heeft plaats met de *scherpte*, welke sommige planten bezitten; — men kan deze niet afleiden van ene byzondere *scherpe stof*, maar zy is ook ene eigenschap van meerdere samenstellende delen: — dus huisvest de *scherpheid* der *Peper* in de *harsachtige* delen: — de *scherpheid* der *Peperwortel* in ene *vlugge olie*. — Er is ook gene byzondere *Bitterstof* voorhanden, aangezien de *bittere smaak* van vele planten afhangt van ene *bittere slym*, of van ene *bittere hars*, of van ene *bittere olie*.

§. V.

De *Extractif-stof* is eerst in latere tyden bekend geworden voor een eigendommelyk nader sa-

menftellend deel van het Plantenryk; — men vindt het in grotere of kleinere hoeveelheid in alle planten, doch laat zich bezwaarlyk van andere nader famenftellende delen affcheiden. — Ontbindbaar in water en wyngceest; trekt zuurftof uit den Dampkring tot zich, en gaat door de vereniging daar mede over tot een in water niet ontbindbaar harsachtig lichaam. — Men vindt ze veel in de Kina; en als men een afkookzel van Kina zagties uitdampft, dan ontftaat er op de oppervlakte ene donkere harsachtig fchynende huid, welke niet anders is dan Extractif ftof, welke door de zuurftof der lucht, in water onoplosbaar is gemaakt.

§. VI.

De *Gom* is, zuiver zynde, een doorschynend, reuk- en fmaakloos lichaam; gemaklyk in water maar niet in wyngceest oplosbaar. — De waterige ontbinding is taai en klevende, men noemt dezelve *flym*; — zy is een famenftellend deel van alle planten, en laat zich min of meer affcheiden. Zy vloeit van zelfs uit vele heesters en boomen, als men er ene insnyding in doet; droogt in de lucht tot gom. — De Gom wordt door de warmte niet klevend, maar veel eerder droger; brandt niet in de vlam van een kaars, maar gaat over tot een glimmende kool.

§. VII.

§. VII.

De *Hars* vindt men meest in de schors, het hout en den wortel van vele planten, en zwelt dikwyls uit de ingesnedene schors; — onderscheidt zich van de Gom, door dat ze in water onoplosbaar, maar in wyngceest oplosbaar is, in de warmte week wordt en vloeit, in 't vuur brandt met een heldere vlam en veel roet.

§. VIII.

De *Natuurlyke Balsems* zyn de nog niet verharde, maar nog vloeibare harsfen, bezittende nog een ander samenstellend deel, naamlyk de *Ætherische olie*, en daar door zyn zy vloeibaar; bezitten een sterken reuk, zyn volkomen in wyngceest, doch niet in water oplosbaar.

§. IX.

De *Gomharsfen* zyn droge Plantzappen, bestaande uit gom- en harsdelen, dus niet volkomen in water, noch in wyngceest oplosbaar. Als men ze met water wryft, dan maken de gomodelen de harsdelen in water oplosbaar, en geven een melkachtig vogt (*Emulsio*.) De betrekkelijke hoeveelheid dezer delen is zeer verschillend.

§. X.

§. X.

Men moet de *Suiker* niet als ene gom beschouwen, maar veel eer als een eigendommelyk nader samenstellend deel van het Plantenryk, 't welk in alle zoetsmakende planten, in grotere of kleinere hoeveelheid, aanwezig is, en zich gemaklyker of bezwaarlyker van de andere nadere samenstellende delen laat scheiden en daarstellen. — Men kent ze aan den zoeten smaak, gemaklyke oplosbaarheid in water. — De sterkste Alcohol ontbindt zeer weinig, en de Suiker scheidt zich daar uit, door uitdamping af, in fraaie kristallen. — Brandt op gloeiende kolen met enen witten zuurachtigen damp, niet onaangenaam van reuk. Zommigen hebben ook een *slym-suiker* aangenomen; deze is echter niets anders dan ene naauwkeurige vereniging van slymdelen en suiker.

§. XI.

De zaden van alle soorten van Koorn hebben ene witte zelfstandigheid in zich, bekend onder den naam van *meel*. Dit meel is een mengzel van drie nader samenstellende delen van het Plantenryk, welke zich gemaklyk laten scheiden. Men kneedt het meel tot een deeg met water, doet het in linnen, en kneedt het zo lang met water, tot het water niet meer melkachtig wordt; dan blyft er in het linnen een der samenstellende delen terug, bekend on-

onder den naam van *gluten*, *lym*, *colla*. — Deze stoffe is, zo lang zy vogtig is, taai, geel-achtig; laat zich als een stuk leder uitrekken; zonder reuk en smaak; niet in koud noch heet water, noch in voorloop oplosbaar; gaat, vogtig zynde, spoedig over tot rotting; is gedroogd, hout- en hoornachtig; oplosbaar in zuur, byzonder in azyn en loogzout.

In het water, tot affpoeling gebruikt, bezinkt ene witachtige stof; dit is de *Styffel*; niet oplosbaar in koud, maar in heet water tot eene ware slym. Men vindt de *Styffel* ook in vele wortelen en vrugten.

Het water, waar in *Styffel* bezakt, zagtjes uitgedampt zynde, geeft ene zoete stof, en bestaat uit zuiker met slym vermengd.

§. XII.

De *Eywit Stof* of *Plant Eywit*, huisvest in de zappen van vele planten; b. v. *Lepel-blad*, *Waterkers*, *Rammenas*, *Zeeäjuin*, *Dullekervel* enz., en scheidt zich, onder het koken, af. Bezit de eigenschap als het wit van ey; laat zich, frisch zynde, in water oplossen; is door koken verhard, niet meer in water oplosbaar; is niet oplosbaar in *alcohol*, en wordt daar door uit zyne waterige ontbinding afgescheiden; — gemakkelyk oplosbaar in scherpe loogzouten; zeer weinig in sterke zuuren; verrot spoedig in ene vogtige warme lucht.

§. XIII.

De *vette Olie* vindt men voornamelyk in de zaden, ook in enige vrugten. By aldien zy ene vaste *consistentie* bezit, noemt men haar *Boter*. Deze olieën laten zich niet met water mengen; dryven op het water; zyn niet oplosbaar in wynggeest, niet vlug in de hitte van kokend water; ontvlambaar door middel van een lemmet, en als zy zeer heet gemaakt worden, vliegen zy in brand; — ontbinden hars maar geen gom: met gom en water gewreven, geven zy een melkachtig vogt, even als wanneer men de Olieachtige zaden met water stoot. De gom maakt derhalven de vette olien mengbaar met water. Verders geven zy met scherpe loogzouten zeep.

§. XIV.

Het *Wasch* komt in deszelfs betrekkingen overeen met de vette olieën, en is alleen daar van door ene meerdere vastheid verschillend: — men kan het dus als ene verharde olie aanmerken.

§. XV.

De *Kautschuch*, te onrecht Elastike gom genaamd, maakt in weinige planten een samenstellend deel uit; gelykt op 't aanzien ene bruine lederachtige stof, zeer veerkragtig; onoplosbaar in water
en

en wyngceest, zeer weinig in vette olieën, doch wel in *Æther* en *Ætherische* olieën; brandt in de vlam van een kaars met ene heldere vlam; wordt week op 't vuur, en verliest dus deszelfs veerkragt.

§. XVI.

De *Zeepstof* of *Plantzeep* vindt men in vele Plantgewassen; oplosbaar in water en wyngceest, maar niet in *Naphta*, en wordt door zuurstof niet in hars veranderd.

§. XVII.

De *Ætherische olie* is overvloedig in het Plantenryk verspreid; men verzamelt ze door destillatie uit de reukgevende Plantgewassen, — doordringend van reuk en smaak; vlug in de hitte van kokend water; gemakkelyk ontvlambaar; oplosbaar in alcohol, en voor een zeer klein gedeelte in water; gaat met scherpe loogzouten niet over tot een ware zeep; ontbindt de harsfen en natuurlijke balsems; mengbaar met elke vette olie.

§. XVIII.

De *Campher* is, zuiver zynde, een wit, vast, doorschynend, blinkend, broos lichaam, zeer doordringend van reuk en smaak; brandt met een le-

vendige vlam en veel roet. Volkomen oplosbaar in wyngest, vette en vlugge olien, naphthen en verzoete zuuren. In zuiver water onoplosbaar, doch deelt daar aan een reuk mede als men het met water trekt; geheel vlug in de warmte zonder iets terug te laten.

§. XIX.

Het *samentrekkend beginsel*, of de *samentrekkende stof*, heeft men voor een en 't zelfde gehouden met het galnoot-zuur, uit hoofde van de gelykheid tusschen beiden, en om dat men ze dikwyls by malkander vindt, aangezien men zelden een plant vindt, welke, zo ras men er galnoot-zuur in vindt, vindt men er ook samentrekkende stof in; echter van het ene altoos meer, dan van het andere.

Het samentrekkend beginsel wordt ook wel Looystof (Tannin) genoemd, en het is die zelfstandigheid, welke zich door het looyen met de huiden verenigt, en dezelve in leder verandert.

De ontbindingen van yzer in zuuren worden door het adstringerend *principium* zwart neergeslagen. De ontbinding der dierlyke geleyen (b. v. Vischlym) in water, wordt door het samentrekkend *principium*, als ene taaye, in water onoplosbare stof, neergeslagen: ook in alcohol onoplosbaar.

§. XX.

§. XX.

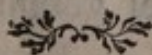
Het *Houtachtig weefzel*, of de *Plantvezel*, is het draadachtig weefzel, welk terug blyft, na dat men alle nadere samenstellende delen heeft uitgetrokken: het is, als 't ware, het sceleet der planten in water en wyngceest onoplosbaar.

§. XXI.

De *Dierlyke lichamen* bestaan uit een mengzel van verschillende, ongelykaartige, samenstellende delen.

§. XXII.

Het *Mineraalryk* geeft, als geneesmiddelen, 1) *ontylambare lichamen*, en wel a) *gemaklyk ontylambare*, b. v. Aardharsfen, bergolie, zwavel, enz. b) *bezwaarlyk ontylambare*; hier toe behoren de *Metalen*. 2) *Zoute lichamen*; 3) *Aardachtige*. Byna alle geneesmiddelen uit dit Ryk moeten eerst toebercid worden; weinige kunnen in enen natuurlyken staat gebruikt worden. — Om ze nader te leren kennen, kan men myn *Systemat. handbuch der gesammten chymie* nazien.

A

Abies (*Pinus Abies* Linn.)

Gebruik. De jonge spruiten van de Denneboom (*Turiones*.) Men verzamelt ze ook van de *Pinus Picea* (Pynboom.)

Dit geneesmiddel laat zich niet goed in poeder gebruiken, om dat het ligt en vezelig van zelfstandigheid is. — Met water gekookt, verliest het deszelfs balsamieke delen; — het is beter om het in een *infusio* voorteschryven; één onçe van de *Turiones* met agt oncen kokend water getrokken, en als het koud is, gefiltreerd, geeft een krachtig aftrekzel. — Als zy by andere afkookzels voorgeschreven worden, dan moeten zy niet met de overige *species* gekookt, maar in de doorgegotene *colatuur* warm trekken.

De wyn is een veel geschikter *vehiculum* voor ene krachtige *infusie*, dan het water.

Abrotanum (*Artemisia abrotanum*, L.)

Gebruik. Het Kruid. *Averruit*.

Men kan het in *poeder* gebruiken, doch beter met *syroop* tot een *Electuarium* gemaakt. De werkzaamheid legt in de vlugge olieachtige deeltjes, dus men het niet in een afkookzel maar als een *infusie* voorschryft; één onçe geeft, met zes oncen water, ene zeer *geconcentreerde infusie*: — Wyn trekt er volkomen de kracht uit. [om dat deze toppen ook vele gom-hars deeltjes bezitten.]

Het *Extractum Abrotani* is krachteloos. [De toppen (*Summitates*) zyn krachtiger dan de grotere bladeren.]

Abfinthium Vulgare (*Artemisia Absinthium* L.)

Gebruik. Het Kruid en de Bloemen. *Gewone Alfem*. [De bloeiende toppen (*Summitates absinthii*) knoppen van Alfem worden het meest gebruikt.]

De genezende kracht legt mischien meer in de bittere delen, dan in de olieachtige; diensvolgens schikt het zich zeer goed tot *waterige afkookzels*. Ook laten zich de bittere en olieachtige delen, vry goed in bier, wyn of wyngest, in de koude, uittrekken. [Door koking gaan er vele oliedelen verloren; een welbereid aftrekzel is dus krachtiger en werkzamer.]

Het *Extractum Absynthii* is zeer krachtig.

Ab-

Abfinthium ponticum (*Artemisia pontica* L.)

Gebruik. Het Kruid, *Roomfche Alfem.*

Hier geldt het zelfde als van den gewonen Alfem: doch deze Alfem heeft meerdere olieachtige en bittere delen in zich dan de vorige.

Acetofa (*Rumex acetofa* L.)

Gebruik. Het Kruid en de Wortel. *Zuring.*

De wortel is reuk- en fmaakloos, dus niet meer in gebruik. — Het kruid moet frifch gebruikt worden, verliezende door drogen alle werkzaamheid. — Men gebruikt het geperste zap op zich zelf of met andere fappen gemengd, of het frifche kruid in kruiderfoepen.

Het *Aqua*, *Extractum* of *Syrupus acetofæ* zyn, als krachteloos, buiten gebruik.

Acetofella zie *Sal Acetofellæ.*

Acetum vini crudum. *Ruwe, gewone Wyn-Azyn.*

Wanneer de Azyn als een zuur moet werken, dan moet zy niet met *loogzouten*, noch met *aarden*, noch met *metalen* voorgefchreven worden. — Zy *decomponeert* de *neutrale zouten* niet, uitgezonderd den *Tart. Tartarifatus* en het *Sal Seignetti*, welke beiden in *Cremor Tartari* veranderd worden, door dien aan dezelve een gedeelte loogzout wordt ontnomen.

De Wyn-Azyn laat zich, in alle betrekkingen,
mer

met *wyngeest* vermengen; ontbindt *zuiker* en *slym*; neemt de *gomdelen* tot zich; en maakt de *slymharsfen* b. v. *Asfa foetida*, *gom-ammoniak* en dergelyke week; om deze reden wryft men deze zelfstandigheden vooraf met *azyn*, als men ze tot een waterig *mixtuur* zal gebruiken. *Azyn* ontbindt de *Campher* niet, doch laat zich daar mede vermengen als men de *Campher* vooraf met een weinig *gummi arabicum* wryft. — Neemt de *scherpe stof*, [*Principium acre*] een samenstellend deel van zommige planten,] tot zich, en daarom bedient men er zich van om de kracht uit de *Scilla* en *Colchicum* te trekken.

Acetum vini destillatum (*Acidum Aceticum*) overgehaalde *Azyn*.

Bezit dezelfde eigenschappen als de voorgaande. Men bedient zich, in de voorschriften, meestal van dezen *Azyn*, als zuiverer zynde, doch zy is niet zo zuur.

Acetum dulcificatum, zie *Liquor anodynus vegetabilis*.

Acetum Lithargyrii, zie *Extractum Saturni*.

Aceta medicata. Medicinale Azynen.

Hier door verstaat men *Azyn*, met een of meer zelfstandigheden getrokken. B. v. *Acetum Rutæ*, *Rosarum*, *Scilliticum*, *Bezoardicum* enz. — Er geldt hier, wat reeds by de *Wyn-Azyn* gezegd is.

Acidum Aceti, zie *Acerum*.

Acidum Boracis, zie *Sal Sedativum*.

Acidum Citri CrySTALLIFATUM (*Acidum Citricum*) gekrystalliseerd Citroen-zuur.

Dit zuur is in latere tyden als een geneesmiddel gebruikt, laat zich in 3 delen koud water ontbinden, doch niet in wynggeest.

Wanneer het als een zuur moet werken, moet men het niet met loogzouten of aarden voorschryven. — De volgende zouten worden door dit zuur ontleed.

Cremor tartari volatilis.

Mercurius nitrosus.

Saccharum Saturni.

Sal polychrest feignette solubile.

Tartarus tartarizatus.

Terra ponderosa salita.

Viride æris crySTALLISAT.

Verders worden daar door ontleed alle aardachtige en loogzoutige zwavellevens, en alcalische zeepen.

Acidum Nitri. z. Spir. Nitri.

————— dulce. z. *Spir. Nitri dulcis.*

Acidum Phosphori (*Acidum Phosphoricum*) *Phosphorus* zuur.

Dit zuur wordt nu zo wel in- als uitwendig gebruikt. Men kan het, door uitdampen, als een droog zout daarstellen; doch het wordt in een

vog.

vögtigē lucht, op nieuw vloeibaar. Uit dien hoofde kan men het alleen in ene vloeibare gedaante gebruiken. Om nu altyd een even krachtig zuur te hebben, bepaalt men het gewigt van het droog Phosphorus-zuur, en de hoeveelheid van *gedestilleerd* water. Op één deel droog (niet gesmolten, of zo men het gewoonlyk noemt, verglaasd) zuur, neemt men drie delen *gedestilleerd* water.

Wanneer dit zuur als zuur zal werken, dan moet men het niet met *loog-zouten* of *aarden*, noch met zodanige stoffen vermengen, welke daar door ontleed worden. De volgende zouten worden door het zuur van den Phosphorus ontleed of *gedecomposeerd*.

Borax.

Cremor Tartari volatilis.

Liquor Cornu Cervi succinatus.

Mercurius Nitrosus.

Saccharum Saturni.

Sal Seignetteæ.

Spiritus Mindereri.

Tartarus tartarifatus.

Terra foliata Tartari.

—— — *crystallifata.*

Acidum Sacchari, z. Sal acetosellæ.

—— *Succini, z. Sal succini.*

—— *Sulphuris volatilis, z. Spir. sulphuris per camp.*

_____ Tartari Essentiale, z. *Sal Essentiale Tartari*.

_____ Empyreumaticum, z. *Spiritus Tartari*.

_____ Vitrioli, z. *Spiritus Vitrioli*.

_____ _____ Vinosum, z. *Liquor a-nod. mineralis*.

Adiantum Album (*Asplenium, Ruta muraria*, L.)

Gebruik. Het Kruid. *Muur Ruit, Steenbreck.*

Deze plant bezit gene vlugge delen; bij aldien zy geneeskrachten bezit, dan zitten dezelve in de vaste (*fixe*) samenstellende delen. Men kan ze derhalven in een *Decoctum* voorschryven, zo ook in *Poeder*.

Adiantum Aureum (*Adiantum Capillus Veneris*, L.)

Gebruik. Het Kruid. *Venus hair.*

Men zie het voorgaande.

Aerugo. *Spaansch groen.*

Een groene Koper-kalk met een weinig Azyn-zuur; wordt alleen uitwendig gebruikt.

Aethiops Antimonialis, Spiesglans-moor.

Ene vermenging van kwik met het ruwe Spiesglans. De kwik is daar in den staat van onvolkomene kalk.

Dit Geneesmiddel is noch in *water*, noch in *wyngeest* oplosbaar, men geeft het in de gedaante

te

te van *poeder*. Men moet het niet in waterachtige *mixturen* voorschryven, om dat het, door zyne zwaarte, spoedig op den grond valt; ook niet in weeke *Eleduaria* om dezelfde rede: want het zou dan gemakkelyk kunnen gebeuren, dat de Lyder op het laatst, te veel op eenmaal gebruikte. Dit zelfde is ook aantemerken by de

Aethiops Mineralis, zynde een mengzel van kwik met zwavel.

Aconitum (*Aconitum Napellus*, L.) of liever *A. Neomontanum*, welke van elk daar voor verzameld, en van stork en anderen, onder dezen naam wordt gebruikt.

Gebruik. Het Kruid. *Tzer-hoedt*.

De werkzame kracht dezer plant legt in de vlugge delen; om deze reden moet men het niet in een *decoctum* voorschryven. Men giet er heet water op, en giet het na de verkoeling, door. Of men schryft het als *poeder* voor, of deszelfs verdikt zap (*succus aconiti inspissatus*.)

[Om deze reden moet ook het *Extractum aconiti* uit het zap, maar niet uit het afkookzel van het kruid, zo als door zommigen, geheel verkeerd, geschiedt, bereid worden, en wel door eene zagte uitwaseming, om dus de vlugge scherpe werkzame delen, zo veel mogelyk te bewaren.]

Agaricus Albus, (*Boletus Pini Laricis*, L.)

Gebruik. De gehele zwam. *Lorken-zwam*.

Laat zich, uit hoofde der taaiheid, niet gemakkelijk tot poeder stoten: maar wel als men ze met *mucilago gummi Tragacanti* tot een pap stoot, en deze sterk droogt.

Uit hoofde nu dat dit poeder, met water gemengd, zeer opzwelt, is het niet gemakkelijk intenemen; het is dus best om het met *Extract* tot pillen te laten maken. Het water trekt er enige bittere delen uit, doch de *wyngeest* werkzaamere. Wyn is ook zeer goed, en agt oncen nemen de kracht van ene halve onçe tot zich.

Het waterig *Extract* is minder in gebruik dan dat met wyn bereid is.

Agrimonia, (*Agrimonia Eupatoria*, L.)

Gebruik. Het Kruid. *Edel Lever-kruid.*

Om dat dit Kruid vele krachteloze delen, in vergelyking met de werkzame, bezit, wordt hetzelfde niet in *substantie* gebruikt. Men moet het alleen in een zeer verzadigd *Decoctum* voorschryven, en dit kan geschieden om dat het gene vlugge delen bezit; b. v. R *Herb. Agrimon* unc. II, *Aq. Fontan* unc. VIII, *coque ad remanentiam* unc. IV. *colatur*.

Het bezit weinig harsachtige delen, dus het nodeloos is om het met wyn te laten trekken.

Men moet het niet voorschryven met yzerachtige zouten, uit hoofde der daar in zynde samen-trekkende stof.

Het

Het *aqua Agrimonie* is zonder enige kracht, en de *Syrup* en *Conserva* buiten gebruik.

Alcali volatile fluor de Sage, (*Ammoniacum causticum aquosum*) vlug bytend Alcali. (Zuivere Ammonia.)

Het is echter raadzaam, om het niet met gewoon water te vermengen, want daar dit gewoonlyk zouten in zich heeft, met welker zuur zich het vlugge zout verenigt, dan gaat er een gedeelte verloren. Het koolzuur van het gewoon water, verandert dit vlug zout, in zagt, en beneemt het deszelfs scherpheid. — Uit hoofde van de scherpheid kan men het niet in een geconcentreerden staat gebruiken, maar met wat gedestilleerd water vermengd.

Laat zich in alle evenredigheden met water en wyngest vermengen.

Wanneer het werken moet als loogzout, dan moet men het niet met zuur, noch met zuure zouten vermengen; ook *decomponeert* het enige *aardachtige* en *metallike middelzouten*.

Men moet het derhalven niet voorschryven met:

Alumen crudum.

Butyrum Antimonii.

Crystalli viridis aeris.

Mercurius dulcis.

—— *sublimat. corrosivus.*

—— *Phosphoratus.*

Saccharum Saturni.

Tartarus Emeticus.

Tar.

Tartarus chalybeatus.

Vitriolum album.

———— *Coeruleum.*

———— *Viride.*

Alcali Volatile Siccum, (*Ammoniacum Carbonicum*) droog, vlug loogzout. (Met koolzuur verzadigd *Ammoniak*.)

Uit hoofde van deszelfs vlugheid kan men het niet, met andere droge geneesmiddelen gemengd, in poeder voorschryven. Beter met doch het vervliegt allengs; in *Electuaria* blyft Extract tot pillen met andere zelfstandigheden, het langer verbonden. Als men het by afkookzels voorschryft, dan moet het er niet bygedaan worden, voor ze volkomen koud zyn. Laat zich gemakkelyk in water, maar niet in *alcohol*, doch wel in waterige wyngest ontbinden.

Moet het als loogzout werken, dan schryve men het niet voor met zuuren, om dat het daar mede neutrale zouten te samen stelt; met aardachtige en metallike middelzouten ontstaat er ene scheiding, door dat het zich met derzelver zuur verenigt; het *decomponceert*:

Aardachtige Zouten.

Alumen Crudum.

Calx acetata.

—— *Salita.*

Sal Amarum.

Terra ponderosa salita.

Me-

*Metallike Zouten.**Mercurius acetatus.*—— *dulcis.*—— *nitrosus.*—— *Phosphoratus.*—— *Sublim. corrosiv.*—— *Tartarificatus.**Saccharum saturni.**Tart. chalybeatus.*—— *Emeticus.**Vitriolum martis.*—— *Zinci.**Alcali Minerale, z. Soda depurata.**Alcohol Vini. Alcohol, of hoogst gerecticeerde wynggeist.*

Deze ligte brandbare vloeistof, laat zich in alle betrekkelijke hoeveelheden met water mengen, ontbindt de *naphtha's*, *ætherische olien*, en *zeppen*; *harsen*, *natuurlyke balsems*, *campher*, de *samentrekkende stof*, *scherpe stof*, *het vast bytend en scherp vlug loog-zout*. Zy laat zich verders verenigen met de volgende *zuure*, *neutrale* en *mid-del-zouten*.

1. *Zuuren.**Acetum destillatum.**Spiritus nitri.*—— *salis.*—— *vitrioli.*

2. *Nentrale Zouten.**Spiritus mindeneri.**Tartarus Tartarizatus.**Terra foliata Tartari.*3. *Aardachtige Zouten.**Calx acetata.*— *salita.*4. *Metallike Zouten.**Mercurius sublimatus corrosivus.**Ferrum salitum.**Allium* (*Allium sativum*, L.) *Knusflook.**Gebruik.* Het uitgeperst zap uit de wortel.*Om dat alleen het frische zap gebruikt wordt, is er verders niets hier by aantemerkten.**Aloe*, (*Aloe perfoliata*, L.)*Gebruik.* Het gedroogd zap, onder den naam van *Aloe*.

Men vindt van dit bitter gom-harsfig sap, meer dan ene soort: men dient echter alleen de *Aloe succotorina*, als de beste soort, te gebruiken. Zy bestaat voor 't grootste deel uit twee delen hars, en één deel bittere gom. Men schryft aan het laatste de beste en zachtste werking toe; om deze reden maakt men een *Extractum aquosum*. Of-schoon dit tot droogwordens toe wordt uitgedampt, wordt het echter niet op zich zelf in poeder gebruikt, om dat het de vogtigheid uit de lucht zeer ligt tot zich trekt, en kleverig wordt; om die re-

den

den mengt men het met andere drøge zelfstandigheden. — Het schikt zich dus het best in de gedaante van *pillen*.

Het *Extract*, in water ontbonden en met loogzouten verenigd, verliest den bitteren smaak, en mischien ook de werkzaamheid.

Althea, (*Althea officinalis*, L.)

Gebruik. De wortel, het kruid. *Heemswortel*.

De wortel bezit gene vlugge delen, maar een zeer aangename slym, en wel genoegzaam voor de helft. Men kan ze als een *Deco un* voorschryven, en wel tot een pond water 2 of 3 drachma, om dat het anders te slymig is en onaangenaam van smaak: — de slym verkrygt door lang koken een onaangename smaak. By houtdranken voorgeschreven doet men ze 'er op 'tlaatst by.

Het *kruid* wordt meer uit- dan inwendig in *decocta* voorgeschreven, en bezit, behalven den slym, enige bittere delen.

Alumen Crudum. (*Argilla Sulphurica*, *seu sulphas argillæ*.)

Dit middelzout bestaat uit zwavel-zuur, kleyaarde, een weinig plant-loogzout en krystallisatiewater; om dat het zwavel-zuur de overhand heeft, maakt de ontbinding van aluin, de lakmoes en violen siroop rood.

Men gebruikt het uit- en inwendig, zo wel in

poeder, als in water, ontbonden. Daar deze ontbinding door vele zouten ontleed wordt, kan ze niet, zonder uitzondering, met andere zouten gemengd werden. Alle loogzouten [als nader vermaagschapt met het vitriool-zuur, dan dit zuur met de aarde] ontleden den Aluin verders de

Calx Salita.

Crem. Tartari solubilis.

Liquor cornu cervi succinatus.

Mercurius acetatus.

———— *nitrosus.*

———— *sublimatus.*

———— *phosphoratus.*

Nitrum depuratum.

———— *cubicum.*

Saccharum saturni.

Sal ammoniacum.

———— *digestivum.*

———— *seignette.*

Tart. solubilis volat.

———— *tartarificatus.*

Terra ponderosa salita.

Aqua calcis.

Extract. saturni.

Terra foliat. Tart.

Ammoniacum.

Gebruik. De flymhars, (*Gummi Ammoniacum*) *Gom-Ammoniak.*

Men

Men gebruikt ze uitwendig als een plaaster; Voor het inwendig gebruik laat zy zich niet gemakkelijk in poeder gebruiken, om dat zy door warmte kleverig wordt; maar wel by samengestelde poeders met andere droge stoffen gemengd. Zy schikt zich beter tot *pillen*, doch niet met weeke *Extracten* zonder droog poeder, anders worden zy vogtig: en dan kan men er by het bereiden enige druppelen *Tinct. g. Ammon* by doen, als er b. v. *Sulphur Auratum* of andere droge stoffen by komen. Met *extracten* voorgeschreven, dan heeft men geen ander verbindmiddel nodig, maar alleen een warme vyzel, en op 'thoogst wat *mucilag. g. Tragac.*

[In de winterkoude laat zy zich gemakkelijk tot poeder wrywen, en onder andere stoffen mengen.]

Is voor de helft oplosbaar in wyngceest; met water gewreven geeft ze een soort van melk, en er valt, zo de gom zuiver is, niets op den grond. Vier oncen water zyn genoeg om met twee drachma Arabische gom tot melk overtegaan: — de vereniging is nog beter, als men er een doier van een Ei mede verenigd. Het bydoen van azyn is overbodig; en dan alleen nodig als de gom samengelopen is, en zich niet gemakkelijk wil laten verdelen, maar dan moet men er geen Eidoier bydoen. [Een weinig *g. Arabicum*, is ook een zeer goed verbindmiddel.] By aldien het by een *decoctum*

tum wordt voorgeschreven, dan moet het eerst koud zyn. By *Syropen* en *Electuaria* moet men het eerst met wat water tot ene dunne pap roeren.

Amomum, z. *Cardamomum*, *Grana Paradisi*, *Zedoaria*, en *Zingiber*.

Amygdalus (*Amygdalus communis*, L.)

Gebruik. De Vrucht. *Amygdalæ dulces* et *Amaræ*. Zoete en bittere Amandelen. De uitgeperste olie.

Zy worden, van het bruine huidje gezuiverd, alleen tot *Emulsien* gebruikt; men gebruikt tot twee oncen amandelen 16 oncen water, zynde het dan genoegzaam verzadigd. [Gewoonlyk gebruikt men tot een *Emulsie* het *aqua decoct. Hordei*.] De uitgeperste olie wordt in- en uitwendig gebruikt. Tot een waterig *mixtuur* wordt de olie vooraf met *mucilag. g. Tragac* of *Arabici* te samengewreven, en beurtswyze het water er by gemengd. Tot een deel olie neemt men twee delen Arabische gom, of één en een half deel gom Dragant. Het laat zich ook door middel van eidoier met water mengen, nemende twee doiren tot een halve onçe olie. Beide de olien zyn zagt van smaak; het bittere zit in de flymige delen.

Anethum. (*Anethum graveolens* L.)

Gebruik. Het Zaad. *Semen Anethi*. Dil zaad.

De werkzaamheid zit in de olieachtige delen; zy schikken zich dus niet tot een *Decoctum*, maar in ene *infusie*, of in een poeder. An-

Angelica. (*Angelica Archangelica*, L.)

Gebruik. De Wortel. *Engelwortel*.

Men moet ze niet tot een *decoctum* voorschryven uit hoofde der vlugge delen, maar men giet er maar, in een gesloten vat, kokend water op, of een gedeelte van enig heet afkookfel. Agt oncen water zyn voldoende om de meeste werkzame delen uit een halve onçe wortel te trekken. Wyn werkt nog krachtiger, offchoon men ze er maar koud op laat trekken. Één onçe wortel vereischt 12 oncen wyn tot een verzadigd aftrekzel. Men kan ze ook in *poeder* voorschryven, doch dit poeder zwelt zeer sterk op in een waterig *mixtureur*: men gebruike het liever met siroop tot een *Electuarium* of *Bolus*. Het *Extractum aquosum* is niet speceryachtig, maar bitter.

Angustura.

Gebruik. De Schors. *Augustuurbast*.

Bezit gene vlugge delen, dus geschikt voor een *Decoctum* en *Infusum*. Één onçe schors met twaalf oncen water tot agt oncen verkookt, geeft een verzadigd *decoctum*, wyn geeft ook een krachtig uittreksel.

Daar zy nu byna de helft oplosbare delen bezit, kan men ze ook in *poeder* gebruiken. — Het *waterig extract* bezit de smaak der schors, en schyns zeer krachtig te zyn.

Anima Rhei, zie *Rhabarbarum*.

Ani-

Anisum, (*Pimpinella Anisum*. L.)

Gebruik. Het Zaad. *Semem Anisi*. *Anyszaad*.

De kracht steekt in de Ætherische olie, men moet het derhalven niet koken maar laten trekken; — by samengestelde afkookzels doet men dit zaad er op het laatst by, en laat het dan trekken. Wyn geeft ook een krachtig uittreksel. Men gebruikt het ook in *poeder*.

Anisum Stellatum. (*Illicium Anisatum* L.)

Gebruik, De Vrucht. *Sem Anisi Stellati*.

Steranys.

Koomt in gebruik en werking genoegzaam met het vorige overeen, behalven dat zy synder van smaak is. [In het zaadhuisje, welk een gesternde vrucht uitmaakt, zit ruim zo veel krachts, dan in het zaad zelf.]

Anthos, z. *Rosmarinus officinalis*.

Antimonium Crudum. (*Stibium Sulphuratum*. *Spiesglans*.

Ene verbinding van zwavel met spiesglans-metaal. Men gebruikt het inwendig in een zeer fyn poeder. — Uit hoofde [van deszelfs zwaarte kan men het niet in een *mixtuur* gebruiken, het valt spoedig op den grond, en kan, door schudden niet zwemmend gehouden worden. — Beter met Extract tot *pillen* gemaakt, of in dikke *Electuaria*. Met Suiker maakt men er de *morsuli antimoniales Kunckelii* van. In water en wyngest onoplosbaar,

baar, doch wel in *Caustike* loog, [waar uit echter de zwavel door genoegzaam het zagtste zuur wordt *gepræcipiteerd*.] Men kan echter deze *Caustike* loog niet tot inwendig gebruik aanraden.

Antimonii Butyrum, z. *Butyrum antimonii*.

Antimonium Diaphoreticum. (*Calx antimonii*.) *Zweetdryvend Spiesglas*.

Deze smakeloze metaal-kalk laat zich het best in *poeder* voorschryven; — ook wel in *mixturen* omdat ze niet zwaar is op 'tgewicht; het moet echter, door omschudden, verdeeld worden. Niet in water met wyngest oplosbaar, doch laat zich langzaam door zuuren aangrypen. Maakt geen scheiding in de *officinale* neutraal en middel-zouten.

Antimonium diaphoreticum non ablutum. *Niet uitgeloopte zweetdryvende Spiesglans*.

Deze Spiesglans-kalk is met *Tartarus Vitriolatus*, *Nitrum antimoniatum*, *alcal*, welk een gedeelte Spiesglans-kalk ontbonden by zich heeft, vermengd; wordt vogtig in de lucht; dus niet geschikt voor een *poeder*. — Men moet het niet met zuuren of *zuure neutrale zouten* vermengen, om dat de zwakste plant-zuren het salpeter-zuur uit de *Nitrum antimoniatum* los maken. Men vermyde alle *zuure siropen*, b. v. *Syr. Citri*, *Rubid*, *Ribium*, *Oxymel simpl. scillitic*.

Aqua Ammoniaca Sulphurata. Gezwavelde Ammoniak.

Dit vogt bestaat uit Caustike ammoniak, welke met gezwavelde waterstofgas (*zwavel-lever-lucht*) verzadigd is.

Zy wordt ontleed 1) Door alle zuuren en zuurachtige zouten. B. v. *Crem. Tart.*, *Crem. Tart. solub.* — *Sal acetosellæ*: 2) door alle aardachtige middelzouten: 3) door alle metallike middelzouten: 4) vaste loogzouten.

Aqua Communis. Gemeen water, en

Aqua destillata Simplex. Enkelvoudig gedestilleerd water.

Het gemeen water, 't welk in de geneeskunde zal gebruikt worden, moet *zagt* zyn, dat is, het moet weinig neutraal en middelzout bezitten, en dan kan het in de meeste gevallen gebruikt worden.

De volgende zouten moeten in *gedestilleerd water* ontbonden worden, om dat zy gedeeltelyk door *kool-zuur*, gedeeltelyk door *zwavel-zuur*, gedeeltelyk door *zwavel-zuure* en *zout-zuure zouten*, welke meestal in de gewone waters zyn, veranderd en ontleed worden.

Zouten.

Lapis causticus of *alkali vegetabile Causticum.*

Alkali volatile fluor.

Sal acetosellæ.

Terz

Terra ponderosa salita.

Argentum nitratum.

Mercurius nitrosus.

— *sublim. corros.*

— *acetatus.*

Tartarus emeticus.

Hepar sulphuris, en Antimonii.

Sapo venetus, en over het algemeen alle
Zeepen.

Het water is een ontbindmiddel der zouten.
Een onçe water kan, in ene gemiddelde tempera-
tuur, ontbinden:

Loog Zouten.

Alcali volat. siccum. - - - 5 dr.

Sal Tartari purum. - - - 6 —

Soda depurata - - - 5 —

Lapis causticus. - - - 6 —

Neutrale Zouten.

Alcali minerale phosphoratum 3 dr.

Borax Veneta. - - - 24 gr.

Cremor Tartari solubilis. - 6 —

— *Tart. volatil.* - - - 5 —

Nitrum depuratum. - - - 1 — 30 gr.

— *Rhomboïdale* - - - 2 —

Sal ammoniacum. - - - 2 — 30 —

— *digestivum.* - - - 2 —

— *seignetti.* - - - 3 —

— *mirab. glaub.* - - - 3 — 20 —

Tartar. Tartarifat. - - - 3 dr.

—— *Vitriolatus.* - - - 24 gr.

Aardachtige Zouten.

Alumen crudum. - - - 30 gr.

Calx salita - - - 1 once.

Sal amarum, s anglicanum. 5 dr.

Terra ponderosa salita - - - 1 — 30 gr.

Metallieke Zouten.

Mercurius acetatus. - - - 20 gr.

—— *nitrosus.* - - - 2 dr.

—— *sublim. corrosiv.* 30 gr.

—— *tartarifat.* - - - 18 tot 20 gr.

Ferrum salitum. - - - 7 dr.

Saccharum saturni. - - - 4 —

Flores sal. ammon. martiales. 4 —

Tart. Emeticus. - - - 10 gr.

Vitriolum Cæruleum - - - 2 dr.

—— *Martis.* - - - 2 —

—— *Zinci.* - - - 2 — 30 —

Het water laat zich, in alle hoeveelheden met *alcohol* mengen; is verders een ontbindmiddel der *gom*, *slym*, *zuiker*, *zeepen*, der *famentrekken-*de *stof*, der *narcotieke*, en der *scherpe stof*, en ontbindt een klein gedeelte *Ætherische olie*; [dit ziet men aan het gedestilleerd water van sommige planten.]

Aqua benédicta Rulandi, seu vinum an-
zimoniaie. Braakwyn.

Dit

Dit geneesmiddel laat zich met waterige en wynachtige artzenyen mengen; men moet er echter gene *loogzouten* of *loogzoutige Tincturen* mede vermengen; b. v. *Tinct. Antimon. acris*, — *Tartaris*, om dat er dan ene scheiding gebeurt.

Aqua Calcis Vivæ. Kalkwater.

Ene ontbinding van *Luchtledige kalkaarde* in water. Als het als zodanig water zal moeten werken, dan moet men het niet met zuuren, noch met de volgende zelfstandigheden vermengen.

1.) *Loog zouten.*

Alcali volatile siccum.

Sal Tartari depurat.]

Soda depurata.

Spir. salis Ammon.

2.) *Neutrale Zouten.*

Alcali minerale phosphorat, (Soda phosph.)

Borax.

Crem. Tartar. volat. solubilis.

Liquor cornu cervi succin.]

Sal Ammoniac.

Sps. mindereri.

Tart. Tartarifat.

3.) *Aardachtige Zouten.*

Alumen.

Sal amarum.

4.) *Metallike Middelenzouten.*

5.) *Geestryke Geneesmiddelen.*

6.) *Adstringerende Zelfstandigheden.*

Aqua fortis, z. *Spir. Nitri.*

Arabicum Gummi, (*Minosa Nilotica* L.)

Gebruik. *Arabische Gom.*

Men schryft het voor in *poeder*, en in water ontbonden. Één deel geeft aan zes delen waters de dikte van fyroop. Maakt met twee delen water een dikke slym (*mucilago*) dienstig ter verbinding van droge zelfstandigheden, en waar door vette olieën, natuurlyke balsems en harsen met water kunnen gemengd worden. By een *Decoctum* moet men het niet in het begin met andere zelfstandigheden koken, maar in de *colatuur* ontbinden. By al dien men het er in den beginne by voegde, zou het zich spoedig ontbinden, en het water beletten van de overige zelfstandigheden behoorlyk te kunnen uittrekken.

Men heeft voor korten tyd ontdekt, dat deze gom een klein gedeelte famentrekkende stof bezat, en hier op diene men te letten. — Wel is waar, dat ze er weinig van bezit, en dit in sommige gevallen naauwlyks kan ontdekt worden; des niettegenstaande kan dit groten invloed hebben op enig mengzel; dus, b. v. worden 10 greinen *mercurius Nitrosus*. [*Nitrum mercuriale*] door twee drachma van deze gom volkomen ontleed. — Men drage derhalven zorg om gene metallike zouten met deze gom te vermengen.

Arcanum duplicatum, z. *Tart. Vitriolatus*.

Arcanum Tartari, z. *Terra foliata Tart.*

Argentum Nitratum. (*Argentum nitricum*.) *Zilver salpeter*.

Dit metalliek zout bestaat uit zilver-kalk en salpeter-zuur. Men gebruikt het uitwendig, in gedestilleerd water ontbonden.

Het wordt ontleed of *gedecomponeerd*

1.) Door alle loogzouten: *sal tart.*, — *alkali volat*, — *soda depurata*.

2.) Door zuuren: *acidum citri*, — *phosph.*, — *tart.*, — *salis*, — *vitrioli*.

3.) Door alle *neutrale* zouten, en *aardachtige middelzouten*; welke zout-zuur, vitriool-zuur, phosphorus-zuur, borax- of wynsteen-zuur bezitten.

4.) Door alle zeepen.

5.) *Hepar antimonii* en *sulphuris*.

Mordt door Bron [ook Put] water ontleed.

Arfenicum album. Wit *Rottenkruid*.

Deze zeer giftige en gevaarlyke Metaal-kalk, bezit de natuur van een onvolkomen zuur. Men heeft het in latere tyden inwendig gebruikt, doch dit moet met de grootste behoedzaamheid geschieden. Ik zou aanraden om één grein in één pond gedestilleerd water te ontbinden. Het moet niet met zwavelachtige middelen gemengd worden, of het verliest deszelfs eigenschappen.

Argentum Vivum, z. *Mercurius vivus*.

Arnica, (*Arnica montana* L.)

Gebruik. Bloemen, Kruid, Wortel. *Wolfsbloem*.

In de bloemen fchynt het werkzaam deel in de vlugge fpeceryachtige delen te huisvesten, dus best voor een *afstekzel*: twaalf oncen zyn voldoende voor ene halve onse. — Zyn niet gefchikt om in poeder te worden gebruikt, aangezien zy een ligt poeder geven, 't welk niet zeer fyn gemaakt kan worden, en bovendien prikkeling in de keel veroorzaakt; wyn trekt de kracht beter uit dan water.

De bladen bezitten minder vlugge delen, en de wortelen nog minder, dus men deze tot een *afkookzel* kan voorschryven.

Arum. (*Arum maculatum* L.)

Gebruik. De wortel. (*Rad. Aronis.*) Aronswortel.

Wordt in *poeder* gebruikt. De kragt legt in de fcherpe ftof der frifche wortelen, welke echter door drogen grotendeels verloren gaat.

Artemisia. (*Artemisia vulgaris* L.)

Gebruik. Het Kruid. *Byvoet*.

Het *afkookzel* bezit den fmaak van het kruid, dus deze form de beste is; één onse met agt ongen water tot zes oncen gekookt, geeft een krachtig *afkookzel*.

[Dit

[Dit kruid kan, uit hoofde der *moxa*, volstrekt niet tot poeder worden gebragt.]

Afa dulcis, z. *Benzoin*.

Afa foetida. (*Ferula asa foetida* L.)

Gebruik. De Slym-hars. *Duivels-drek*.

Zy geeft noch met water, noch met wyngceest eene volkomene ontbinding; geeft, met water gewreven, een melkachtig vogt, doch valt de gom met de tyd op den grond. Om dit te verhoe-den wryft men één drachma met één eidoier.

Het poeder pakt, door warmte, te samen, en is boven dien zeer onaangenaam.

Best schikt ze zich tot *Pillen*, welke uit deze gom, op zich zelf, in enen warmen vyzel, of met weinige druppel *Tinct. asf, foetid.*, gemakkelyk kunnen bereid worden: als er *Extracten* by deze *masfa* moeten voorgeschreven worden, dan is het best om er het een of ander droog plantaartig poeder by te doen, ter betere *consistentie*. Schikt zich niet voor een *Electuarium*. Tot een *plaaster* kan men de gom, tot een fyn poeder gebragt, er onder kneden; tot *zalven*, dan vryft men ze voorheen met enige druppel olie.

Afarum. (*Asarum Europeum* L.)

Gebruik. De wortel en bladeren. *Hazel-wortel*.

Beiden bezitten vele vlugge delen, waarin derzelver kracht huisvest, doch met den tyd verloren gaat;

dijs zyn de oude wortelen en bladeren geheel krachteloos. In kleine hoeveelheid veel krachts bezittende, zo is het best om ze in *poeder* voor-teschryven. Het afkookzel bezit weinig kracht, maar een waterig of wynachtig *afstrekzel* is zeer werkzaam.

Het *Extract* en de *Esfentia* zyn buiten gebruik.

Afellus. (*Oniscus asellus* L.)

Gebruik. Het geheel Insect. *Pisfebedden.*

Wordt in poeder gebruikt. Water of wyngestrekken niets uit dit gedroogd *insect*.

Astragalus. (*Astragalus exscapus* L.)

Gebruik. De wortel. *Boksdooorn.*

By gebrek van vlugge delen kan men den wortel, zonder hinder, als een *Decoctum* voorschryven: één onçe geeft, met 9 oncen water tot 6 oncen gekookt, een krachtig afkookzel. Men schryft ze niet voor in poeder, uit hoofde van deszelfs ligte vezelachtige zelfstandigheid, en om dat deszelfs meeste vezelachtige delen krachteloos zyn. Wyn trekt, in de koude, weinig kracht uit dezen wortel.

Aurantium. (*Citrus Aurantium* L.)

Gebruik. De schors. (*Cortex aurantiorum.*)

Oranje-schel.

De onrype Vrucht. *Fructus (poma) aurantiorum.*

De Bladeren. (*Folia aurantiorum.*)

De

De werkzame kracht der *Schors* en *Vrucht* ligt in de *Ætherische* olie en in harsachtige deeltjes; de vruchten bezitten minder olie, dan de schors; doch meerdere bittere en slymige delen.

Men gebruikt de schors in *poeder*, van het binnenste losse mergachtig deel gezuiverd, (*flavedo corticum aurantiorum*. [De *cort. aurantior. curasavicorum* zyn van dit merg gezuiverd.]

De olieachtige delen vervliegen in een *afkookzel*: best is het om ze met heet water in een gefloten vat te laten trekken.

Wyn en wyngceest geven een zeer krachtig af-trekzel. Men kan dit zelfde in aanmerking nemen by de *vruchten* en *bladeren*: de laatste ook in *poeder*.

Van de *bloemen* bereidt men een zeer welriekend water. (*Aqua fl. Naphæ.*)

Auripigmentum. *Operment.*

Eene vermenging van Arsenicum met zwavel. Wordt uitwendig gebruikt in *poeder* of onder *zalven*. — In water en wyngceest onoplosbaar.

A x u n g i æ. *Vettigheden.*

Hier van vindt men meer dan eene soort, of schoon Zwynevet de plaats van allen kan bekleden.

Zy zyn meestal het voornaamste *ingredient* der zalven.

Met vettigheden laten zich vermengen:

1.) Alle droge plantaartige en minerale poeders.

- 2.) Alle droge zouten.
- 3.) Alle harsfen.
- 4.) Vette, *ætherische*, en brandige olieën.
- 5.) Natuurlyke balfems.
- 6.) Doieren van Eiers.
- 7.) Campher.
- 8.) Zogenaamde plantboter; b. v. Cacao-boter,
Talk, Wasch.

Extracten, Esfentien, Tincturen en dergelyken, laten zich, zonder tusschenkomend middel, niet met vet mengen.

B.

Balsamum Copaivæ. (*Copaivera alba* L.)

Een natuurlyke balfem. Men gebruikt ze niet op zich zelve om dat zy te dik is. Oplosbaar in 10 delen *Alcohol*; met eidoier gewreven kan men ze met water mengen. Een halve onçe heeft vier doieren nodig. Zomwylen gebruikt men ze tot pillen, offchoon zy er zich niet toe schikt, om dat de massa zeer weinig tot zich neemt en dezelve vloeibaar maakt. Laat zich zeer goed met olieën, zo wel vette als *ætherische*, vermengen.

Balsamum de mecca. (*Amyris Opobalsamum*.)

Men kan by deszelfs gebruik, het vorige in acht nemen, zo ook by de

Balsamum Peruvianum. (*Myroxylon peruvifera* L.)

Balsamum Tolutanum. (*Toluifera balsamum* L.)

Bardana. (*Arctium Lappa* L.)

Gebruik. De wortel. *Kladdewortel.*

Men gebruikt ze niet in zelfstandigheid maar wel als een *decoctum*, om dat de krachtige delen huisvesten in de zoete, bitter slymige delen: men moet op 2 oncen der wortelen ten minsten 12 oncen water nemen, en dit tot 6 oncen laten verkoken.

Bdellium Gummi. Een Slymhars.

Deze gom schikt zich beter tot *pillen* dan in een *poeder*. Wynggeest en water trekken er, koud, byna de helft uit. Laat zich in *Tinct. Tartari* geheel ontbinden.

Belladonna. (*Atropa bella donna* L.)

Gebruik. Kruid en de wortel. — Als *poeder* met zuiker gemengd. — De kracht gaat door koken verloren. Men giet er alleen het water op. — Het *Extract* moet uit het uitgeperst zap, door ene zagte uitwaseming bereid worden, anders is het byna kragteloos.

Benzoë. (*Terminalia Benzoina* L.)

Gebruik. De Hars, *gummi Benzoes seu asaculcis. Benzoe*. — Deszelfs zuur, *sal seu flores Benzoes, Benzoe-bloemen*.

Benzoe laat zich byna geheel in wynggeest ontbinden,

men gebruikt deze Tinctuur, als een middel om de schoonheid optehelderen. — Men gebruikt dien Hars niet inwendig, maar onder *rookpoeders*.

Het *Zout* wordt in kleine giften, met zuiker gewreven, voorgeschreven, en laat zich met Syropen en *Electuaria* vermengen. Bezwaarlyk in koud water oplosbaar; nemende één onçe maar twee greinen tot zich. — Loogzouten en loogzoutige aarden, maken het meer oplosbaar, doch gaan daar mede tot neutrale of middelzouten over. Het *Ol*, *Benzoinum* is buiten gebruik.

Betonica. (*Betonica officinalis* L.)

Gebruik. Het kruid en de bloemen. *Betonic.*

Beiden, daar zy gene vlugge delen bezitten, kunnen in een *afkookzel* worden voorgeschreven. — Men schryft ze meest voor tot een *aftrekzel*, om dat heet water alle bittere en zoute delen gemakkelyk ontbindt; op agt onçen water één onçe kruid: ook wel in poeder.

Bistorta. (*Polygonum Bistorta* L.)

Gebruik. De wortel.

Wordt niet inwendig gebruikt. Daar deze wortel gene vlugge delen bezit, maar wel veel extractifstof, slym en looystof (*gerbestof*), kan zy door water worden uitgetrokken.

Bolus. Brok.

Dus noemt men in 't algemeen elk geneesmiddel, 't welk iets dikker dan Honig, en weker als een

een masfa van pillen is, ter grootte van een gewonen kogel, om op eenmaal te kunnen worden ingenomen. — Men gebruikt daar toe alle poeders, die in ene kleine gifte, krachtig zyn; zy worden met Honig of Syroop gemengd. — Deze manier om geneesmiddelen voor te fchryven, is thans veelal buiten gebruik.

[*Bolus Armena*. Een vry zuivere en zagte kleyaarde, door enige yzerdelen befmet. — Men moet ze niet voorschryven met zwavel-zuur, omdat er dan Aluin geboren wordt.]

Borrage. (*Borrage officinales* L.)

Gebruik. Kruid en Bloemen. *Bernagie*.

Men gebruikt het zap met dat van andere planten. — De bloemen hebben reuk noch fmaak.

Borax Veneta. Borax.

Een neutraal Zout uit Borax-zuur en mineraal *alkali*, welk laafte de overhand heeft, beftaande. Een once koud water, ontbind 24—30 greinen; heet water eens zo veel. Niet oplosbaar in wyngeest. Blyft droog in de lucht. Wordt ontleed door:

1.) *Zuuren*.

Acidum Phosphori.

Sal Succini.

Spirit. Nitri.

—— *Salis*

—— *Vitrioli*.

2.) *Sal Tartari*.

3.)

3.) *Aardachtige middelzouten.**Alumen.**Calx muriata.**Sal amarum.**Terra ponderos salita.*4.) *Alle metallike middelzouten.*

[Uit hoofde dat de Borax geen volkomen *sal neutrum* is, maar een overvloed van *alkali minerale* bezit, moet men ze ook niet met zuure Syropen voorschryven.]

Borax Ufta. Gebrande Borax.

Is het vorig Zout, door smelten van deszelfs kryftallifatie-water beroofd; verders heeft het gene verandering ondergaan.

Branca Urfina. (*Heracleum sphondylium* L.)

Gebruik. Het kruid en de wortel. *Berenklauw.*

Beide bezitten gene vlugge delen; delen aan het water weinig kleur en fmaak mede, als zy er mede gekookt worden. men gebruikt ze alleen als een *decoctum*.

Bryonia. (*Bryonia alba* L.)

Gebruik. De wortel. *Wilde Wynftok.*

De frifche wortel heeft zeer vele fcherpe ftof by zich, door drogen gedeeltelyk vervliegende. Heet water en wyn, geven een zeer bitter en fcherp *aftrekzel*: agt oncen water en twaalf oncen wyn, geven een zeer krachtig *aftrekzel*.

Om

Om dat deze wortel weinig houtachtige delen bezit, en in kleine giften werkzaam is, kan men ze in *poeder* voorschryven.

Butyrum Antimonii. (*Stibium muriatolum.*)

Spiesglans Boter, zout-zuur Spiesglans.

Ene vereniging van spiesglans-kalk met zout-zuur, welk steeds vloeibaar voorkomt.

Dit bytend metalliek middelzout wordt niet inwendig gebruikt, maar alleen uitwendig als een bytend middel. Laat zich niet door water verdunnen, om dat het dan ontleed wordt; [vallende als dan een witte kalk, *mercurius vitæ* of *pulvis algaroth*, op den grond.] Wordt met gene andere zouten voorgeschreven, dus het niet nodig is die zouten, welke het ontleden, te melden.

C

Cacao. (*Theobroma Cacao* L.)

Gebruik. De Vrucht. *Cacaubonen*. Derzelver uitgeperste olie, *Cacau-boter*.

Men roost de bonen, zuivert ze van de schors, en maakt er met suiker, de bekende *Chocolade* van.

De vette olie of boter bezit de *consistentie* van Talk, en wordt uitwendig gebruikt: wordt niet zo spoedig garstig als ander vet en vette olie.

Cajaputi Oleum. (*Melaleuca leucadendron* L.)

Gebruik. De Ætherische olie. *Cajaput-olie*.

Men ſchryft ze voor als andere gedestilleerde olieën, het zy met zuiker tot een *Elæosaccharum* of *olie-zuiker*; of men mengt deze zuiker by andere poeders, of in een *mixtuur*. Ook vermengt men ze met wynggeest of *naphtha*, verzoete zuuren; of mengt ze onder zalven of fineerzels.

Calamus. (*Calamus aromaticus* L.)

Gebruik. De wortel. *Calmus wortel*.

De kracht dezer wortel huisvest in de ſcherpe vlugge delen; dus men ze niet met water moet laten koken. Een heet aftrekzel neemt alle kracht in zich, zynde één onçe genoeg voor zeven oncen water. Wyn trekt er ook volkomen de kracht uit. In kleine gifte werkzaam zynde, ſchryft men ze ook voor in *poeder*. Het waterig *Extract* bezit weinig kracht.

Calomel, z. Mercurius dulcis.

Calx antimonii cum sulphure. (*Calx stibiata sulphurata*.)

Dit middel bestaat uit spiesglans, zwavel en kalkaarde; zynde dus een kalkachtige spiesglans-zwavel.

Men gebruikt één drachma met vyf pond water, welk men tot vier ponden laat verkoken; men moet het afkookzel in welgevulde en geslotene flessen

be-

bewaren, anders wordt dit vogt, door de in de dampkring voorhanden zynde vaste lucht, *gedecomponeerd*.

Volgens HUFELAND kan men dit middel ook met wat *mucil. gumm. Tragac.* tot pillen maken; doch niet veel in voorraad.

Alles wat door de loogzoutige spiesglans lever wordt ontleed, wordt ook door dit middel ontleed; z. *Hepar antimonii*.

Calx muriata feu falita. (*Calx Muriatosa*.) *Zout-zuure Kalk*.

Dit aardachtig middel-zout, bestaat uit zout-zuur en kalkaarde: by ons nog weinig in gebruik. Wordt in de lucht vloeibaar; dus niet in poeder, maar wel in water ontbonden, voortschryven. Het wordt ontleed:

- 1.) Door de zachte loogzouten; *sal tart. crystallisatum, alcali volatile fixum, soda depurata*; — niet door de scherpe loogzouten.
- 2.) Door *Zuuren*; *sal esfentiale tartari, sal succini, spir. nitri, — vitrioli*.
- 3.) Door *Neutrale Zouten*; *borax, crem. tartar. solubil., liq. C cervi succinat, sal mirabile, — polychrest, — seiguette; soda phosphorata, tart. solub., — tartarifat. vitriolatus, terra foliata tartar. — crystallisata*.

4.) Door aardachtige Middelzouten; *Alumen, sal amarum.*

5.) Door Metallike Middelzouten; *argentum nitratum, mercurius acetatus, nitrosus, phosphoratus, sal saturni, vitriolum album, cupri, et martis.*

Calx Viva, z. *Aqua calcis.*

Campechianum. (*Hematoxylum Campechianum, L.*)

Gebruik. Het Hout, het Extraët. *Campeche Hout.*

Bezit zoete en famentrekkende delen, oplosbaar in water en wynggeest; delende aan beide ene rode kleur mede. — Men kan het als een *decoctum* voorschryven.

Het *Extraët*, wel bereidt, is zeer werkzaam; om goed te blijven, moet men het, tot het droog is, uitdampen, zorg dragende dat het niet aanbrande. By aldien men het niet in *pillen*, maar in ene *vloeibare gedaante* wil voorschryven, gebruike men een afkookzel; één once Hout geeft 16 tot 20 greinen *Extraët*.

Men moet het niet voorschryven met yzer of yzerhoudende zouten, of kalkwater, uit hoofde der famentrekkende stof.

Camphora. (*Laurus Camphora, L.*)

Deze byzondere stof der Campherboom en van andere gewassen, behoort tot de vlugge stoffen. —

Men

Men moet er derhalven geen poeder van in voorraad houden; aangezien het grootste gedeelte binnen weinig tyd zou vervliegen; het laat zich met enige druppel wyngest, gemaklyk tot poeder wryven.

Laat zich niet in water ontbinden: met twee of driemaal zo veel *mucilago gumm. arab.*, of *tragacanth.* gewreven, kan men ze onder een *mixtuur* of *emulsie* mengen. Men moet echter by het gebruik, het mixtuur telkens omschudden, om dat de Campher altoos boven dryft; en dus gemakkelyk op eenmaal kan ingenomen worden. Onoplosbaar in *azyn*, doch gemakkelyk in *wyngest*; deze ontbinding wordt door water ontleedt, en de Campher zakt er uit; men moet derhalven de Camphergeest (*Spirit. vini Camphoratus*) niet by waterige *mixturen* voorschryven.

De verzoete zuuren en naphtha ontbinden de Campher: water scheidt ze weêr af.

By aldien ze met zouten of andere zelfstandigheden in pillen wordt voorgeschreven, dan is de *mucil. tragac.* het beste verenigingsmiddel: met *Extracten* voorgeschreven, is dit niet nodig.

By *Electuaria* moet men ze vooraf met wat zuiker en syroop vrywen, en dan by de andere zelfstandigheden mengen.

Vet en vette olieën ontbinden de Campher, en verminderen deszelfs vlugheid; hier om kan men

ze gemakkelyk onder *zalven* of *smeerzels* vermengen. — Best is het, dat men ze vooraf in een weinig vette olie [al wryvende] oplosse.

Wordt ook ontbonden door *Ætherische* olien; en daar ze gene der bekende zouten ontleed, kan men ze, daar mede gemengd, voorschryven.

Canella alba, z. *Costus dulcis*.

Cantharides. (*Meloe Vesicatorius*, L.)

Gebruik. Het gehele Insect. *Spaansche vliegen*.

Worden uitwendig als een blaartrekkend middel gebruikt als men ze met vet tot een zalf, of met olie en wasch tot een plaaster maakt. De krachtige delen huisvesten in de Hars, dus ook de Tinctuur als een blaartrekkend middel werkt: de Tinctuur wordt ook inwendig in een kleine gifte voorgeschreven.

Carannæ Gummi. Een Slymhars.

Is weinig in gebruik. — Wyngeest ontbindt daar van meer dan water. — Geeft, door destillatie, een *Ætherische* olie. — Frisch zynde, kan men het uit hoofde der taaiheid, niet tot poeder brengen: — wordt door ouderdom broos en brokkelig.

Cardamomum. (*Amomum Cardamomum*, L.)

Gebruik. De Vrucht. *Grote en kleine Cardamom*.

Beide bezitten een zaad rykelyk met speceryachtige olie voorzien. Men schryft ze voor in *poeder*. — Water trekt er minder kracht uit dan wynggeest of wyn. — De gedestilleerde olie is buiten gebruik.

Carduus benedictus. (*Centaurea benedicta*, L.)

Gebruik. Het Kruid en Zaad. *Carbendict.*

De kracht huisvest in de bittere, zoute en flymige delen, dus geschikt tot een *decoctum*; één onçe met 12 onçen water tot 8 onçen verkookt, geeft een sterk afkookzel. Weinige harsachtige delen bezittende, is een geestryk aftrekzel niet zo krachtig als een waterig. Men schryft het ook voor in poeder, als weinige vezelachtige delen bezittende. Het waterig extract bezit de gehele werkzaamheid der plant; trekt echter de vogtigheid uit de lucht tot zich, om dat het veel azynzuure kali (*terra foliat. tart.*) bezit. Het *extract* heeft alle kracht van het kruid in zich.

Het zaad is buiten gebruik: — de schel is bitter, en het merg geeft ene vette olie.

Carex arenaria. (*Carex arenaria*, L.)

Gebruik. De Wortel. *Duitsche sarsaparil.*

Daar het water, in een aftrekzel, er niet veel kracht uittrekt, schryft men een *afkookzel* voor; latende één onçe met twaalf onçen water tot zes of agt onçen afkoken.

Caricæ. (*Ficus carica*, L.)

Gebruik. De Vrucht. *Vygen.*

Bezitten slymige, zuikerachtige delen, men geeft ze op zich zelve, of gebruikt ze uiterlyk. [Ook wel in verzagende afkookzels.]

Carlina. (*Carlina acaulis*, L.)

Gebruik. De Wortel. *Everwortel.*

Uit hoofde der zeer werkzame en vlugge delen, schryft men ze voor in *poeder*. — Verliest veel door koken; een heet *aftrekzel* is zeer krachtig; op één onçe gesneden of grof gestoten wortelen, agt oncen kokend water. Wyn geeft koud een krachtig *aftrekzel*.

Carvum. (*Carum carvi*, L.)

Gebruik. Het Zaad. *Karwey-zaad.*

Het krachtige ligt in de *Ætherische* oliedelen; dus beter in *substantie* dan in *poeder*, of in een *trekzel*.

De gedestilleerde olie (*ol. carvi*) wordt in- en uitwendig gebruikt; het gedestilleerd water (*aqua carvi*) bezit de kracht van het zaad.

Caryophyllata. (*Geum urbanum*, L.)

Gebruik. De Wortel. *Nagelwortel.*

Men schryft ze voor in *poeder*, of dit met *syrroop* tot een *electuarium* gemaakt. Offchoon zy door koken de zwakke reuk verliest, is het afkookzel echter krachtig. Om alle krachtige delen er uitte-
trekken, neemt men op één onçe $1\frac{1}{2}$ pond water,

en kookt het tot één pond. De wynggeest geeft een harsryke *Tinctuur*. [De gedroogde wortel verliest spoedig de aangename Nagelreuk.]

Caryophylli. (*Caryophyllus aromaticus*, L.)

Gebruik. De nog niet ontwikkelde bloem. *Kruidnagels.*

Men kan hier het zelfde aanmerken als by de *Cinnamomum*.

Cascarilla. (*Eluthia Eleutheria*, L.)

Gebruik. De Schors. *Cascaril.*

De Ætherische olie wordt alleen vlug door aanhoudend koken, — De bittere, flymige en harsachtige delen maken de voornaamste samenstellende delen uit; bezittende deze schors genoegzaam van elk even veel. Volgens myne proefnemingen bezitten 16 onzen 10½ onse hout- of vezelachtige delen, en daar deze krachteloos zyn, is 't best om ze niet in poeder voorteschryven, maar liever in een verzadigd *afkookzel*, (op één onse poeder van deze schors, 16 onzen water tot 8 onzen *colatuur*.) Wyn trekt 'er, met een zachte warmte, meerdere werkzame delen uit. Men kan het afkookzel met alle neutrale en middelzouten, ja zelfs met yzer-zouten voorschryven, dewyl het daar door niet veranderd wordt.

Het *Extractum cascarillæ aquosum* laat zich, uit hoofde der harsachtige delen, best met wyn ontbinden, en behoort tot de krachtige geneesmiddelen.

Casfia Caryophyllata. *Myrthus Caryophyllata*, L.)

Gebruik. De Schors. *Nagelbast.*

Men geeft ze in substantie als *poeder*; doch uit hoofde van andere speceryen, kan men ze wel misfen. — Wyn neemt de olie en harsdelen in een afrekzel tot zich.

Casfia fistula. (*Casfia fistula*, L.)

Gebruik. Het merg der Vrucht. *Pulpa cassiæ.*

Deszelfs samenstellende delen zyn geley, gom, extractstof, zuiker. Men gebruikt het op zich zelf, of in een drankje.

Casfia Lignea. (*Laurus Casfia*, L.)

Gebruik. De Schors. *Houtachtige Caneel.*

Hier koomt te pas, het geen wy reeds by de Nagelbast gezegd hebben, zie *casf. caryophyll.*

Cassia flores, z. *Cinnamomum*.

Castoreum. (*Castor fiber*, L.)

Gebruik. Het *Bevergyl*.

De kracht dezer dierlyke zelfstandigheid ligt voornaamlyk in de vlugge delen. Men moet nooit veel in voorraad tot poeder maken, en het poeder in een wel fluitende fles bewaren. Men gebruikt het liefst in *poeder*, om dat wyngest en water het zeer onvolkomen uittrekken; dit geschiedt veel beter door de caustike ammoniakgeest, als men zes delen daar van met één deel, enige dagen, warm laat trekken. — Ook kan men

het

het in *pillen*, met wat *mucil. g. tragac.* voorschryven.

Catechu. (*Mimosa Catechu*, L.)

Gebruik. Het Extract, onder den naam van *Terra Catechu. Casjoe.*

Dit droog Extract bestaat uit adstringerende stof en gom, hebbende het eerste de overhand. Men gebruikt het in *poeder*, of met wyngest tot *pillen*. Volkomen ontbindbaar in water. Sterke wyngest trekt de samentrekkende stof tot zich, en laat de gomodelen, onopgelost, terug. Men moet dit geneesmiddel niet voorschryven met *loogzouten*, *kalkaarde* en *metallieke middelzouten*, voornamelyk met gene *yzerachtige*, als de samentrekkende stof niet zal gebonden worden.

Centaureum minus. (*Gentiana centaurium*, L.)

Gebruik. Het Kruid met de Bloemen. *Duizendgulden Kruid.*

Deze plant heeft enige scherpe stof in zich, vermengd met slymige en bittere delen, zodanig dat zy door het koken zelf niet verloren gaat. De voornaamste kracht legt in de slymige en bittere delen, deze laten zich door heet water uittrekken; zynde agt oncen water voldoende tot één onge van dit kruid.

Het waterig *Extract* is zeer werkzaam, en kan, of ontbonden, of in *pillen* worden voorgeschre-

ven. [Uit hoofde van de scherpe stof, en om dat het, volgens sommigen, ook vlug *alkali* bezit, moet men het niet in kopere vaten trekken of koken.]

Cera alba et flava. Wit en geel Wasch.

Diendt tot een grondslag van enige uitwendige geneesmiddelen; b. v. zalven en plaasters.

Cerussa alba. Loodwit.

Deze met koolzuur (vaste lucht) verenigde witte Lood-kalk, wordt alleen uitwendig gebruikt, het zy in *poeder*, *zalf* of *plaaster*.

Ceti Sperma, zie *Sperma Ceti*.

Chamomilla. (*Matricaria Chamomilla*, L.)

Gebruik. De Bloemen. *Camillen*.

Men schryft het voor in *poeder* of in een *aftrekzel*, (op één onçe bloemen tien oncen water,) Schikt zich niet goed in *slikmiddelen* of in een *mixtuur*, om dat het zeer opzwelt. Het *extract* bezit gene vlugge delen, en niet meer werkzaamheid dan andere bittere extracten. Bezit veel *Terra foliat. Tart.*

Chamomilla Romana. (*Anthemis nobilis*, L.)

Gebruik. De Bloemen. *Roomsche Camillen.* Zie het voorgaand artikel.

China Chinæ. De Schors. *Kina*, *Koortsbast*.

By aldien er immer een geneesmiddel onder verschil-

schillende gedaanten gebruikt kan worden, dan is het deze schors. Men geeft ze in *poeder*, en maakt daar ook van een *Electuarium* met syröop, zynde op één deel Kina drie en een half deel syröop voldoende. Ook kan men het poeder met *extract* tot *pillen* maken.

Het koude water trekt, door dikwyls te schudden, de gomodelen uit de Kina, nemende een halve onçe tot agt oncen voor een koud *uittrekzel*. Het hete water neemt vele harsachtige delen tot zich, doch deze scheiden zich wel na de verkoeling wederom af, doch blyven, uit hoofde der fynheid, in het aftrekzel zwemmen, zonder op den grond te zakken. Het *afkookzel* bezit nog meerdere harsachtige delen dan het hete *aftrekzel*; en men krygt het volkomen verzadigd, als men één onçe schors met twaalf oncen water, op agt oncen verkookt, en dan doorgiet. Koude wyn trekt volkomen, door schudden, de gom- en harsdelen uit de Kina.

Het *extract* van Kina, door afkoking bereidt, heeft alle geneeskracht in zich. Beide laten zich gemakkelyk met water en wyn verbinden, en door bydoen van poeder tot pillen maken. Honderd delen van deze schors, hebben byna 62,8 houtachtige delen, 18,12 harsdelen, 12,8 gomodelen in zich.

Om dat de Kina samentrekkende delen bezit,
moet

moet men ze niet met *yzzer* of *yzzerachtige zouten* voorschryven. — Men moet ze ook niet koken met *kalkwater* of *loogzouten*, om dat ze daar door van de famentrekkende stof beroofd wordt. [Het afkookzel van deze bast wordt door bydoen van *Syr. Althææ* troebel, en dus gede-componeerd.]

China rubra. De Schors. Rode Kina.

Heeft meer harsachtige en minder gomdelen in zich dan de voorgaande; voor het overige kan men het zelfde daar omtrent waarnemen.

China Regia. De Schors. *Konings Kina.*

Zie de voorgaande. Minder harsachtige delen, dan de voorgaande foorten. De harsachtige delen bedragen iets meer dan $\frac{1}{3}$. Het famentrekken, de huisvest in de slymige delen.

Cichorium. (*Cichorium Intybus*, L.)

Gebruik. De Wortel. *Cichorei.*

Ene slymige, enigzins bittere wortel, zonder vlugge delen. Men gebruikt ze in *decocta*.

Cicuta. (*Conium maculatum*, L.)

Gebruik. Het Kruid. *Scheerling*, *dulle kervel*.

De voornaamste werkzaamheid van deze plant schynt in ene verdovende vlugge grondstof te huisvesten. Door ene voorzichtige droging, gaat deze stof niet geheel verloren, maar blijft gedeeltelyk met de gomdelen terug.

Men gebruikt het in *poeder*, of met Extract tot

pil-

pillen. Een heet *afstrekzel* in een gesloten vat is zeer krachtig. — Het zogenaamd *Extractum cicutaë* moet uit het frische sap bereid worden en door ene zachte warmte tot de dikte van honig uitgedampt, anders is het krachteloos. Men gebruikt het in water ontbonden, of met poeder tot *pillen* gemaakt.

Cina. (*Artemisia Judaica*, L.)

Gebruik. Het Zaad. *Sem. zedoariæ*; *wormkruid*, zuiver zaad.

Men gebruikt het in *poeder* of in een *electuarium* met honig gemengd. Het bezit vele vlugge delen, offchoon de kracht daar in niet alleen huisvest, om dat, volgens ondervinding van den beroemden HUFELAND, het *waterig afkookzel* zeer krachtig is.

Cinamomum. (*Laurus cinamomum*, L.)

Gebruik. De Schors. *Kaneel*.

De nog niet ontwikkelde bloemen of liever de kerk, onder den naam van *Flores Cassiæ*, *Bloem van Kaneel*. [Andere willen dat deze bloemen genomen worden van de *Laurus Cassia*.]

De vlugge delen maken de voornaamste kracht uit van deze schors. Men gebruikt ze in *poeder*, in *electuaria* en *mixturen*. By *afkookzels* laat men het in de *colatuur* trekken.

Dit zelfde geldt ook omtrent de Bloemen.

Bloemen en Schors geven ene zeer aangename

essentiele olie (ol. *cinamomi*), en welriekend water [$\frac{3}{16}$ geestryk, $\frac{1}{8}$, $\frac{3}{32}$ wat. *Extract.*]

Cinabaris. *Cinnaber.*

Ene vereniging van kwik met zwavel; dit fyne rode poeder dient meestal om kleur te geven. —

Wordt niet door zouten en metallieke præparaten in de gewone temperatuur ontleedt.

Cochlearia. (*Cochlearia officinalis*, L.)

Gebruik. Het kruid. *Lepelblad.*

Het frische kruid bezit veel scherpe stof, niet vast met andere samenstellende delen verenigd, aangezien het door drogen vervliegt. Men gebruikt het frische sap, en niet het gedroogde kruid. Met twee delen zuiker tot *conserf* gemaakt, behoudt het de kracht wat langer.

Wyngceest over het frische kruid gedestilleerd, neemt de scherpe stof volkomen tot zich (*spiritus cochleariæ*) en behoudt ze lang.

Het *extractum aquosum* is krachteloos.

Coccinella. (*Cactus coccinellifer*, L.)

Gebruik. Het gedroogd Insect. *Concenilie.*

Geeft een zeer rode kleur van zich, zo wel in water als in wyngceest, welke door zuur verhoogt, maar door loogzout violetkleurig wordt.

Colla piscium, z. *Ichtiocolla.*

Colchicum. (*Colchicum autumnale*, L.)

Gebruik. De wortel. *Tydeloos.*

De frische wortel bezit veel scherpe stof, welke

ke door droging vervliegt; hierom is de droge wortel krachteloos. Uit de frische maakt men met Azyn een uittrekzel (*acetum colchici.*) [Uit dezen Azyn bereidt men met honing het *oxymel colchici.*]

Colocynthis. (*Cucumes colocynthis*, L.)

Gebruik. De Vrucht. *Extract. Coloquint.* Het zaad.

Het mergachtig gedeelte dezer vrucht wordt als *poeder* gebruikt; doch daar het zich niet gemakkelijk tot poeder laat stoten, mengt men ze met meelpap of *mucilag. g. Tragac.*, en gedroogd zynde, stoot men het tot poeder. — Het merg bestaat bloot uit bittere delen, gemakkelijk in water oplosbaar, hier om geeft ze met water een krachtig *koud aftrekzel*. Bezit zeer weinig harsachtige delen.

Daar nu de smaak van het poeder en aftrekzel ten uitersten bitter en onaangenaam is, is het beter om het poeder tot *pillen* te maken, of ook het *extract* met andere poeders tot *pillen*.

Het zaad is buiten gebruik.

[Een weinig gedroogd, laat het zich nog wel tot poeder stoten.]

Columba.

Gebruik. De Wortel. *Colomba wortel.*

Schynt weinige vlugge delen te bezitten, en de kracht schynt in de bittere en harsachtige delen

te huisvesten. Weinige houtachtige delen bezittende, kan men ze in *poeder* voorschryven, of met Extract tot *pillen* maken. Om de oplosbare delen uittetrekken, kan men één onçe met 16 oncen water tot de helft afkoken.

[Men moet niet veel poeder in voorraad bewaren: met wyngest of wyn, verkrygt men ook een vry krachtig aftrekzel.]

Conchæ Citratæ. Citroen-zuure Oesterschelpen.

Een onoplosbaar middelzout, ontstaande uit vereniging van Citroen-zuur met oesterschelpen, wordt weinig gebruikt.

Conchæ præparatæ. Geprepareerde Oesterschelpen.

Dit middel bestaat, zo als alle Dierlyke beens-aarde, uit een weinig phosphorus-zuure en koolzuure kalk-aarde, welke laatste echter de overhand heeft, en waarom het als een *absorberend* of zuurtemperend middel werkt. Men moet het niet met *zuuren* en *zuure zouten*. b. v. *Crem. Tartari* enz., als het als een zuurtemperend middel zal werken, vermengen.

Conesfi. (Nerium antidysentericum, L.)

Gebruik. De Schors. Conesfi-bast.

Volgens opgave van voorname mannen, bezit deze Schors vlugge delen; ik heb ze echter niet kunnen ontdekken, mischien heb ik de echte

Schors

Schors van de Kust van Coromandel niet gehad.

Myne Schors hadt veel famentrekkende en bittere stof in zich, en kan derhalven niet met loogzouten, aarden en metallike zouten gemengd worden.

Conferva Helminthochorton. Wormmosch.

Bezit gene vlugge delen, dus men het tot een *decoctum* kan voorschryven: op één onçe tien onçen water, tot agt onçen verkookt; ook wel in *poeder*, en met Honig als een *slikmiddel*. De alcohol trekt er niets uit.

Consolida major (Symphytum officinale L.)

Gebruik. De Wortel. *Smeerwortel.*

De slym is het voornaamste samenstellend deel van dezen Wortel: hy kan derhalven als een *decoctum* gebruikt worden: op 16 onçen water een halve onçe van dezen wortel, anders wordt het afkooksel te dik.

Contrajerva. (Dorstenia contrajerva L.)

Gebruik. De werkzame delen bestaan uit Harsen olie-delen: om deze reden moet het als *poeder*, of met wyn afgetrokken, gebruikt worden.

Coriandrum. (coriandrum sativum L.)

Gebruik. De vrucht. (*Sem. Coriandri.*)

Coriander-zaad.

Het gene by de Anys gezegd is kan hier ook plaats vinden.

Cornu Cervi. Hoornen van den *Cervus Elaphus*. — Men heeft ze geraspt (*Cornu Cervi rasura*.) in voorraad. Dienftig om afkookzels helder te maken, of daar uit met water een geley te koken (*gelatina Cornu Cervi*.)

Door ene droge destillatie stookt men er een *brandige olie* (*oleum cornu Cervi*) uit, welk uiterlyk wordt gebruikt; zo ook een *vlugge geest* en *vlug-zout* (*spiritus et sal coruu Cervi*.) Men maakt van de tot witheid gebrande beenderen een fyn poeder (*cornu Cervi ustum*.) bestaande uit phosphorus-zuure en kool-zuure kalk-aarde.

Hier van bedient men zich als een opflurpend middel: waar toe de zuivere kalk-aarde of *magnesia* zich beter schikt, omdat in de Hartshoorn een groot deel kalk-aarde reeds met *Phosphorus-zuur* verzadigt is.

Costus Dulcis. (*costus arabicus* L.)

Gebruik. De Schors. *Costus-bast*.

Hier geldt het gene wy by *Cinnamomum* erinnerd hebben.

De *bittere Costus*, welke men zomtyds in de winkels vindt, schynt van deze foort ene *varieteit* te zyn, en is niet meer in gebruik.

Cremor Tartari. (*Potassium Tartaricum acidum*.) *Wynsteen-room*.

Bestaat uit Plantaartig loogzout met zuur van *Wynsteen* overzadigd.

Men

Men gebruikt dit zout in *poeder*, en in *mixturen*. Bezwaarlyk oplosbaar in water, dus het, by een temperatuur van 50 gr. volgens *Fahrenheit*, 160 delen nodig heeft.

Wanneer dit zout als zuur zal werken, dan kan men het niet met aarden, b. v. *Magnesia*, *creta præparata* en *Loogzout* voorschryven; wil men echter dat het als een neutraal zout zal werken, of wil men daar door enig kool-zuur ontwikkelen, dan kan men het met loogzout of *magnesia* voorschryven. Dewyl het wynsteen-zuur met kalkaarde een bezwaarlyk oplosbaar zout, *wynsteen-seleniet*, daar stelt, dan zal de *magnesia* geschikter zyn dan de kalkagtige middelen.

Als men een poeder wil voorschryven om veel vaste lucht in de maag te ontwikkelen, dan is een mengzel uit drie delen *Cremor Tartari* en een deel *Soda Crystallifata* daar toe zeer geschikt. [Men moet de *Crem. Tart* niet met de *magnesia* voorschryven, ook niet met *Lapides Cancr.* (zie *magnesia*.)]

Cremor Tartari Solubilis, Oplosbare wynsteen Room.

Een vereniging van Borax met Wynsteen-kristallen, waarby het wynsteen-zuur de overhand heeft; of een zout uit *Borax*, *wynsteen-zuur*, *plant-loog-zout* en *mineraal loog-zout* bestaande.

Dit zout wordt in de lucht vloeibaar, dus men

het niet in *poeder*, noch in *pillen* kan voorschryven. Gemakkelyk in water oplosbaar; ééne once water neemt, by de temperatuur van 10 grad. volgens *Farenh.* zes drachma zout in zich. In wyngest onoplosbaar: omdat nu het wynsteen-zuur in dit zout de overhand heeft, werkt het als een zuur, en moet niet, als het als zuur zal werken, met *loog-zout* noch *aarden*, voorgeschreven worden. Volgende zouten worden door het zelve *gedecomponeerd*.

Neutrale zouten.

Nitrum depuratum.

Sal. digestivum.

Tart. Tartarifatus.

— *Vitriolatus.*

Terra foliata Tartari.

Middelzouten.

Terra ponderosa salita.

Calx muriata.

Verders genoegzaam alle metallike zouten, zepen, zwavellevers.

Cremor Tartari Volatilis, ook *Tart. Solubilis* genoemd. *Vlugge wynsteen-room.*

Dit zout bestaat uit plant-loog-zout, vlugloog-zout en wynsteen-zuur. — Blyft droog in de lucht, gemakkelyk in water oplosbaar: by de gewone temperatuur ontbindt ééne once 5 dr. zout. — onoplosbaar in wyngest.

Wordt

Wordt ontleed door de volgende zouten,

- 1.) Door alle *zuure zouten*, zy scheiden daar uit een *Cremor tart.*, door dat zy zich met vlug *alcali* verenigen; men moet ze dus niet met zuure vruchten, b. v. *Tamarinde* en dergelyke, of met zuure syropen, b. v. *oxymel* enz. voorschryven.
- 2.) Door *vaste loog-zouten*, *sal Tartari*, en *soda depurata*.
- 3.) Door *Aqua Calcis*.
- 4.) Door *magnesia calcinata*.
- 5.) *Aardagtige middelzouten*.
Calx muriata.
Terra ponderosa salita.
Sal amarum.
- 6.) *Metallike middelzouten*.

Men gebruikt het als *poeder*, of beter in een *mixtuur*.

Het ware zeer goed, dat de Medici dit zout, 't welk men zeer wel kan misfen, niet meer voorschreven, om dat het zich, na langen tyd, van zelf ontleedt; het vlugge loog-zout ontwikkelt zich met den tyd, en het zout gaat weêr tot *Cremor Tartari* over.

Creta praeparata. *Geprepareerd Krypt*.

Bestaat uit kool-zuur en kalk-aarde met een weinig keisteen-aarde. Als *absorbens* moet men het niet met zuur of zuure zouten vermengen.

Moet ook voor het gebruik wel afgewasfchen of geslemd zyn.

Crocus. (*crocus sativus.* L.)

Gebruik. De punten der ftofvezelen. *Saffraan.*

Saffraan bezit vlugge delen, dus niet gefchikt voor een *decoctum*, maar wel voor een *aftrekzel*. In ene kleine *dosis* werkzaam zynde fchryft men het voor in poeder. Laat zich door water en wyngceest uittrekken, en fchynt veel zeepftof te bezitten.

Crocus Antimonii. Spiesglans faffraan.

Ene onvolkomene spiesglans-kalk, bezittende noch enige zwaveldelen. Men geeft ze niet op zich zelf, maar wel ter bereiding der spiesglanswynen, (*Vina Antimonii.*)

Cryftalli Tartari. z. Cremor Tartari.

Culilawanum. (*Laurus culilawan.* L.)

Gebruik. De Schors. *Bittere Caneel.*

Hier koomt te pas het geen reeds by de *Cassia Caryophyllata* is aangemerkt.

Cuprum Ammoniacale. *Koper-ammoniak.*

Dit zout bestaat uit koper, vitriool-zuur en vlug loog-zout.

Men gebruikt het in ene zeer kleine *dosis* als *poeder*, of laat 'er met brood-kruim *pillen* van maken. Om te verhoeden dat die pillen met de
tyd

tyd niet te hard worden, doet men, op aanraden van *Hufland* half zo veel zuiker by het broodkruim.

Curcuma. (*Amomum curcuma.* L.)

Gebruik. De Wortel. *Geelzucht-wortel.*

Men ſchryft ze voor in *poeder*: water trekt er niet veel kracht uit, om dat zy veel hars in zich heeft, welke door wyngceest met een donker gele kleur ontbonden wordt.

Cydonia. (*Pyrus cydonia.* L.)

Gebruik. De gedroogde vrucht, het zaad, *Queën.*

De gedroogde vrucht is buiten gebruik, doch niet het zaad; dit bezit ene zeer gemakkelyk in water oplosbare ſlym: zynde één deel voldoende tot 13 delen water. Het is niet nodig om de zaden te ſtoten. De ſlym huisvest in de ſchellen. — Moet men deze ſlym hoger ſchatten dan die der *Tragacantha*?

De *ſyroop-marmelade*, en het *ſlikmiddel* van *Queën* zyn buiten gebruik, maar niet de *Tinct. martis cydoniata*, als een krachtig geneesmiddel.

Cynoglossum. (*cynoglossum offic.* L.)

Gebruik. De friſſche wortel bezit verdoven- de [of *narcotike*] ſtof, welke door weinig dro- gen vervliegt. Men weet noch niet zeker of de- ze wortel enige geneeskracht bezit, en dus kan men ook niet bepalen, in welke form zy geſchiksc

kan gebruikt worden. Men gebruikte ze voorheen in *pillen*. [De droge wortel is een voor naam *ingredient* in de *Pilulæ de Cynoglossa*.]

D.

Datura. z. *Stramonium*.

Daucus Creticus. (*Athamanta cretensis*. L.)

Gebruik. Het zaad, (*Cretische daucus*.

Bezit wel ætherische oliedelen; kan derhalven in *poeder*, en in een heet *aftrekzel* voorgeschreven worden.

Daucus Vulgaris. (*Daucus carota*. L.)

Gebruik. Het zaad, de wortel, het dik gekookte sap. *Gele wortelen*.

Het zaad bezit enige speceryagtige oliedelen, men gebruikt het als *poeder*, of in een *aftrekzel*. De wortelen worden meer in de keuken dan in de Apotheek gebruikt: men gebruikt het verdikte sap op zich zelf of in een drankje of *Electuarium*. Het is een ware syroop met vele slymdelen en Extractif stof verenigd: — elke zuiker kan in deszelfs plaats gebruikt worden.

Decocta. (*Afkookzels*.)

Men verstaat door afkookzels vloeibare geneesmiddelen, welke uit verscheidene delen der gewassen, en enige dierlyke delen, met water, door

mid-

middel van een kokende hitte, uitgetrokken worden, en wel volkomener en in minder vogt dan de aftrekzels.

Als *algemene regelen* voor de afkookzels kan men de volgende aannemen.

1.) Men gebruike alleen zodanige zelfftandigheden, welke hare kracht aan water kunnen mededelen.

2.) Men vermyde alle vlugge zaken.

3.) Een behoorlyke hoeveelheid waters tot afkoking, en bepale de tyd van koken.

By aldien nu de kracht of werkzame delen ener zelfftandigheid voornaamlyk gelegen zyn in *gomachtige, flym-harsachtige, zuikerachtige, zeepachtige, zoute, famentrekkende of bittere delen*, dan kan men werkzaamheid verwagten van een waterig afkookzel, omdat zich alle deze delen in water laten ontbinden, en by ene kokende hitte niet vervliegen. Maar huisvest de kracht in *ætherifche olieachtige delen, in de losverbondene fcherpe ftof, enz.* dan kan men gene grote werkzaamheid verwagten van een afkookzel, omdat deze zelfftandigheden door ene kokende hitte vervliegen. Er zyn gevallen, waar in de fcherpe ftof zo inwendig met andere delen verenigd is, dat zy in de kokende hitte niet vervliegt; dit zyn echter uitzonderingen. Wil men nu zodanige zelfftandigheden, welke alleen in een aftrekzel

gebruikt worden, tot andere afkookzels overbrengen, dan bereidt men eerst een afkookzel, en giet het noch heet over die zelfstandigheid, dus kan men, b. v. de vlugge delen der *Valeriana* door een heet afkookzel van *Kina* uittrekken, dan zal men zyn oogmerk beter bereiken, dan dat men ze beiden te gelyk kookte.

Het komt zeer veel aan, op de hoeveelheid van het water en den tyd der koking, om dat vele zelfstandigheden zich gemakkelyk, vele zich bezwaarlyk laten uittrekken; dit heb ik by zommige enkelden aangewezen, en daar in 't algemeen aangeraden om zommigen te koken, anderen te laten trekken.

Diagrydium. z. *Scammonium*.

Dictamnus albus. (*Dictamnus alb. L.*)

Gebruik. De Wortel. *Witte dictamnus*.

De buiten schors der Wortel is in gebruik, frisch zynde zeer speceryagtig, welk door drogen vervliegt: dus is het niet te vermoeden, dat de droge Wortel enige geneeskracht zal bezitten, en dus is er weinig aangelegen in welke formen ze voorschryft. [Genoegzaam buiten gebruik.]

Diptam (cretische.) (*origanum dictamnus. L.*)

Gebruik. Is niet meer in gebruik.

Digitalis. (*Digitalis purpurea. L.*)

Ge-

Gebruik. Het Kruid. *Vingerhoed kruid.*
Eertyds gebruikte men in en uitwendig het
uitgeperste sap. Tegenwoordig het gedroogde
kruid in *poeder*, om dat het in een kleine gifte
werkzaam is. Met veel nut kan men het ook
als een *aftrekzel* voorschryven.

Dulcamara. (*Solanum dulcamara.* L.)

Gebruik. De Stelen. (*stipites.*) Het Extract
(*Extractum dulcamarae.*) Bitter zoet.

Bezitten vry veel narcotike stof, redelyk vast
gebonden, dus zy zelf niet geheel door koking
verloren gaat. Op ene halve onçe kan men 16
onçen water tot 12 laten verkoken.

Het *waterig Extract* gebruikt men in water
ontbonden, of in pillen.

E.

Electuaria. Slikmiddelen.

Hier door verstaat men een zodanig genees-
middel 't welk minder vloeibaar is dan syroop, ge-
noegzaam ter dikte van honig, zo dat het niet
van de punt van een mes afvloeit. Het wordt
uit poeders, extracten, conserven, syropen enz.
samengesteld.

Het *verenigings middel* bestaat meest altoos
uit Honig of Syroop. De wyze van bereiding is
zeer eenvoudig. Als het bloot uit poeder, Sy-
roop

roop of Honig zal bestaan, dan worden deze onder een gemengd. By aldien er noch andere zelfstandigheden moeten bygedaan worden, buiten de Extracten, en welke zich tot poeder laten vrywen, dan vermengt men deze vooraf met de fyroop, en doet er dan de poeders by.

Men kan, over het algemeen, niet bepalen de hoeveelheid van fyroop of honig, dit hangt af van de gesteldheid van het poeder; de poeders b. v. van droge planten, wortelen, schorsfen, kruiden enz. hebben genoegzaam drie delen fyroop, of vier en een half deel honig nodig. Tot poeders van gommen, harsfen en diergelyke neemt men byna dezelfde hoeveelheid fyroop; tot harde minerale zelfstandighden, b. v. yzer vylzel en andere, byna de helft.

Alle *Electuaria* kunnen tot gisting overgaan, of drogen uit; derhalven moeten zy niet in grote hoeveelheid in voorraad bereid worden.

Alle zelfstandigheden zyn voor *Electuaria* niet geschikt: wy hebben dit by zommige enkelden reeds aangemerkt, en daar dit over het algemeen niet nauwkeurig te bepalen is, moet men volgende algemene regelen in aanmerking nemen.

- 1.) Men moet tot het bereiden van een *Electuarium* zodanige zaken niet voorschryven, welke alleen in een grote gifte werkzaam zyn.
- 2.) Poeders, welke door vogtigheid sterk opzwellen,

len, zyn er ook niet toe geschikt.

3.) Men moet zo veel mogelyk alle minerale middelen, welke uit hoofde hunner specifieke zwaarte gemakkelyk op den grond vallen, vermyden.

4.) Zouten, in ene grote gifte werkzaam, zyn hier niet toe geschikt, om dat zy met zuiker gemengd een zeer onaangenamen smaak geven: b. v. *sal amarum*, — *mirabile* enz. de zuurre zouten zyn hier van uitgezonderd, b. v. *Crem. Tartar.*, *sal Eff. Tartar.*

5.) Gomharsfen welke enen onaangenamen smaak bezitten, b. v. *Affa foelida* kunnen niet wel voorgeschreven worden: — zo ook niet zuivere harsfen.

6.) Alle zodanige zelfstandigheden, welke zich niet nauwkeurig met fyroop vermengen, maar na verloop van enigen tyd er zich wederom afscheiden, moeten niet tot Electuaria gebruikt worden, b. v. *vette olien*, *natuurlyke balsems*.

Elemni. (*Amyris Elemnifera.* L.)

Gebruik. De Hars. (*Gummi Elemni.*) *Elemni hars.*

Deze hars wordt niet inwendig maar wel als een uiterlyk heelmiddel gebruikt. Men mengt ze als *poeder* onder zalven, of ontbindt ze, met een zachte warmte in Terpentyn: verenigt zich met na-

tuur-

tuurlyke balfems, vaste olieën en wynggeest.

Eleofacchara. Olie-zuiker.

Ene vereniging van zuiker met ætherische olie.

Men geeft deze *olie-zuiker* zelden op zich zelf maar meest met andere zaken gemengd. De zuiker verenigd zich met de ætherische olie en maakt ze daar door meer ontbindbaar in water, en vermindert derzelver vlugheid.

Men rekend gewoonlyk op een halve onçe zuiker agt tot twaalf druppels olie.

Elixir acidum Halleri. Zuur Hallers Elixir.

Bestaat uit ene vereniging van gelyke delen Vitriool-olie en *alcohol*.

In dit mengzel heeft het Vitriool-zuur de overhand, dus men by het voorschryven van dit middel in opmerking moet nemen, het geen by de *Spiritus Vitrioli* is gezegd.

Emulsio. Emulsie.

Dit is ene melkachtige vloeistof uit frische olieachtige zaden met water gestoten. Men kan ook ene *Emulsio* bereiden uit *mucilago gummi Arabici* of *Tragacanthi*, of doier van Eyeren met harsfen of olieën gevrewen en met water gemengd. De Emulsiën bestaan derhalven uit niets anders, dan uit een nauwe vereniging der harsachtige of olieachtige delen met water door behulp van slymige stoffen. Men moet er niet te veel van
op

op eenmaal voorschryven, om dat zy vry spoedig zuur worden en bederven. [Voornaamlyk in warm weder.]

Emplastrum. Plaasters.

Dit zyn uiterlyke geneesmiddelen in dikte of *consistentie* van de zalven verschillende, als harder en taayer zynde.

De grote hoeveelheid van voorhanden zynde plaasters kan men gevoeglyk in 3 clasfen verdelen, 1.) In Wasch plaasters. 2.) Loodplaasters, en 3.) in gemengde plaasters, welke uit waschplaasters en Loodplaasters zyn samengesteld. Wy zullen ons by de voorschriften van *officinale* plaasters niet ophouden.

By aldien een Geneesheer deze of gene zelfstandigheid wil verenigd hebben, dan kan hy ze bloot met ene eenvoudige plaaster laten vermengen, mits de zelfstandigheid daar mede mengbaar is, — wy hebben by de enkele artikelen, welke als uitwendige geneesmiddelen gebruikt worden, reeds gemeld, welke zich by de plaasters laten vermengen.

Zommige schryven wateragtige Extracten voor om met een plaaster te vermengen, maar men moet dit niet navolgen, om dat er gene nauwkeurige vermenging tusfchen beiden kan plaats hebben.

Enula. *Inula Helenium.* L.)

Gebruik. De Wortel en het Extract. *Aland.*

De-

Deze wortel bezit vele vlugge delen; men ſchryft ze derhalven voor in *poeder*, en in *Electuarium*. In ene vloeibare gedaante kan men ze als een *aftrekzel* gebruiken, het *afkookzel* heeft ſterker ſmaak dan het *aftrekzel*, en heeft meerdere harsachtige, ſlymige, en bittere, maar minder olie delen, in zich [als het naamelyk te dun is]

Het *waterig Extraët* bezit genoegzaam gene vlugge delen, maar zeer veel ſlymige, harsagtige en bittere delen: doch is vry ſpoedig aan be-
derf onderhevig.

Eryngium. (*Eryngium campeſtre*. L.)

Gebruik. De Wortel. *Cruisdiſtel*.

Deze wortel bezit ſlymige, zuikeragtige, en enige harsagtige delen: men doet beter om ze in een *decoëtum* dan in *poeder* voortefchryven.

Effentiæ. *Effens*.

Hier door verſtaat men in 't gemeen ene geëſtryke vloeïſtof, ſamengeſteld uit een *aftrekzel* van een of meer zelfſtandigheden in wyng-eëſt; bezittende voornamelyk de olieachtige en harsachtige delen van die zelfſtandigheden. — Met water gemengd, dan ſcheiden zich deze delen meermal af, en zwemmen in het vogt. — Men mengtze ook wel by waterige mixturen of andere vloeïſtoffen, en waar door deze troebel worden.

Zy zyn heden veelal buiten gebruik.

Efula. *Euphorbia Efula*. L.)

Gebruik. De Schors. *Wolfsmelk.*

Men gebruikt ze in een kleine gift, in *poeder*, men kan er echter ook *pillen* van maken.

Euphorbium. (*Euphorbia officinarum*, L.)

Gebruik. Het gedroogde melkachtige zap, onder den naam van *Gummi Euphorbium*.

Bestaat genoegzaam uit gelyke delen gom en hars; de buitengewone scherpheid huisvest in de harsdelen: deze scherpe stof is niet vlug en gaar, by de uitkoking der hars, niet verloren.

Men gebruikt het alleen uitwendig, het zy in *poeder* onder plaasters en zalven, gedeeltelyk met *alcohol* uitgetrokken (*Essentia Euphorbii*.)

Extracta. *Uittreksels.* *Extracten.*

Onder dezen naam verstaat men aftreksels of afkookzels tot de dikte van Honig uitgedampt. Wanneer deze aftreksels met water bereid zyn, noemt men ze *waterige Extracten* (*Extracta aquosa*): maar by aldien ze met wyngest of wyn zyn bereid, noemt men ze *wynachtige Extracten* (*Extracta vinosa*.) De laatste zyn echter weinig meer in gebruik. De Apothekar neemt dus altoos het waterig extract, als het wynachtige niet byzonder vereischt wordt.

De waterige Extracten hebben alle in water oplosbare samenstellende delen, van het plantaartig lichaam in zich; de vlugge delen gaan meest al onder de bewerking verloren. By aldien derhal-

ven de kracht van een geneesmiddel in gom-harsfige, zeep-aartige, zuiker-aartige, zoutachtige, bittere extractive bestaat, dan is het daar uit bereide Extract zeer werkzaam, want het bezit dan de geneeskracht in een *geconcentreerden* staat. — By aldien echter de kracht alleen huisvest in de vlugge delen, b. v. ætherische olie, dan is het daar uit bereide Extract krachteloos. De geestryke Extracten hebben, behalven de in water oplosbare delen, ook de in wyngest oplosbare in zich, en bezitten derhalven dikwyls zeer vele harsdelen.

Men plagt de Extracten te verdelen in *weêke* en *harde*: — de eerste zyn altoos de beste, om dat by de uitdamping tot droogwording zeer gemakkelyk ene scheiding of *decompositie* der samenstellende delen kan voorvallen. — Het is echter by sommige extracten nodig om ze tot droogwordens toe uittedampen, om dat men ze anders, zonder bederf, niet lang kan bewaren: in dit geval moet men zorg dragen om ze met een zeer zacht vuur uittedampen.

Er is nog een ander soort van Extracten, welke men *ongenoemde Extracten* (*Extracta innominata*) doch liever *verdikte zappen van planten* (*Succi inspissati*) noemt, wyl ze niet anders zyn dan *verdikte plantzappen*. — Hier onder behoren ook de zogenaamde *Garaysche zouten*, of *koud bereide Extracten*. Men

Men kan derhalven de Extracten op meer dan ene wyze voorschryven. — Men kan ze in gewoon of gedestilleerd water ontbinden, en als een *mixtuur* voorschryven; wel is waar dat het water alles niet ontbindt, om dat er (uitgenomen met koud bereide Extracten, en enige verdikte plantzappen) gene doorschynende ontbinding ontstaat, gedeeltelyk uit hoofde der harsachtige delen, welke zy in zich hebben, welke by het uitkoken door de slymige met water mengbaar worden gemaakt; gedeeltelyk, om dat onder het koken, een deel van de Extractiefftof zich met het *oxygeen* der lucht verénigt, en daar door tot een harsachtige zelfstandigheid veranderd is geworden; zy scheiden zich echter niet wederom van het water af. De wynachtige Extracten laten zich bezwaarlyker met water vermengen; dus men ze liever in *pillen* voorschryft.

Alle andere Extracten laten zich ook gemakkelijk tot pillen maken; doch niet bloot op zich zelv, want dan noodzaakt men den Apothekar om de Extracten sterker uittedampen, en waar door een Extract gemakkelijk *brandig* kan worden. — Men laat er liever een onschadelyk poeder onder mengen om de massa de behoorlyke *consistentie* te geven.

Men schryft wel eens om de *gepoederde zeep* met Extract tot pillen te maken, doch dit geeft

gene behoorlyke *consistentie*. Drie delen Extract van de dikte van honig, hebben één deel droog poeder nodig.

Men gebruikt ook sommige Extracten met wyn verdund, in ene vloeibare gedaante.

Tot *Electuaria* verdunt men de Extracten vooraf met een weinig water.

Men kan alleen zodanige Extracten, welke in ene kleine gifte, b. v. van enige greinen tot een halve scrupel werkzaam zyn, in *poeder* voorschryven, wryvende dezelve met wat suiker of droog poeder; in de meeste gevallen zal het *pulv. rad. Liquiritiae*, hier wel te pas kunnen komen.

Extractum Saturni. (*Plumbum aceticum liquidum*.) *Lood Extract*; *Azyn van Goudglit*.

Bestaat uit lood-kalk en azyn-zuur; wordt uitwendig gebruikt, en geeft met water [en met wat wyngest] gemengd, *aqua Goulardi*.

Elk gewoon water ontleedt dit heelmiddel, door middel van het kool-zuur en deszelfs middel-zouten; b. v. *gips*, *zout-zuure kalk*, *glauber-zout*, enz.; men moet dit middel alleen met gedestilleerd water verdunnen: men heeft echter veelal het gewone water gebruikt, om dat dit middel alleen uitwendig wordt gebruikt. Zie *saccharum saturni*.

F.

Faba. (*Vicia faba*, L.)

Gebruik. Het meel van het zaad (*Farina Fabarum*) Boone-meel.

Men gebruikt het alleen uitwendig in pappen als een verzagend middel.

Faba St. Ignatii. (*Ignatia amara*, L.)

Gebruik. De Vrucht. *Ignatius bonen*.

Een bitter heftig werkend geneesmiddel, welk als poeder in een kleine gift wordt voorgeschreven.

Farfara, z. *Tussilago*.

Fel Tauri. (*Bos Taurus domesticus*.)

Gebruik. De verdikte Gal. (*Fel Tauri inspissatum*.)

Zy wordt tot de dikte van honig uitgedampt, en dan maakt men er, met extract, pillen van. Men geeft ze niet in ene vloeibare gedaante, uit hoofde van deszelfs allernaangenaamste smaak, maar ook om dat ze spoedig bederft.

Tot klysteren neemt men frische of de in water ontbondene uitgedampte.

Men moet ze niet voorschryven met zuure noch middelzouten, want dan ontstaat er ene ontleding. Daar de gal eniger maten ene natuurlyke zeep is, wordt zy ook door alle die zelfstandigheden ontleed, welke de zeep ontleden, z. *Sapo*.

Ferrum, z. *Mars*.

Ferrum Salitum. (*Ferrum Muriatosum*.)

Zoutzuur Izer.

Dit geneesmiddel 'twelk uit yzer en zout-zuur bestaat, en in een vloeibare staat is, wordt in gedestilleerd water ontbonden, zo ook in *alcohol*. Het wordt *gedecomponeerd*

1.) *Door alle Loogzouten.*

2.) *Door Neutrale Zouten:*

Borax.

Crem. Tartari.

Soda phosphor.

Tart. solubil.

—— *Tartarifat.*

Terra foliata tart.

—— ——— *crystall.*

3.) *Aqua Calcis.*

Magnesia.

—— *calcinata.*

4.) *Hepar antimon. et sulphur.*

5.) *Alle Zeepen.*

Filix. (*Polypodium filix mas*, L.)

Gebruik. De Wörtel. *Varen-wortel.*

Bezit gene vlugge, maar slymige, zoute, bittere, samentrekkende delen.

Men geeft ze in een *afkookzel*, en in *poeder*.

Uit hoofde der samentrekkende stof moet men ze niet met yzer vermengen.

Flores Benzoës, z. *Benzoës*.

Flores Cassiæ, z. *Cinnamomum*.

Flores Salis Ammon. Simples, z. *Sal Ammon*.

Flor. Sal. Ammon. Martiales. (*Ammoniacum muriatofum martiale*.) Yzerachtige *Sal ammon. bloemen*.

Dit zout bestaat uit zout-zuur, vlug loog-zout en yzer-kalk.

Wordt vogtig in de lucht: hierom kan het niet in poeder voorgeschreven worden, zo ook niet in pillen. Laat zich gemakkelyk in water ontbinden, doch er scheidt zich, door den tyd, enige yzer-kalk af. Voorloop trekt er een krachtige yzer-tinctuur uit. Dit zout wordt ontleed door alle famentrekkende zelfstandigheden; verders

Alcali veget. crySTALL.

Aqua calcis.

Argentum nitratum.

Crem. tart. solub.

Hepar antimonii en sulphuris.

Magnesia alba.

Mereurius acetatus.

— *nitrosus.*

Sal saturni.

— *polychr. seignetti.*

— *tartari.*

Sapones alcalini.

Soda phosphor.

Spirit. Nitri.

—— *Vitrioli.*

Tartar. tartar.

Terra foliat. tart.

—— ——— *crystall.*

Flores Sulphuris, z. *Sulphur.*

Flores Viride Æris, z. *Viride Æris.*

Flores Zinci, z. *Zincum.*

Foeniculum. (*Anethum fœniculum*, L.)

Gebruik. Het Zaad en de Wortel. *Fenckel.*

By het zaad kan men aanmerken, het gene wy reeds by het *Sem. Anisi* gezegd hebben.

De gedroogde wortel wordt met recht, door vele Artzen als een onwerkzaam middel verworpen; zy bezit enige slymige delen, en wordt onder de *species* van een afkookzel gemengd. [Behoort ook tot de *quinque radices aperientes majores.*]

Foeniculum aquaticum. (*Phellandrium aquaticum*, L.)

Gebruik. Het Zaad. *Water Fenckel.*

De kracht huisvest in de olieachtige delen van het zaad, welke zich niet door water laten uittrekken; men schryft het daarom liever voor in *poeder*, of men maakt er met fyroop een *electuarium* van, of in *pillen*. Men mengt ook het poeder onder waterige *mixturen*, om dat het zich niet

niet zo sterk uitzet dan vele andere poeders. Een halve onçe tot 6 oncen water, ook kan men het mengen onder een reeds doorgezygd afkookzel.

Foenum Græcum. (*Trigonella fœnum græcum*, L.)

Gebruik. Het Zaad. *Boksdooorn*.

Bezit zeer veel slym, welke zich door heet water laat uittrekken. Het zaad wordt ook gestoten uitwendig in pappen gebruikt, en de uitgetrokken slym in klysteren.

Frangula. (*Rhamnus frangula*, L.)

Gebruik. De Schors, het Extract. *Vuilboom*.

De Schors bezit gene vlugge delen, maar slymige, bittere, samentrekkende; derhalven geschikt voor *afkookzels* en *aftrekzels*. Moet niet met yzer of yzerhoudende zouten vermengd worden, zo ook niet deszelfs Extract.

Fraxinus. (*Fraxinus excelsior*, L.)

Gebruik. De Schors, het Extract. *Esche* zo als by de *Vuilboom*.

Fumaria. (*Fumaria offic.*, L.)

Gebruik. Het Kruid, Extract. *Duivekervel*.

Men gebruikt het frische zap. Het gedroogde kruid bezit gene vlugge delen, maar wel *extractive* bittere, zoutachtige: dus geschikt voor een afkookzel.

Het extract is meer in gebruik, men ontbindt het in water, of tot pillen.

Fungus Melitenfis. (*Cynomorum Coccineum*, L.)

Gebruik. *Maltheser Swam.*

Wordt frisch uitwendig gebruikt, en gedroogd ook inwendig. Bezit geen vlugge delen, maar vele famentrekkende. Men gebruikt het afkookzel doch zonder bymenging van yzer-bereidingen.

G.

Galanga Major. (*Marantha Galanga*, L.)

Gebruik. De Wortel. *Galanga.*

Bezit vele vlugge speceryachtige delen, welke door koken verloren gaan; men laat dus de gefneden wortel met heet of koud water *in funderen*, (op een halve onçe zes oncen water), of met de *colatuur* van enig *decoctum* trekken. Wyn trekt er nog meerder kracht uit; men neemt op een halve onçe agt oncen wyn.

Men fchryft ze ook voor in *poeder* en in *electuaria*.

Galanga Minor.

Gebruik. De Wortel. *Kleine Galanga.*

Deze is veel krachtiger dan de voorgaande, en is meer in gebruik; — men kan er dus het gezegde omtrent de vorige op toepassen.

Galbanum. (*Bubon galbanum*, L.)

Gebruik. De Gom-hars. *Gummi galbanum.*

Een

Een flym-hars, bezittende meer gom- dan hars-delen, en wat ætherische olie.

Laat zich redelyk wel met water mengen tot een foort van melk, vallende evenwel de harsachtige delen ligt op den grond: — beter is het daarom om het met eydoier te wryven, (op een halve onge twee doieren) of met de helft arabifche gom.

De wynggeest ontbindt weinig van deze gom. Men kan het niet wel in poeder voorschryven, om dat het door warmte fpoedig te famen bakt; best in *pillen* met enig droog poeder vermengd, anders lopen de pillen te famen. Een warme vyzel, en weinige druppel *Eff. Galbani* maken een gefchikte masfa.

Gallæ Turcicæ. *Turksche Galnoten.*

Dit zyn uitwasfen aan de Eikenboom, door het gal-infect (*cynips quercus folia*) voortgebragt.

Zy bezitten de grootfte hoeveelheid famentrekkende ftof, en wel in enen zeer zuiveren ftaat. Men gebruikt ze niet inwendig maar uitwendig in *poeder* of in *afkookzels*.

Wynggeest neemt de famentrekkende ftof volkomen tot zich. — Als zy door deze famenftellende ftof zullen werken, dan moet men ze niet voorschryven met: 1.) *Aqua calcis*. 2.) Met *Magnesia*, en alle opflurpende aarden; b. v. *conchæ præp.*, *creta*, *ocul. canc.*, enz. 3.) Loogzouten. 4.) Alle metallike middelzouten. 5.) Yzer en yzer-kalken.

Gen-

Gentiana alba. (*LasERPitium iati folium*, L.)

Gebruik. De Wortel. *Witte Gentiaan.*

Bezit gene oliedelen, maar wel een weinig scherpe stof, welke daar in vast gebonden is, en niet geheel door koken weg gaat. De harsachtige delen maken den grootsten hoop uit. Men gebruikt ze in *poeder* of met wyn getrokken. De koking met water trekt er ook niet veel kracht uit, zynde dit afkookzel minder scherp, dan het aftrekzel met wyn.

Gentiana rubra. (*Gentiana lutea*, L.)

Gebruik. De Wortel, Extract. *Rode Gentiaan.*

Deze wortel heeft gene vlugge maar meer slymige bittere delen in zich. Men kan ze in *poeder* voorschryven, om dat het vezelachtige gedeelte niet veel meer dan een derde bedraagt: ook in *electuaria*. Het koude water trekt reeds vele bittere delen tot zich; doch het kokende veel meer en wordt slymig. Op een halve onçe 12 oncen water tot 8 oncen verkookt. Het Extract bezit de kracht der wortel, men gebruikt het in *mixturen* of tot *pillen*.

Glecoma, z. *Hedera terrestris*.

[*Geoffrea.* (*Surinamensis*, L.)

Gebruik. De Schors.

Deze dikke vezelachtige, hier en daar aschgrauw gevlekte, zwart-bruine schors, bezit gene vlugge delen; en daar derzelver samenstellende delen,

len, voornamelyk die, waar in deszelfs genezen-
de kracht gelegen is, zeer nauw met de andere
verenigd zyn, moet ze ten minsten vier uren met
water koken. Men neemt gewoonlyk een halve
onçe tot twaalf oncen colatuur.]

Glyzirrhiza, z. *Liquiritia*.

Grana Chermet. *Karmozyne Beziën*.

Dit zyn kleine rode insecten (*coccus Ilicis* L.)
welke van de *steek-eik* verzameld worden.

Men gebruikt ze als *poeder*, of in een *electu-
arium*; doch worden zelden meer gebruikt.

Voorheen perste men het zap uit de frische
kermes, en maakte het met zuiker tot fyroop:
fchynt krachtiger te zyn als de gedroogde ker-
mes; is van ene aangename rode kleur, specery-
achtige reuk en smaak.

Grana Paradisi. (*Ammonum Grana Pa-
radisi*, L.)

Gebruik. De Vrucht. *Paradys-zaad*.

Hier kan men toepassen het geen by de *Car-
damomum* gezegd is.

Grana Tiglia. (*Croton Tiglium*, L.)

Gebruik. Het Zaad. *Purgeer korrels*.

Het is een allersterkst (*drastisch*) geneesmiddel,
en wordt fomtyds in kleine gifte in *poeder* als een
purgeermiddel gebruikt, ook wel in *pillen*. Be-
zit vele harsachtige delen.

Granatum. (*Punica Granatum*, L.)

Gebruik. De Schors der Vrucht en Bloemen.
(*Cortices granatorum et Flores punicae vel Balanstiorum* Granaat-appel schel en bloemen.

Beiden zyn bitter, en bezitten veel bittere en famentrekkende stof. Men schryft ze voor in een *afkookzel*, en men moet daar by in acht nemen het geen ik omtrent de famentrekkende stof der galappelen gezegd heb.

Gramen. (*Triticum repens*, L.)

Gebruik. De Wortel, het Extract. *Queek hondsgras.*

Deze wortel bezit gene vlugge maar vele zuikerachtige en slymige delen. Men schryft ze voor in een *afkookzel* op zich zelf en met andere zelfstandigheden. Men neemt gewoonlyk op twee oncen twee ponden water tot 12 oncen verkookt. Niet in poeder, om dat ze vele houtachtige delen bezit.

Het *Extract*, 't welk best uit de frische wortelen wordt bereidt, heeft een zoete smaak en bezit de gehele kracht der wortel. Men gebruikt het op zich zelven met water verdund, of in waterige *afkookzels*, *aftrekzels* of *mixturen*, en in *electuaria* in plaats van fyroop met een weinig water verdund: als een verbindend middel in pillen. [Het Extract der gedroogde wortel is even zo zoet als dat van frische.]

Gratiola. (*Gratiola officinalis*, L.)

Gebruik. Het Kruid, de Wortel, het Extract.
Gods-genade.

Deze alle bezitten gene vlugge, maar wel bittere en scherpe harsachtige delen.

Men schryft het kruid en wortel voor als *poeder* of in een *afkookzel*; het hete water neemt, door middel der Extractive delen (welke in groter hoeveelheid in het kruid dan in de wortel huisvesten), vele harsachtige delen tot zich. Een af trekzel met wyn werkt heftiger dan een waterig afkookzel. Het Extract heeft veel hars in zich, en is bezwaarlyk in water te ontbinden: — maar liever in *pillen*.

Guajacum. (*Guajacum officinale*, L.)

Gebruik. Het Hout en de Hars. *Lignum guajaci seu sancti, gummi seu resina guajaci.* Pokhout.

Het hout bezit gene vlugge, maar wel slymige en veel harsfige delen. Men schryft het niet voor in zelfstandigheid, om dat het ene grote hoeveelheid vezelachtige en onwerkzame delen bezit. — Men gebruikt het geraspte of gesneden hout in *decocta*, en wel op twee ponden water twee oncen hout tot 12 oncen verkookt, om dat de harsachtige delen door lang koken week gemaakt, en met het water door middel van slymige delen vermengd worden.

Men bereid de hars uit het hout door middel

Van

van wyngceest (*Resina guajaci*), gedeeltelyk vloeit het van zelf uit de bomen (*guajacum nativum*), en deze is werkzamer. Deze hars wordt als *poeder* met andere zelfstandigheden of met *Extraeren* tot *pillen* gemaakt. Men kan het ook met water mengen door middel van arabische gom, als men een half deel met één deel gom al wryvende met water roert. — Wanneer men by dit mengzel verzoete salpeter-geest (*spiritus nitri dulcis*) voegt, dan verkrygt dit een blauwe kleur als de salpeter geest niet volkomen verzoet is. — Men ontbindt ook de hars in wyngceest of rum, onder den naam van Taffia.

Gutta Gamba. (*Cambogia gutta*, L.]

Gebruik. De Hars. (*Gummi gutta*.) *Gut-tegom*.

Laat zich in water en wyngceest ontbinden. de eerste ontbinding is troebel. De geest van *sal ammon.* geeft een doorschynende rode ontbinding, welke noch door water, noch door wyngceest ontleedt wordt. Men gebruikt het in *poeder* in een zeer kleine gifte, ook wel onder *pillen*. Ook verenigt men ze tot een zeep door koking met caustike loog, welke men oneigenlyk *sapo gummosus* noemt.

Het *Extractum gummosum* is buiten gebruik.

H.

Haustus. Klein drankje.

Dezen naam geeft men aan een vloeibaar geneesmiddel, 't welk uit meer dan een ongelykfoortig deel te samen gesteld is, en op éénmaal wordt ingenomen.

Hedera Terrestris. (Glecoma Hederacea, L.) Aardveyl.

Gebruik. Het Kruid, en deszelfs Extract.

Het frische kruid bezit ene zachte speceryachtige reuk, welke zy door droging gedeeltelyk verliest. Men schryft het voor onder *species* tot een *aftrekzel*. Het extract is bitter en een weinig zout.

Hæmatites Lapis. Bloed-steen.

Een ryk Yzerertz. Men gebruikte het voorheen inwendig, in een zeer fyn *poeder*; maar nu alleen uiterlyk. Het moet niet met samentrekkende stoffen vermengd worden.

Helleborus Albus. (Veratrum Album, L.)

Gebruik. De Wortel. *Witte Nieswortel.*

Behalven de scherpe stof, heeft deze wortel vele harsdelen in zich. In zeer kleine gifte werkzaam zynde, schryft men ze voor in *poeder*. Het *Extract* is niet zo krachtig.

Helleborus Niger. (Hell. Niger, L.)

Gebruik. De Wortel, het Extract. *Zwarte Nieswortel.*

Ten opzigt der samenstellende delen genoegzaam met de vorige overeenkomende, bezit zy echter minder harsdelen, en werkt zwakker. Men geeft ze ook in poeder.

Het *Extract* moet uit frische wortelen bereid worden, anders is het krachteloos.

[En daarom is het Extract mischien by ons buiten gebruik, en mischien ook om dat, daar in, in plaats van deze echte wortel, vele andere soorten verzameld worden, (zie LINNEI *mat. medica*) de echte niet overal voorhanden is.

Hepar Antimonii. (*Pottasfinum sulphuratum stibiatum.*) *Spiesglans Lever.*

Ene vereniging van spiesglans met vast loogzout.

Zy wordt nu en dan, in water ontbonden, uitwendig gebruikt.

Zy wordt ontleedt: 1.) Door alle zuuren en zuurachtige zouten. 2.) Door alle aardachtige en metallieke middelzouten.

Hepar Sulphuris. (*Potasfinum sulphuratum.*) *Zwavel-lever.*

Ene vereniging van zwavel met potasch; zy wordt somtyds uitwendig voorgeschreven, en zy wordt ontleed even als de voorgaande.

Hippocastanum. (*Æsculus hippocastanum*, L.)

Ge-

Gebruik. De Schors, het Extract. *Paarde Castanie*, zie by de Kina.

Hirundinaria. (*Asclepias Vincetoxicum.*)

Gebruik. De Wortel. (*Rad. Hirundinariae, seu vincetoxici.*) *Zwaluw wortel.*

In een frisschen staat heeft zy een weinig scherpe stof by zich, die door drogen verloren gaat. De droge wortel bezit enige bittere en harsachtige delen, welke zich gemakkelyk door water of wyn laten uittrekken. Men schryft ze voor in *poeder* of in een *aftrekzel*.

Hydrargyrum, z. *Mercurius Vivus.*

Hyosciamus Albus.

Gebruik Het Kruid; Extract. *Wit Bilfenkruid.*

Deze giftige plant heeft, frisch zynde, zeer veel verdovende stof by zich, welke by ene voorzigtige droging niet verloren gaat. Men geeft ze in *poeder* in ene kleine gifte. Uitwendig in een *aftrekzel*, of in een *klysteer*. Door koking verliest zy vele *narcotike* stof. Het Extract moet uit het frissche zap bereid zyn. Men schryft het in ene kleine *dosis* voor in *poeders*, of men ontbindt het in water: op zich zelve laat het zich niet in poeder voorschryven, maar men moet het met een ander ligt poeder te samen wryven.

Hyosciamus Niger.

Gebruik. Het Kruid, Zaad en Extract. *Zwart*

Bilsenkruid, weinig in gebruik, behalven het Zaad.

Hypocistis. (*Cytinus hypocistis*, L.)

Gebruik. Het verdikt zap, *succus hypocistidis*.

Laat zich in water ontbinden, en bezit samen-trekkende en bittere delen; dus niet voorteschryven met zodanige zelfstandigheden, welke de samen-trekkende stof binden, z. *gallæ*.

I.

Jacea, z. *Viola Tricolor*.

Jalappa. (*Convolvulus Jalappa*, L.)

Gebruik. De Wortel, de Hars, het Extract *Jalap*.

De kracht dezer wortel legt in de harsfige delen, welke zich niet door water laten uittrekken. Men geeft derhalven deze wortel in *substantie*, 't zy op zich zelf in poeder, of met andere zaken vermengd: ook met honig of syroop tot een *electuarium*, of met wat tragacantslym tot pillen gemaakt; men mengt het ook onder *mixturen*, of by de *colatuur* van een *decoctum*.

De hars moet op zich zelf, niet als poeder gebruikt worden, om dat zy gemakkelyk hangen blyft in de plooijen van het gedarmte, en dus zeer gevaarlyke uitwerkingen kan veroorzaken; men laat ze liever met amandelen wryven, en roert er wat

zui-

zuiker onder (*). Men ontbindt ook de hars in wynggeest, en doet er dan wat fyroop by; hier by moet men wel zorg dragen om dit niet met water te verdunnen, want dan zakt de hars op den grond. Men heeft in sommige Apotheken ene *Essentia Jalappæ*: doch de Artz doet altyd voorzigtiger als hy ene bepaalde hoeveelheid hars in *alcohol* laat ontbinden: op 10 greinen hars neemt men één drachma *alcohol* en twee drachma's fyroop. Zomigen laten de hars, door middel van amandelen, *emulgeren*, doch dit is volstrekt nutteloos om dat de hars, onopgelost, in de *emulsio* zwemt, en spoedig op den grond valt. Als men ze in *pillen* wil voorschryven, dan wryft men ze vooraf met enige druppelen olie en poeder van spaansche zeep te samen, en dit is het beste omkleed middel.

Het *Extractum Jalappæ aquosum* is een kracheloos geneesmiddel; dus met recht *buiten* gebruik.

Ichtyocolla. (*Accipenser Sturio*, L.)

Gebruik. De gedroogde Zwemblaas. (*Ichtyocolla* of *Colla piscium*.) *Vislym*.

Zuiver zynde, laat zy zich geheel in kokend water ontbinden, en maakt daar mede een dierlyke geley. Zomtyds gebruikt men ze als een *afkook-*

G 3

zel,

(*) Ik ken een Artz welke deze hars met *magnesia* laat wryven!! Voorzeker een zeer gevaarlyke compositie, want de *magnesia* kan de hars niet omkleden of inwikkelen, of zachter maken.

zel, en neemt dan een drachma op tien oncen water, en deze ontbinding wordt ook wel als een *clysmma* voorgeschreven; zy wordt echter meer gebruikt om zappen of afkookzels helder te maken.

Imperatoria. (*Imperatoria ostruthium*, L.)

Gebruik. De Wortel. *Meesterwortel*.

Ene zeer olieachtige en speceryachtige wortel, even als *angelica*, z. *angelica*.

Infusa. *Aftrekzels*.

Een vloeibaar geneesmiddel, welke door overgieting van een vast geneesmiddel met een vloeibaar, en opvolgende doorgieting, wordt bereidt; [of als men een of ander geneesmiddel, 't welk zyne krachten aan enig vogt kan mededelen, in dat vogt, zonder koken, laat uittrekken.]

Men verdeelt de aftrekzels in *water* en *wynachtige*, en beide in *koude* en *hete*. — Over het algemeen verstaan wy door aftrekzels de *waterachtige*. — By de enkele geneesmiddelen hebben wy altoos aangemerkt of die zelfstandigheid geschikt is tot een aftrekzel of niet. Zie hier enige algemene regelen.

1.) Men bedient zich in de *koude waterige aftrekzels*, van zodanige zelfstandigheden, wier vlugge delen gemakkelyk in water oplosbaar zyn.

1.) Tot de *hete waterige aftrekzels* neemt men insgelyks die zelfstandigheden, welker krachten in vlugge delen bestaan, doch ook in water ontbindbaar

baar zyn. Men giet er het water heet op om het met ene grote hoeveelheid werkzame delen te bezwangeren. De infusie moet echter in geslotene vaten geschieden.

3. De *wyn* schryft men voor by zodanige zelfstandigheden, welker delen niet wel in water oplosbaar zyn; b. v. olieachtige of harsachtige.

4.) Men moet altoos ene geschikte hoeveelheid water of wyn aanwenden ten opzigt der uittetrekene stoffe.

[Een Medicus kan niet altoos weten hoe veel vogts er verloren gaat by ene *infusie*; 't zy dat er vry wat in de droge zelfstandigheden terug blyft, offchoon men ze ook uitperst; 't zy er te veel, door ene dikwyls flordige trekking, verloren gaat. Het is derhalven wel zo goed om dit aan het oordeel van een ervaren Apothekar overtelaten.]

Inula, z. *Enula*.

Ipeacuanha. (*Cynanchum Ipeacuanha*.)

Gebruik. De Wortel. *Braakwortel*. (*Americaansche*.)

Deze, in ene kleine gifte, werkzame wortel, wordt meestal in *poeder* voorgeschreven, welk men met waterige *mixturen*, *afkookzels*, *electuaria*, of *pillen* laat vermengen. — Zy verliest door *koken*, ja door bloot *heet water*, veel van deszelfs kracht, dus men ze liefst in *substantie* voorschryft.

Men moet gene grote hoeveelheid in voorraad

tot poeder laten stoten, om dat zy dan krachteloos wordt als men ze lang in poeder bewaart.

[Men schryft malkanderen dikwyls na, en dit geschied ook hier. Ik heb by ondervinding dat een zeer fyn poeder van *peacuanha* twee jaren, in een welgesloten vles, goed blyft.]

Iris Florentina.

Gebruik. De Wortel. *Irias, Violenwortel.*

Zy bezit weinige harsachtige, maar vele slymachtige, bitterachtige en vlugge oliedelen. Men geeft ze in *poeder*, of in een *heet aftrekzel*: — door koken verliest zy den aangename reuk: men gebruikt ze ook uitwendig.

Iris Nostras. (*Iris Germanica*, L.) *Gele Lisch.*

Gebruik. Het frische of verdikte zap; de gedroogde wortel.

Het uitgeperste zap is zeer scherp, en wordt uitwendig gebruikt. Het *verdikte* zap heeft ook nog enige scherpe stof in zich; men gebruikt het in water ontbonden, of in kleine gifte met andere zelfstandigheden in *poeder* gemengd. Het poeder wordt door lang bewaren krachteloos.

[By ons genoegzaam buiten gebruik.]

Juglans. (*Juglans regia*, L.)

Gebruik. Het uit de groene schel bereide Extract. (*Extr. nuc. Jugland.*) De geperste olie uit de kernen, (*ol. nuc. Jugland.*) *Nootolie.*

Het

Het extract bezit famentrekkende en *extractive* stof; ziet, wathier omtrent dient waargenomen, by *Gallæ*. De *uitgeperste olie* kan, versch zynde, in plaats van amandel olie gebruikt worden: wordt echter vry spoedig rans, en dan is zy nadelig.

Juniperus. (*Juniperus communis*, L.)

Gebruik. De Beziën, het Moes, het Hout, de Ætherische Olie.) (*Baccæ*, *Rob*, *Lignum*, *ol. Juniperi*.) *Jenever boom*.

De beziën bezitten vele ætherische olie, hars- en gomdelen. Men gebruikt ze om te roken; in *waterige* en *wynachtige aftrekzels*: één deel beziën geeft met agt delen water een sterk aftrekzel, en $1\frac{1}{2}$ deel met 8 delen wyn een krachtig wynachtig aftrekzel.

De *Rob* gebruikt men in *electuaria*, en in *mixturen*.

Het Hout wordt met water gekookt, waar by wel de vlugge delen verloren gaan; maar de harsachtige, door lang koken wéék gemaakt, verenigen zich, door middel der gomdelen, met het water.

De olie gebruikt men met zuiker, als een *Eleosaccharum*, en dus, met wyn of water gemengd, voorgeschreven; ook wel uitwendig.

[De koornwyn met de beziën gedestilleerd, geeft de bekende *Jenever*, *Wachholder*.]

K.

Karabe, z. *Succinum*.

Kermes Minerale. *Minerale Kermes*.

Bestaat, volgens myne proeven, uit spiesglans oxyd, en hydrothionzuur (gezwavelde waterstof); men moet dus by deszelfs voorschrift hetzelfde in acht nemen als by de *sulph. auratum*: zie dit woord.

Kinkenemalo Gummi.

Deze zelfstandigheid bestaat byna geheel uit harsachtige en ætherische oliedelen. Men schryft ze voor in poeder; ook gebruikt men deszelfs olie.

Kino Gummi. *Gambienfer Gom*.

Genoegzaam geheel oplosbaar in water, en schynt uit slymige samentrekkende en weinige harsachtige delen te bestaan, waarop men letten moet; z. *Catehu*.

L.

Lac Sulphuris, *Zwavel-melk*.

Zeer overeenkomend met zwavel-bloemen, en is niet anders als een zeer fyne zwavel, met een weinig gezwavelde waterstofgas verenigd; waar men by het voorschryven op letten moet; zie *zwavel*.

Lacca in Baculis, Granis et Tabulis.
Stok-, Grein- en Schellak.

Al-

Alle drie Laksoorten zyn harsachtige, ten dele waschaartige, meer of min gekleurde zelfstandigheden, welke hunne geboorte aan een *schildluis* (*coccus laccæ*) verschuldigd zyn.

Men gebruikt de Lak in greinen in de geneeskunde; men trekt er door koken met water ene rode tinctuur uit; deze kan men echter zeer wel missen.

[Best ware het dat men de *stoklak* gebruikte, deze is immers de oorspronglyke; men doet ze in Indiën van de stokjes: trekt er eerst ene kleur uit, en verkoopt ze dan voor *Lak in greinen*; en als deze gesmolten en in tafelen gegoten is, heeft men de *schellak*.]

Lactuca Virofa.

Gebruik. Het *extract* uit het frische zap beheid.

Dit *extract* bezit zeer veel verdovende stof, en wordt even als dat van Bilsenkruid gebruikt; z. *Hyosciamus*.

Ladanum. (*Cistus Creticus*, L.)

Gebruik. De Hars. *Labdanum*.

Men vindt ze zeer zelden zuiver; volkomen onoplosbaar in water; gemaklyk in sterke wyngest; droog en broos. Men gebruikt het om te roken, en in *plaasters*.

Lapis Causticus. (*Potassium purum*.)
bytend loogzout.

Men

Men gebruikt dit, van alle koolzuur bevryd loogzout, in-en uitwendig. Inwendig gebruikt men het, in veel *gedestilleerd water* ontbonden. als poeder kan het niet gebruikt worden, om dat het spoedig vloeibaar wordt, en koolzuur uit de dampkring tot zich neemt. Laat zich ook in *alcohol* ontbinden. Men moet het niet vermengen met de volgende zouten:

- 1.) *Met zuuren of zuure zouten.*
- 2.) *Met zachte minerale loogzouten en vlugge loogzouten.*
- 3.) *Zouten waar in mineraal- of vlug zout huisvest.*

Borax.

Nitrum cubicum.

Sal ammoniacum.

— *mirabile.*

Soda phosphorata.

Spirit. mindereri.

Tart. solubil.

Terra fol. tart. crystaliz.

- 4.) *Alumen.*

Sal amarum.

- 5.) *Magnesia alba.*

- 6.) *Metallike zouten.*

Lapis infernalis. Helsche Steen.

Een vereniging van zilver-kalk met salpeterzuur. Wordt uitwendig gebruikt. [Zie *argentum nitratum.*]

L a-

Laferpitium, z. *Gentiana alba*.

Laudanum Liquidum, z. *Opium*.

Laurus. (*Laurus nobilis*., L.)

Gebruik. De Vrucht, de Bladeren, de uitgeperste Olie. (*Baccæ, folia, ol. Laurinum.*) *Laurier*.

De Vrucht bezit wezenlyke olie, vermengd met vette en harsachtige delen. Men gebruikt ze in *poeder* en in *kruiderwyn*; water trekt er weinig kracht uit. De bladeren bezitten dezelfde famenstellende delen als de vrucht, doch minder vette en meer slymige; men gebruikt ze in *aftrekzels*, [ook in poeder.]

Behalven de vette delen bezit de olie ook wezenlyke oliedelen: uitwendig in zalven en smeerzels.

De vrucht en bladeren worden ook in zalven en smeerzels gebruikt. Voorheen gebruikte men ook het *gedestilleerde water* der vrucht, 't welk zeer krachtig is; doch nu buiten gebruik.

Lauro-Cerasus. (*Prunus Lauro-Cerasus*, L.) *Kerslaurier*.

Gebruik. Het gedestilleerd water. (*Aq. Lauro-Cerasi*.)

Het moet *geconcentreerd* zyn, en in een gesloten vles bewaart worden. — Men schryft het voor druppels wyze; het bezit ene ætherische olie waar van de giftige eigenschap afhangt.

Lavandula. *Lavandula spica*, L.)

Gebruik. De Bloemen, de Ætherische olie (*Lavendel.*)

De welriekende bloemen bezitten ene ætherische olie en harsachtige delen: men gebruikt ze niet in poeder, maar alleen uitwendig in *species*. Met water afgetrokken gebruikt men tot baden en stovingen.

De ætherische olie bezit de volle kracht der bloemen, en wordt als een welriekend middel by vele geneesmiddelen gebruikt.

[Men heeft nu ontdekt dat de in *Murcia* gestookte olie uit verse bloemen, zeer veel campher bezit, en zich daar uit gemakkelyk laat afscheiden.]

Ledum, zie *Rosmarinus sylvestris*.

Lepidium. (*Lepidium sativum*, L.) *Tuinkers.*

Het zap wordt alleen met andere zappen van kruiden voorgeschreven.

Levisticum. (*Ligusticum levisticum*, L.)

Gebruik. De Wortel, het waterig en wynachtig Extract. *Lavas*, zie by de *Angelica*.

Het geestryk Extract heeft vele harsdelen in zich, welke den reuk en smaak der wortel bezitten.

Lichen Islandicus. *Yslandsch mosch.*

Deze mosch bestaat genoegzaam geheel uit flymige en bittere delen, en zeer weinige hout- of vezelachtige.

Men

Men schryft ze echter niet voor in *substantie*, gedeeltelyk om dat zy zich allerbezwaarlykst tot poeder laat stoten; gedeeltelyk, om dat het poeder zeer ligt is en bezwaarlyk intenemen. De bittere delen zyn gemakkelyker oplosbaar dan de slymige, en zy kunnen uit dien hoofde afgescheiden worden, als men deze mosch met heet water laat trekken, het vogt afgiet, en het overblyfzel op nieuw droogt.

Een onçe van deze mosch met 16 oncen water $\frac{1}{4}$ uurs gekookt, geeft 7 oncen slym van dezelfde dikte als of men één deel arabische gom met drie delen water ontbind.

Door middel van deze slym, laten zich ook vette en ætherische olieën, campher en slymharsen te samen wryven.

Lichen Pyxidatus. (*Licher Cocciferus*, L.)
Komt met het vorige overeen, doch bezit wat minder slym.

Lilium Album. (*Lilium candidum*, L.)
Gebruik. De gedroogde Bladeren, de Wortel.
Witte Lely.

Beiden bezitten vele slymige delen: — men kan ze wel misfen. [By ons buiten gebruik.]

Lilium Convallium. (*Convallaria Majalis*, L.)

Gebruik. De Bloemen. *Lely der Dalen.*

Limatura Martis, zie *Mars*.

Linimentum, Smeerzel.

Een uitwendig geneesmiddel, en alleen van de zalven in dikte verschillend: z. *unguenta*.

[Over het geheel bestaan de *Linimenta* uit zager ingredienten dan de zalven.]

Linum Commune. (*Linum Usitatisimum*, L.)

Gebruik. Het Zaad, de vette Olie. *Lynzaad.*

Het zaad bezit vele slymige en vette oliedelen: wordt uitwendig gebruikt in *pappen*; de door water uitgetrokken slym in klyfteren. — Één onçe zaad maakt een pond water slymig.

Men schryft de *geperste* olie voor tot zalven, plaasters, smeerzels, en in klyfteren.

Liquiritia. (*Glyzyrrhiza glabra*, L.)

Gebruik. De Wortel, deszelfs uitgedampt zap, *Drop, Lacris.*

De wortel bezit zuikerachtige, slymige en bittere delen. — By aldien men alleen de beide eerste wil uittrekken, dan moet men de wortel in heet water laten aftrekken: by aldien ze gekookt wordt, dan worden ook de bittere delen ontbonden: het *aftrekzel* heeft derhalven enen aangename, zoeten, maar het *afkookzel* een bitteren smaak; uit dien hoofde moet het zoet hout, in een borstdrank, op 't laatst er by gedaan worden. — Men gebruikt de afgeschrapte wortel ook in *poeder*, en men bestrooit er de pillen mede. — Met zuiker en wat slym

flym van *Tragacant* gemengd, maakt men er de zoethoutstokjes van.

Het tot droog wordens toe uitgedampt zap (of aftrekzel) der frische wortel, is bekend onder den naam van *Drop of Lacris* (*Succus Liquiriticæ*) wordt op zich zelf, of in poeders, mixturen of slikmiddelen voorgeschreven; laat zich gemakkelijk in water ontbinden, en is een zeer geschikt middel om er de sterk smakende zouten mede te omkleden; b. v. *sal ammon.*, *sublimaat*, *zout-zuure kalk*, enz. (*)

Liquor Anodynus Mineralis Hoffmanni. (*Æther Vitrioli Alcoholisatus.*) *Hofmans pynstillende Geest.*

Een vereniging van Vitriool-Æther met Alcohol.

Dit aangenaam geestryk vogt laat zich in alle betrekkingen met wyngest vermengen; ontbindt ætherische oliën, campher, hars, natuurlijke balsems en phosphorus. — Men gebruikt het op zich zelf, of by essentien, tincturen en mixturen. By aftrekzels of afkookzels moet men het niet mengen als deze nog heet zyn, om dat deze geest zeer vlug is. Wordt gedecomponeërd door loogzout en salpeterzuur. H Li-

(*) De Heer Dr. MEYER deelde my ene waarneming mede, dat het *Succus Liquiriticæ* zomtyds vele metaal-deeltjes by zich heeft. — Men dient derhalven oplettend te zyn.

Liquor Anodynus Martialis, seu *Tinctura Bestucheffi*. Zenuw-tinctuur.

Ene vereniging van de yzerachtige Vitriool-æther met alcohol.

Heeft dezelfde eigenschappen als de voorgaande; doch, daar zy boven dien yzer in zich heeft, moet zy niet met *adstringerende middelen* voorgeschreven worden.

Liquor Anodynus Vegetabilis. (*Æther aceti alcoholisatus*.) Verzoet Azyn-zuur.

Een vereniging van Azyn-æther met alcohol: zy komt, ten opzicht der vlugheid en ontbindbaarheid, overeen met de *Liq. anodynus*: en wordt ontleed door *Spir. Nilri*, — *Vitrioli*, en *alkali causticum*.

Liquor seu Spiritus Cornu Cervi. Herts-hoorn geest.

Is niets anders dan een, door oliedeeltjes onzuiver, vloeibaar vlug-loog-zout. z. *Spir. sal. ammon.*

Liquor Cornu Cervi Succinatus. (*Ammoniacum succinicum empyreum*.) Barnsteen-zuure Hertshoorn-geest.

Dit neutraal-zoute vogt bestaat uit zuur van Barnsteen, vlug loog-zout, Hartshoorn- en Barnsteen-olie.

Dit vogt wordt gedecomposeerd door
Acidum citri Crystallisatum.

Phos-

———— Phosphori.

Alcali Vegetal. crystall.

Alumen.

Aqua Calcis.

Calx muriata.

Cremor Tartari.

———— solubilis.

Ferrum Salitum.

Hepar Antim., en sulphur.

Lapis Causticus.

Magnesia calcinata.

Mercurius acetatus.

———— nitrosus.

Sacchar. Saturni.

Sal amarum.

———— Essent. Tartar.

———— Tartari.

Soda depurata.

Spir. Nitr.

———— Salis.

———— Vitrioli.

Terra foliat Tart.

———— Crystall.

Liquor terræ foliatæ Tartari. (Potassinum aceticum, fluidum.)

Dit zoute vogt bestaat uit ene ontbinding van Azyn-zuur plant-loog-zout en water. — Door welke zelfstandigheden het ontleed wordt, zie by *Terra fol. Tart.*

Lithargyrum. Goudglit.

Een half verglaasde, veelal koper bezittende, lood-kalk, ontbindbaar in zuuren. Men gebruikt het uitwendig, en in zalven en plaasters. — Met Azyn gekookt de *Goudglit-azyn*. (*Acetum Litharg.*)

Lobelia. (*Lobelia Siphilitica*, L.)

Gebruik. De Wortel.

Deze Wortel bezit wel enige vlugge delen, doch de kracht schynt daar van niet aftehangen, om dat men door ondervinding weet, dat het *waterig afkookzel* zeer krachtig is. Men heeft ze noch niet voorgeschreven in poeder.

Lumbrici Terrestres. Dauw wormen.

Men schryft ze voor gedroogd in poeder, en uit de frische Wormen bereidt men een gekookte olie.

Men schryft ze echter nu niet meer voor.

Lupinus. (*Lupinus albus*, L.)

Gebruik. Het zaad. *Boksboon*.

Men gebruikt het even als de Bonen. z. *Faba*.

Lupulus. (*Humulus Lupulus*, L.)

Gebruik. De Vrucht. *Hop*.

Zy bezit vlugge speceryachtige, slymige en bittere delen. Men schryft ze voor in *waterige aftrekkzels*; het aftrekkzel met Wyn is noch krachtiger.

Lyfimachia. (*Lyfimachia Vulgaris*, L.)

Ge-

Gebruik. Het Kruid. *Wederich.*

Bezit gene vlugge maar bittere delen, en ook een weinig adstringerende stof. Men geeft ze als een *afkookzel*. Omtrent de adstringerende stof zie *Gallæ*.

M.

Macis. z. *Nux Moschata*.

Magisterium Bismuthi. (*Bismuthicum*.)
Bismuth kalk.

Deze Metaal-kalk wordt gedeeltelyk uitterlyk, gedeeltelyk in een kleine gifte als poeder gebruikt. Men moet ze niet met zuure zouten, of zuiver zuur voorschryven, ook niet met zwavelachtige middelen.

Magnesia alba, seu *salis amari.* (*Magnesia Carbonica*.)

Magnesia, Bitterzout-aarde.

Om als een *opslurpend* middel te werken, moet men ze niet met *zuuren* verenigen. Men schryft ze wel voor met droge zuure zouten, b. v. *Crem. Tartari*, *sal Essent. Tart.* om op deze wyze het *kool-zuur* of de *vaste lucht* in de maag te ontwikkelen. Niet oplosbaar in water, doch daar mede mengbaar.

Men kan ze zonder hinder met de meeste neu-

traal- en middel-zouten voorschryven; — zy ontleedt echter

Alumer, Argentum nitratum, Ferrum Salitum, Mercur. acetat, Merc. Sublimat. Corros. sal Saturni, Vitriolum album, Cupri et Martis.

[Ook niet met *Cremor Tartari*: — want daar de *Cremor Tart.* een overvloedig zuur bezit, zou dit met de *Magnesia* een bezwaarlyk smeltbaar zout uitmaken: — blyvende dan het alkaline gedeelte der *Crem. Tart.* verenigd tot *Tartris potassæ*, of *Tart. Tartarizatus*.]

Magnesia Calcinata seu *Usta*. Gebrande *Magnesia*.

Deze van alle kool-zuur bevryde *Magnesia* laat zich, langzamer dan voorheen, in de zuuren ontbinden. Als men ze in poeder voorschryft, is het beter dit poeder in een vlesje, dan in een papiertje of doosje te verzenden, omdat het zeer gereed het kool-zuur [uit de lucht] tot zich trekt.

De volgende zouten worden door deze *Magnesia* ontleed.

Alumen.

Argentum nitratum.

Borax veneta.

Ferrum Salitum.

Liq. c. c. Succinat.

Mercurius acetat.

———— *dulcis.*

— *dul-*

_____ *nitrosus.*

_____ *Phosphorat.*

_____ *Sublimat.*

Sacchar. Saturni.

Tart. Emet.

_____ *Solubil.*

_____ *Tartarifat.*

Vitriol. album.

_____ *cupri.*

_____ *Ferri.*

Malva. (Aleca Rosea, L.) Stok-roos.

Gebruik. De Bloemen.

Bezitten gene vlugge, maar bloot slymige, delen, welke zich gemakkelyk door water laten uittrekken; men schryft ze voor onder *weekmakende Kruiden.*

Malva Minor. (Malva Sylvestris, L.)

Gebruik. Het Kruid. Kaasjes-kruid.

Bezit dezelfde eigenschappen als de vorige: en wordt met het zelfde oogmerk voorgeschreven. [Ook in verzagende *Borstranken en Borstkruiden.*]

Mandragora. (Atropa mandragora, L.)

Gebruik. De Wortel. Alruin.

Bezit *narcotike* stof, en slym. — Men gebruikt de wortel in pappen. [By ons niet in gebruik.]

Manna. (Fraxinus ornus, L.)

Gebruik. Het uitgedroogd zap. Manna.

Men vindt meer dan eene foort van Manna.

De beste is de *Manna in greinen* (Manna in lacrymis) deze is by ons niet te bekomen.

De *Manna cannulata* volgt daar op, zy is echter zelden echt: — het is derhalven best de *Manna calabrina* te gebruiken.

De Manna heeft zeer veel overeenkomst met de zuiker, laat zich gemakkelyk in water ontbinden, en wordt, als een zacht laxeermiddel, op zich zelf, of met andere zelfstandigheden voorgeschreven.

Men kan ze niet in poeder voorschryven.

In een Laxeerdrank doet men de Manna op het laatst er by: — by aldien men ze er in den beginne by deed, zou ze zich wel spoedig ontbinden, maar ook kunnen verhinderen dat het water de andere zelfstandigheden, b. v. *Fol Senn*, *Rheum* en dergelyke, niet behoorlyk zou kunnen uittrekken.

Marrubium album. (*Marrubium Vulg. L.*)

Gebruik. Het Kruid. *Witte Andoorn*, het *Extract*.

Het frische kruid bezit enige vlugge delen, welke echter door drogen verloren gaan. Het gedroogde kruid bezit bittere en slymige delen: men gebruikt het als een *aftrekzel*.

Het *Extract* bezit de kracht van het gedroogde kruid.

Mars praeparatus, seu *Limat. mart. praeparat.* (*Ferrum pulverisatum.*) Geprepareerd yzer, staal-vylzel, yzer-moor.

Het fyn geprepareerd yzer heeft zich gedurende de bewerking reeds met een weinig zuurstof verenigd in den staat van zeer onvolmaakte yzer-kalk, welke zich zeer gemakkelyk in zuuren laat ontbinden.

Men schryft dat yzer niet voor in *waterige* of *geestryke Mixturen*, om dat het daar in op den grond valt; gedeeltlyk om dat het ook het water allengs ontleedt, en de zich ontwikkelende *waterstof-gas*, den lyder, door deszelfs reuk enigzins verdagt maakt.

By *Electuaria* voorgescreven moeten deze styf aangemengd worden, anders zinkt het yzer op den grond: en zy moeten telkens, voor men ze gebruikt, wel omgeroerd worden.

Schikt zich zeer goed tot *pillen* en *poeder*; men moet het echter in poeder niet met zodanige zelfstandigheden voorschryven, welke de vogtigheid tot zich trekken, om dat het dan roest of tot volkomene yzer-kalk overgaat, welke in zuuren zeer onoplosbaar is, en de Arts er dus gene grote werkzaamheid van te wagten heeft.

— Men kan het ook wel met *zwavel* en *zwavelachtige Artzenyen*, b. v. *flor. Sulphuris*, *Kerm. min. Sulph. Aurat. Antim* tot pillen voor-

fchryven, men drage echter zorg om er gene zouten, of andere vochtaantrekkende zelfftandigheden mede te vermengen, want dan volgt er ene ontleding van het water, en er ontwikkelt zich *gezwavelde waterftof-gas* (aër *hepaticus*), welk enen zeer onaangenaamen reuk verfpreadt.

Men kan het wel met droge famentrekkende zelfftandigheden vermengen, maar zo ras er water by koomt, verenigen zich deze beide, — en de ondervinding zal dan leren, hoe dit geneesmiddel werkt.

Uit dit gepraepareerd yzer worden ook de zogenaamde *Staal-wynen* bereid; — het is hier by niet nodig om het yzer zeer fyn te ftoten, maar men kan het gewone gevylde yzer met wyn laten trekken: en hier toe zyn zuure wynen gefchikter dan zoete, om dat door de eerfte meer yzer wordt ontbonden. — Men neemt op 2 ff wyn één onçe yzer-vylzel. — By het gebruiken van zodanig middel moet men vooral de famentrekkende ftoffen vermyden, om dat de wyn dan de kleur van Inkt aanneemt.

Marum Verum. (Teucrium Marum L.)

Gebruik. Het Kruid. *Marum.* *Katte kruid.*

Het met voorzicht gedroogde kruid bezit vele vlugge, bittere en fcherpe delen. Men gebruikt het, gefloten, als een huismiddel, of in *wynachtige aftrekzels*: — water trekt er niet veel uit.

Ma-

Mastiche. (*Pistachia Lentiscus*, L.)

Gebruik. De Hars. *Mastix.*

Deze Hars bezit ætherische olie: — volstrekt in water onoplosbaar. — Men gebruikt ze in poeder, of, met andere zelfstandigheden in *pillen*: — zy laat zich ook met 3 delen arabische gom gevrewen, en verders met water tot een Emulsie maken.

Men gebruikt het poeder ook uitwendig in zalven en plaasters; of, op kolen gestrooid, als reukwerk. Zy laat zich niet volkomen in wyngeest oplossen, maar laat ene taaye veerkrachtige stoffe na.

Matricaria. (*Matricaria Perthenium*, L.)

Gebruik. De Bloemen en het Kruid. *Moederkruid.*

Zie by de *Flor. Chamomill.*

Mechoacanna. (*Convolvulus Mechoacanna*, L.)

Gebruik. De Wortel. *Witte Jalap.*

Bezit enige weinige harsdelen, zeer nauw met slym en zuikerdelen verenigd; en laat zich, door middel van deze, met water uittrekken.

Men schryft ze voor in *poeder* in een *aftrekzel*, of by Laxeerdranken. — De wyngeest trekt er byna niets uit, om dat zy, door middel van de slymige delen belet wordt op de harsdelen te kunnen werken.

Mel.

Mel. (Bereidt door de *Apis mellifica*.)

Gebruik. De ruwe, en gezuiverde Honig.

Als de ruwe Honig zeer zuiver is, kan zy zeer wel in plaats der gezuiverde gebruikt worden: — Daar dit echter zelden gebeurt maar meestal met waschdelen vermengd is, zuivert men dezelve. De Honig kooft genoegzaam met zuiker overeen, en schynt alleen daar door van de zuiker te verschillen, dat zy minder zuurstof (*oxygeen*) bezit: men kan ze, in alle gevallen, in plaats van zuiker gebruiken.

Men beschouwt de *Honig-zuuren* (*oxymel simpl. et scillit*) als Syropen; by het voorschryven moet men er altoos op letten dat zy zuiver zyn, en ze derhalven niet voorschryven met zodanige zaken welke nadelig zyn voor de werking van het zuur: b. v. opflurpende aarden, loogzouten, *Tartar. Tartarifat.* en dergelyke.

Melilotus. (*Trifolium Melilotus*, L.)

Gebruik. Het kruid met de bloemen (*Summit Melilot.*) *Steenklaver. Mallote.*

Men stoot het gedroogde kruid tot poeder, en gebruikt het als *poeder*, of in zalven, [ook in pappen.]

Melissa. (*Melissa officinalis*, L.)

Gebruik. Het Kruid. *Melisse, confilie de grein.*

Bezit ætherische olieachtige, — bittere en harsachtige delen. Door het drogen verliezen

zy vele van de eerste. Men gebruikt het als een *aftrekzel*, of tot stovingen, losmakende *species*, en dergelyke. Het *aqua Melissæ* verliest spoedig deszelfs reuk en smaak, en hier om gebruikt men het zelden.

Meloe majalis. Mey kevers.

Men gebruikt ze alleen in het bekend *Electuarium* tegen de dolle Hondsbet.

Mentha Crispa, L.)

Gebruik. Het kruid, de æther. olie, het gedistilleerd water, — en geeft. *Kruis* en *Munt*.

Het gedroogd kruid bezit noch veel *Essentiele* olie. — Men schryft het voor in *poeder*, of onder *species* om als Thee te drinken, en in stovingen. Wyn trekt er ene sterke bittere Tinctuur uit.

Het *aqua destillata* en de *spiritus* bezitten den reuk van het kruid. [En ook den smaak.]

De *Essentiele* olie wordt uit- en inwendig gebruikt.

Het *Extract Menthæ*, oudtyds in gebruik, is krachteloos.

Mentha piperita, L.)

Gebruik. Het Kruid, de Eff. olie, en het gedistilleerd water. *Peper-munt*.

Men zie de voorgaande *Mentha*. — Betreffende de olie, moet deze, uit hoofde van deszelfs meerdere doordringentheid en scherpheid, in kleiner *dosis* gebruikt worden dan de voorgaande
de

de. Men gebruiktze, met zuiker gevrewen, als *Eleofaccharum*, en ook met andere poeders gemengd. De bekende *Peper-munt-koekjes* zyn niets anders dan ene vermenging van Ess. olie met zuiker.

Mercurialis. (*Mercurialis annua*, L.)

Gebruik. Dit kruid bezit gene vlugge maar slymige delen; en weinig salpeter en digestifzout. — Men gebruikt het frische kruid.

Mercurius acetatus. (*Hydrargyrum aceticum.*) *Azyn-zuure kwik.*

Ene vereniging van kwik met azyn-zuur. Dit metalliek middel-zout is in *water niet gemakke-lyk* oplosbaar, in wyngest geheel niet. Men gebruikt het in *poeder* of in *pillen*.

Het wordt *gedecomponeerd* door

Alcali Vegetabile.

———— *Volatile.*

Acidum Phosphori.

Alumen.

Aqua Calcis.

Borax

Calx muriata.

Crem. Tart. solub.

Ferrum salitum.

Flor. sal. Ammon.

Hepar antim., of Sulphur.

Lapis causticus.

Liq.

Liq. c. c. succin.

Magnesia calcin.

Sal Acetofellae.

———— *Amarum.*

———— *ammoniac.*

———— *Digestiv.*

———— *Eff. Tart.*

———— *Mirab. glaub.*

———— *Polychr. scign.*

Soda depurata.

— *Phosphorata.*

Spir. c. c.

———— *Salis.*

———— *Vitrioli.*

Tart. chalyb.

———— *Emetic.*

———— *Solub.*

———— *Tartaris.*

———— *Vitriolat.*

Vitriol. alb. cupri, ferri.

Mercurius dulcis. (Hydrargyrum muria-
ticum. verzoete kwik.

Dit metalliek middelzout bestaat uit onvolko-
mene kwik-kalk en zout-zuur.

Nauwlyks oplosbaar in water, dus niet voor-
teschryven onder vloeibare geneesmiddelen, wyl
het spoedig op den grond zakt. Best in *poeder*
of in *pillen*, in 't laatste geval vermengd met

Ex-

Extracten, klevende stoffen of harsfen. — Men vindt vele Artzen, welke oordelen, dat men dezen kwik niet met zuure zouten, b. v. *Crem. Tart.*, moet voorschryven, om dat het dan weder in sublimaat wordt verandert; dit is echter een vooroordeel: het zout-zuur alleen verandert het in sublimaat, en uit dien hoofde vermydt men het bydoen van *zout-zuure neutraal-zouten* en *middel-zouten*, om enigermaten ene ontleding voortekomen. — Deze zoete kwik wordt ontleed of veranderd door 1) Alle loog-zouten, *Sal Tart. Spir-Sal amm.* enz. 2) Door *aqua Calcis* en *magnesia*. 3) Door zepen. 4) Door zout-zuur. 5) Door zwavel- en spiesglans lever. 6) Door zink, yzer, lood, koper, Bismuth, spiesglans-koning. Men moet dus ook de pillen, waarin *Merc. dulc.* kooft, niet in een koperen vyzel stoten.

De zogenaamde *Calomel*, en *Panacea mercurialis* zyn niets anders dan meer dan eens gesublimeerde *Mercur. dulcis*, en bezitten geen voorrecht boven wel bereide *Merc. dulcis*.

Mercurius Cinereus Blackii. Blaks aschgrauwe kwik.

Daar deze niet veel verschilt van de *Hahnemansche oplosbare kwik*. (*Merc. Solub Hahnem.*) wordt ze als deze gebruikt: zie *Merc. solub*.

Mercurius Nitrosus. (*Hydrargyrum nitricum.*) Koud bereide Kwik-salpeter. Dit

Dit metalliek Middelzout, 't welk uit *salpeter-zuur* en *onvolkomene kwikkalk* bestaat, laat zich vry gemakkelyk in water ontbinden, scheidende er zich dan een weinig kwik-kalk af. Niet in wynggeest oplosbaar. Men gebruikt deze kwik in ene *droge* en *vogtige gedaante* zo wel in- als uitwendig, doch met grote voorzigtigheid.

Men moet ze in gedestilleerd water ontbinden, om dat de zouten, die in het gemene water zyn, deze kwik ontleden. — Men schryft ze, met broodkruim gemengd, voor in *pillen*. Deze pillen worden zeer hard, hier om raad HUFFLAND er de helft zuiker by te doen, om dat zy zich dan beter laten ontbinden.

Deze kwik-salpeter wordt ontleed door

1.) *Alle Loogzouten.*

Alcali veget. crystall.

Alcali volatile.

Spir. salis ammon.

2.) *Acidum Phosphori.*

Alumen.

Aqua calcis.

Borax.

Calx muriata.

Crem. Tart.

—— — *solub.*

Ferrum salit.

Flor. sal. ammon. mart.

Hepar antim. et sulph.

Lequor. C C succinat.

Magnesia.

Sal acetosell.

— *amar.*

— *ammon.*

— *digestiv.*

— *eff. tartar.*

— *mirabile.*

— *polychr. seign.*

— *succini.*

Sapones.

Soda phosphor.

Spir. salis.

— *Vitrioli.*

Tart. chalybeat.

— *emetic.*

— *solubil.*

— *vitriol.*

Terra fol. tart.

— — — *cryst.*

— *ponderos. salita.*

Vitriol. alb.

— *cupri.*

— *martis.*

3.) Door het *principium adstringens*

4.) Zink, Yzer, Lood, Koper, Bismuth, Spies-
glans Koning.

Mer-

Mercurius Phosphoratus. (*Hydrargyrum Phosphoricum.*) *Phosphorus-zure kwik.*

Dit metalliek Middelzout bestaat uit kwik-kalk en phosphorus-zuur; is bezwaarlyk in water oplosbaar. Men gebruikt het in *poeder*; in wyngeest onoplosbaar.

Het wordt ontleed door

1.) *Alle Loogzouten.*

2.) *Aqua Calcis.*

Calx muriata.

Ferrum salitum.

Flor. sal. amm. mart.

Hepar Antim. et sulphuri

Magnesia.

Sal ammon.

— *digestiv.*

Sapones.

Spir. salis.

Terra ponderos. salit.

3.) Zink, Yzer, Lood, Koper, Bismuth, Spiesglans Koning.

Mercurius Præcipitatus Albus. (*Hydrargyrum Ammoniaco - Muriatosum.*) *Witte Kwikprecipitaat.*

Bestaat uit zout-zuur, vlug loogzout en kwik-kalk. Niet in water of wyngeest oplosbaar. Men gebruikt ze uitwendig, met vet gemengd, als een zalf, zonder er iets anders by te doen. — Het is

dus niet nodig die zelfstandigheden te melden, waar door zy ontleed wordt.

Mercurius Præcipitatus Ruber. (*Hydrargyricum*.) *Rode Kwikprecipitaat*.

Ene volkomene Kwikkalk, welke alleen uitwendig op zich zelf, of met vet gemengd, wordt gebruikt.

Mercurius Solubilis Hahnemanni. (*Hydrargyrosus nigrum*.) *Hahnemans oplosbare Kwik*.

Ene zeer onvolkomene Kwikkalk, onoplosbaar in water en wyngest. Men schryft ze voor in *poeder* zonder bydoen van enig zout; laat zich gemakkelyk in zuuren ontbinden.

Mercurius Sublimatus Corrosivus. (*Hydrargyricum Muriatosum*.) *Bytend Kwiksublima*at.

Dit metalliek Middelzout bestaat uit volkomene kwikkalk en zoutzuur; het is niet alleen een zeer sterk gif, maar ook een voortreffelyk geneesmiddel. Men gebruikt het in *water* [of in wyngest] *ontbonden*, of met broodkruim tot *pillen* gemaakt, waar by men, tegen het hard worden, de helft met zuiker, volgens HUFFLAND, mengt. Met kalkwater gemengd, heeft men het *Aqua Phagadænica*: één onçe frisch kalkwater *decomponeert* twee grein sublimaat.

Deze Sublimaat wordt ontleed door

1.) Alle Loogzouten.

2.)

- 2.) Kalkwater en bitter Zoutaarde.
- 3.) Zwavel en Spiessglanslever.
- 4.) Zeepen.
- 5.) Zink, Yzer, Lood, Koper, Bismuth, Spiessglans-Koning.

Ook de wyngceest lost een aanzienlyke hoeveelheid Sublimaat op.

Mercurius Tartarifatus. (*Hydrargyrum Tartaricum.*) *Wynsteenzuure Kwik.*

Wynsteenzuur en Kwikkalk zyn de samenstellende delen van dit zout. Bezwaarlyk in water oplosbaar; men geeft het in *pillen* en in *poeder*.

Wordt ontleed door

- 1.) *Alle Loogzouten.*
- 2.) *Acidum Phosphor.*

Alumen.

Aqua Calcis.

Calx Muriata.

Ferrum Salitum.

Flor. sal. Ammon. mart.

Hepar Antim. et sulph.

Liq. C C succinatus.

Magnesia.

Sal Acetoselle,

— *Amarum.*

— *Ammoniacum.*

— *Digestivum.*

— *Mirabile.*

Sapones.

Soda Phosphor.

Spir. salis.

—— *Vitrioli.*

Terra ponder. salita.

Vitriol. Alb.

—— *Cupri.*

—— *Martis.*

Mercurius Vivus. (*Hydrargyrum.*)

Dit metaal speelt een zeer gewigtige rol in de Geneeskunde: dient niet alleen ter bereiding van vele gewichtige geneesmiddelen, maar wordt ook op zich zelf uit- en inwendig gebruikt.

Men gebruikt het uitwendig in zalven en plaasters, en wordt ten dien einde met vet of terpentyn zo lang geroerd, tot alles wel gemengd is, en men gene bolletjes metaal afzonderlyk kan ontdekken, mengende dan de overige zaken er by. De Chirurgus BERNSTEIN heeft voorgeslagen om tot spoediger en beter menging, een klein gedeelte zwavel er by te mengen, en de ondervinding heeft my dit bewaarheid: men heeft tot twee ongen kwik, niet meer dan tien greinen zwavel nodig. — Voor het inwendig gebruik wryft men het met slym van arabische gom, welk door langzaam water er by te doen tot een mixtuur wordt gemaakt, of men wryft het met zwavel, zuiker, spiesglans, magnesia of andere zaken tot poeder.

Men

Men bediend zich nu liever, tot inwendig gebruik, van de bereidingen der kwik, dan van de kwik zelf.

Voorheen liet men ook de Kwik met water koken, en gebruikte dit afkookzel tegen de wormen: het is intusfchen ene bewezene waarheid dat zuiver water niet op de kwik werkt, en zo dit afkookzel al iets uitwerkte, zou men het knnnen toefchryven aan een weinig bygemengde onvolkomene Kwikkalk, waar mede de oppervlakte der Kwik altoos bedekt is, en dus door deszelfs *specifke* ligtheid gemakkelyk met het water konde afgespoeld en gemengd zyn.

Meum. (*Æthusa Meum*, L.)

Gebruik. De Wortel. *Beerwortel*, zie de *Carlina*.

Mezereum. (*Daphne Mezereum*, L.)

Gebruik. De Schors. *Kellerhals*. [*Bois de Garou*.]

Bezit veel fcherpe ftof, en wordt zo wel frifch als gedroogd, als een roodmakend (*rubefaciens*) middel gebruikt. Men geeft ook de gefneden fchors inwendig in een afkookzel. Laat zich, uit hoofde van deszelfs taaiheid, niet gemakkelyk tot poeder ftoten.

Millefolium. (*Achillea Millefolium*, L.)

Gebruik. De Bloemen, het Kruid, de *Ætherifche* Olie, het Extract. *Duizend blad*.

De *Bloemen* en het *Kruid* hebben een *Ætherische* olie in zich, harsachtige, flymige en bittere delen. Om de *Ætherische* olie te behouden schryft men de bloemen en het kruid voor in een aftrekzel.

Het *waterig afkookzel* bezit minder olieachtige, maar meer harsachtige en flymige delen. Men schryft ze niet voor in poeder, wyl zy beiden vele krachteloze en houtachtige delen bezitten.

De *Ætherische* olie wordt zelden voorgeschreven: het waterig Extract bezit de geneeskracht der Plant, uitgezonderd die der vlugge delen.

Millepedes. (Oniscus Asellus) Pisfebedden.

Bestaan genoegzaam geheel uit geleachtige delen. Men gebruikt de gedroogde in een aftrekzel met wyn; en het zap uit de frische. Zy bezitten geen vlug zout zo als velen menen, want het vlug zout, 't welk men by een droge destillatie uit dezelve verkrygt, is een product der bewerking, maar bestond niet vooraf.

Minium. (Plumbicum rubrum.) Menie.

Deze volkomene loodkalk wordt uitwendig gebruikt in plaasters en zalven.

Mixtura. Mixtuur, Drankje.

Hier door verstaat men een vloeibaar geneesmiddel, bestaande gewoonlyk uit syropen, poeders, essentien, zouten, gedestilleerde wateren, afkookzels, aftrekzels [Extracten] en dergelyke, en wordt lepelswyze gebruikt.

Als

Als *algemene regelen* kan men de volgende bepalen.

1.) Men kan elke dunne vloeistof, b. v. gedestilleerd water, afkookzels, aftrekzels enz., tot het samenstellen van *mixturen* gebruiken.

2.) Het is niet nodig dat deze vloeistof doorschynend zy, men kan er zelfs zodanige zelfstandigheden toe gebruiken, welke zich niet in die vloeistoffen laten ontbinden, b. v. Aarden, Poeders, en andere; — men moet er maar opletten

a) Dat zy zich onderling niet ontleden,
[zie de Voorrede.]

b) Dat zy verdeelbaar, en *mechanisch* mengbaar zyn met de vloeistof.

c) Dat zy gene te grote byzondere (*specifike*) zwaarte bezitten.

d) Dat zy de vloeistof niet te taay noch te dik maken.

3.) De hoeveelheid der vloeistof tot de droge stoffen, moet nauwkeurig bepaald worden.

[Het mixtuur moet derhalven niet te dik zyn door gebrek aan vloeistof.]

Het byzondere hier omtrent vindt men by ieder artikel aangehaald.

Mixtura Simplex, seu de Tribus.

Om dat dit *mixtuur* vry-zwavelzuur bevat, moet men het niet voorschryven met zodanige zelfstan-

digheden, welke door dit zuur gedecomposeerd of ontleed worden; zie *spir. vitrioli*.

Morfus Diaboli. (*Scabiosa Succisa*, L.)

Gebruik. De Wortel. *Duivels-beet*.

Bezitten weinige bittere en samentrekkende delen, hier om kan men ze als een afkookzel voorschryven.

Mofchata Nux. (*Myristica Mosch*, L.)

Gebruik. De Noot. *Muschaat-Noot*. Het net-wyze weefzel, welke de noot bedekt, onder den oneigenlyken naam van Muschaatbloem of Foely (*Macis*): — de uitgeperste en gedestilleerde olie.

Men schryft de Noten voor in *poeder*, en ook by *electuaria*. — Niet tot een *afkookzel*, om dat zy dan de wezenlyke olie door koking verliezen, en niets aan 't water mededelen.

Met wynggeist of wyn getrokken geven zy een vry krachtig *aftrekzel*.

Dit heeft ook plaats omtrent de *Foely*.

De *uitgeperste olie*, of de zogenaamde *Muschaat balsem*, heeft behalven de vette olie, ook wezenlyke oliedelen in zich, en wordt uitwendig gebruikt [onder balsems, of op een verwarmende borstplaaster.]

De *wezenlyke olie* wordt zelden gebruikt, te meer daar men zelden op de echtheid staat kan maken, ook kunnen de minder kostbare Inlandsche olieën deszelfs plaats vervullen. [De

[De wezenlyke Olie van Foely, (*Ol. Ess. maceis*) wordt wel eens met zuiker, als een *Eleascharum* voorgeschreven. — De uitgeperste hooggele Olie van Foely, gaat alle speceryen in smaak en kracht te boven.]

M o f c h u s. (*Moschus Moschiferus*, L.)
Muskus.

Deze sterkruikende zelfstandigheid vindt men in ene byzondere beurs van het muskus-dier opgesloten.

De Muskus bezit een byzonder *principium*, welk zich door wyngest en water laat uittrekken, en vlug is. — In een kleine gifte werkzaam, schryft men het voor in een *poeder* met zuiker gewreven. Ook gebruikt men de zuiker, als het in een *slikmiddel*, *syroop* of *drankje* moet voorgeschreven worden, en wryft het daar mede zoo fyn mogelyk.

Myrrha Rubra. (*Myrrhe*.) Een harsachtige Gom.

De plant uit welke zy verzameld wordt, is nog niet bekend. — Men heeft in de handel meer dan een foort; echter moet men alleen de beste (*Myrrha Eleota*) in de geneeskunde gebruiken.

De Myrrhe bezit wezenlyke olie, gomachtige en enige harsachtige delen, dus grotendeels in water oplosbaar. Men schryft ze meestal voor in *poeder*, om dat dit niet gemakkelyk te samen vloeit. [Beste *myrrhe* in voorraad gestoten, pakt zich in de

den zomer, vry spoedig op een.] Ook gebruikt men ze in waterachtige *mixturen*, [mits men ze wel met water en wat fyroop al wryvende afmengt] ook in *slikmiddelen* en *pillen*: uitwendig in *plaasters* en *zalven*.

De wyn is een beter ontbindmiddel dan water, dus men de eerste ook dikwyls daar toe gebruikt. Sterke wynggeist ontbindt de hars- en oliedelen, en men bereidt daar mede de *Tinct.* of *Essentia Myrrhæ*. Het *Extract* bereidt men door ene zachte trekking van het poeder met water, en een daar op volgende zeer zachte uitwafeming: bezit alleen slymige en wezenlyke oliedeeltjes. Men geeft het in *poeder* op zich zelf, of in *water ontbonden*, in *electuaria* of *pillen*.

Het zogenaamd *Liquamen Myrrhæ*, wordt nu alleen door ontbinding van het *Extract* in water bereidt: op één drachma één onçe water.

Myrtillus. (*Vaccinium Myrtillus*, L.)

Gebruik. De Beziën, de Syroop. *Heyde beziën*,

De gedroogde Beziën bezitten een zeer rood zuurachtig zap, en een weinig samentrekkende stof. Men schryft ze voor in *poeder*, of laat ze met water koken.

De *syroop* wordt uit de frische Beziën bereid, en men gebruikt ze om aan de drankjes en afkookzels een rode kleur mede te delen. Als men ze
by

by *mixturen* voorschryft, welke opflorpende aarden, magnesie, kreefsogen, en dergelyke bevatten, dan verliest zy de kleur, en het mengzel verkrygt ene vuile grauwe kleur.

N.

Naphta Aceti. Azyn Æther, Azyn Naphta.

Zy laat zich in alle betrekkelyke hoeveelheden met *wyngeest* vermengen, en volkomen in zeven delen *water* ontbinden: dus kan men ze in waterachtige *mixturen* voorschryven, zo ook by afkookzels en aftrekzels, na dat deze koud geworden zyn.

Deze *Naphta* wordt ontleed door *caustik alcali*, *vitriool-* en *salpeterzuur*.

Naphta Nitri. Salpeter Æther, salpeter naphta.

Dit is een der vlugste vloeistoffen; zeer veerkrachtig, dus de vlesfen wel eens in stukken springen, [voornamelyk als zy te hoog gevuld, op ene warme plaats bewaard worden.]

Met *wyngeest* gemengd, verkrygt men den verzoeten salpeter geest (*spir. nitri dulc.*); wordt ontleed door *loogzouten* en *vitrioolzuur*. Men moet ze niet voorschryven, om dat zy in een vloeibaar geneesmiddel niet lang stand houdt, en vry
ge-

gemakkelyk zuur wordt. De Vitriool-Naphta kan de plaats van deze zeer wel vervullen.

Naphta Vitrioli. *Vitriool-Zwavel-Æther*.

Een allervlugste en zeer ligte vloeistof, in *wyngeest* oplosbaar; ontstaande uit dit mengzel het bekende *Liquor Hoffmani*. Men schryft ze voor op zich zelven of in waterige geneesmiddelen: men moet ze by *afkookzels* of *aftrekzels* niet, voor dat deze koud zyn, vermengen. Uit hoofde der mindere vlugheid, en niet zo spoedige zuurwording als de Salpeter-Æther, schikt zy zich beter tot gebruik. — Ontbindt *Ætherische Olieën*, *Campher*, *Hars*, *Was*, *Elastike Gom*, *Phosphorus* en de *samentrekkende stof*. Neemt het goud uit de ontbinding tot zich, en het yzer uit het zoutzuure yzer (*Ferrum salitum*). Men verdunt de yzerhoudende Naphta met *wyngeest*, en gebruikt het als de bekende *Bestucheffche Tinctuur*, zie *Liq. Anod. Martialis*.

Nasturtium. (*Aquaticum*.) (*Sisymbrium Nasturtium*. L.)

Gebruik. Het frisch uitgeperste [helder gemaakte] *Zap. Waterkers*.

Hier by is verders niets aantemerken

Nicotiana. (*Nicotiana Tabacum*, L.)

Gebruik. Het gedroogde Kruid, het uit het frische Kruid bereid *Extract. Tabak*.

Bezit zoute, bittere, slymige en harsachtige delen,

len, en veel verdovende grondstof, (*principium narcoticum.*) Zy verliest door drogen een gedeelte van deze verdovende stof; doch er blijft nog een groter deel mede verénigd, welk zelf niet door koken verloren gaat. Men gebruikt ze tot kauwen, roken en snuiven; en het afkookzel tot clysteren of inwendig.

Het *Extract* bezit ene zeer verdovende kracht, en is teffens zeer scherp en bitter; wordt in water ontbonden, druppelswyze gebruikt, of in pillen.

Nihilum Album. *Wit niet.*

Dit is een kalk van zink, welke alleen uitwendig wordt voorgeschreven met water gemengd, of met vet tot een oogzalf.

Zy is meestal vermengd met kalkaarde of gips: het is derhalven veiliger om de *Flores Zinci*, als een zuivere Zinkkalk, te gebruiken.

Nitrum Antimoniatum. (*Pottasium Nitrosum.* (*Spiesglans-salpeter.*))

Dit neutraal zout bestaat uit onvolkomen Salpeterzuur en Plant-loogzout. Bezit gene Spiesglas delen: men verkrygt het by de bereiding der *Antimonium Diaphoreticum*.

Laat zich door de zwakste Plantzuuren ontleeden, waar door het onvolkomen Salpeterzuur vry wordt: men moet het derhalven niet met zuuren voorschryven.

Ni-

Nitrum Crudum. (*Potassium Nitricum.*)
Gewone Salpeter.

Men moet den gewonen Salpeter nog eenmaal ontbinden en krySTALLISEREN; om ze van alle vreemde delen en zouten te zuiveren.

Het blyft droog in de lucht; dus men het als *poeder* kan voorschryven. In ene gematigde warmte heeft het zeven delen water ter ontbinding nodig is, dus zeer geschikt voor *mixturen*; *afkookzels*, en verders tot alle *waterachtige geneesmiddelen*.

De zuivere Salpeter (*Nitrum Depuratum*) is een middelzout; bestaande uit 0,49 delen Plantloogzout, 0,33 Salpeterzuur, en 0,18 KrySTALLISATIEWATER.

De Salpeter wordt ontleed door *alumen*, *sal amarum*, *sal eff. tartari*, *spir. vitrioli*, *vitriolum album*, *cupri* en *martis*.

Volgens de Theorie moeste ook het *sal glauberi* den Salpeter ontleden; doch volgens myne proefnemingen geschiedt dit zeer onvolkomen, en alleen by sterke koude; zy kunnen dus beide, onder een gemengd, voorgeschreven worden.

Nitrum Cubicum. (*Natrum Nitricum.*)
Cubische-Rhomboïdale-Salpeter.

Dit neutraal Zout bestaat uit 0,32 mineraal alcali, 0,43 salpeterzuur en 0,25 krySTALLISATIE water. Laat zich in twee delen water ontbinden,
dus

dus zeer goed tot *waterige geneesmiddelen*. —
Trekt een weinig vogts uit de lucht tot zich,
doch wordt niet vloeibaar, en kan dus met ande-
re droge zelfstandigheden, als *poeder* voorgeschre-
ven worden.

Dit Zout wordt ontleedt door

Alcali Vegetabile.

Alumen.

Sal Amarum.

Spir. Vitrioli.

Vitriolum Album.

———— *Cupri.*

———— *Martis.*

Nux Moschata, zie Moschata Nux.

Nux Vomica, zie Vomica Nux

Nucistæ Balfamum, zie Moschata.

O.

Olea Cocta. Gekookte Olieën.

Men heeft op vele plaatsen vele van deze Olie-
en voorhanden, b. v. *Ol. Coct. Chamomillæ, Ma-
tricaræ, Liliorum, Menthæ, Rosarum, Salviæ*
enz. Men kan echter van deze Olieën gene ge-
nezende kracht verwachten, als zynde rans gewor-
dene vette Olieën. Zuivere versche Olyfolie kan
de plaats van allen vervullen.

Olea Destillata of Ætherea Esfentialia, Volatilia. *Gedestilleerde, Ætherische, wezenlyke Olieën.*

Hier onder verstaat men die brandbare Vloeistoffen, welke sterk van reuk zyn; zich bezwaarlyk in water, gemakkelyk in wynggeest, laten ontbinden, en op den graad van kokend water vlug zyn.

Voorheen gebruikte men zeer vele van deze Olieën, doch nu met recht, minder, [en wel voornamelyk om dat zy door de Laboranten vervalscht worden.] De gebruikelyksten zyn by de Enkelenden aangehaald, waar uit ze verkregen worden.

Men gebruikt deze Olieën in- en uitwendig.

In het eerste geval wryft men ze met zuiker, en mengt ze by andere poeders, of men mengt deze olie-zuiker onder mixturen en afkookzels, wanneer dezelve volkomen verkoeld zyn.

Ook schryft men zomwylen die Olieën voor in *slikmiddelen*, of ontbonden in *wynggeest* of *naphta*, of *verzoete zuuren* als *druppels*, doch dan moeten zy vooraf niet met zuiker gewreven zyn. — Men moet ze niet in *pillen* voorschryven, om dat zy de massa min of meer, voor deze form ongeschikt maken, en ook hunne kracht niet lang behouden.

Uitwendig gebruikt men ze *op zich zelve*, of ontbonden in wynggeest, of gemengd onder *zalven* of *smeerzels*. By plaasters gemengd, behouden zy niet lang hunne kracht. [Men bestrykt

er ook de plaasters mede, om daar aan ene meer dere verwarmende kracht mede te delen.]

Olea Empyreumatica. *Brandige Olieën.*

Deze vloeistoffen, welke men door ene droge destillatie, uit Dierlyke en Plantaartige zelfstandigheden, verkrygt, zyn meer of min bruin van kleur; bezitten een stinkenden reuk, en zyn onoplosbaar in water, ten dele oplosbaar in wyngceest, en vlug. Men gebruikt ze zomwylen uitwendig in *zalven* of *plaasters*. Zie by de Enkelden.

Olea Expressa. *Vette of geperste Olieën.*

Men verkrygt ze door perssing uit olieachtige zaden en vruchten; onoplosbaar in water en wyngceest; niet vlug op de warmte van kokend water; gaan met loogzout over tot zeep.

Enige van deze Olieën dienen voor inwendig gebruik; b. v. Amandel olie; de meeste echter uitwendig in *smeerzels*, *zalven*, *plaasters* en in *klysternen*. — Vele Inlandsche Olieën verdienen den voorkeur boven Uitlandsche; dus is b. v. het *Ol. Papaveris* veel geschikter tot smeerzels dan het *Ol. Olivarum*, 't welk zelfs allerzuiverst enen niet aangename reuk bezit.

Oleum Tartari per Deliquium. (*Lixivium Pottasfinum.*) *Wynsteen Olie door yloeijing.*

Dit is niets anders dan een ontbinding van Plant-Loogzout in water, en heeft dezelfde uitwerking; zie *sal tartari*.

Oleum Vitrioli. (*Acidum sulphuricum concentratum*.) *Vitriool Olie*, geconcentreerd *Vitriool-Zuur*.

Olibanum. (*Juniperus Lycia*, L.)

Gebruik. De Gomhars. *Wierook*.

Bezit enige Gomdelen, en *Ætherische Olie*; men gebruikt ze als de *Mastik*: zie *Mastix*.

Opium Thebaicum. (*Papaver Somniferum*, L.)

Gebruik. Het gedroogd Zap, het Extract. *Opium*.

De Opium bezit zeer veel *Narcotike grondstof*. veel gom, en enige harsachtige delen.

Men geeft het, in een kleine gifte, als *poe-der*, of met andere zelfstandigheden in *pillen*, ook wel in *slikmiddelen*; doch dan moet het vooraf met wat *syroop* nauwkeurig gemengd worden: — men schryft het ook voor in *waterige mixturen*.

Is byna geheel in water, doch volkomen in *waterigen wyngceest* oplosbaar, mits het zuiver zy. Het beste ontbindmiddel is twee delen *aq. cina-mom*, en één deel *alcohol*.

Het *extractum opii* moet met de grootste voorzigtigheid bereid worden, anders verliest het te veel kracht. — Het zogenaamd *Laud. Liq. Sydenh.* is niets anders dan ene ontbinding van opium in wyngceest, met enige speceryachtige delen

vermengd. — De *Tinct. Thebaica* is eenvoudiger. Deze beide geneesmiddelen zyn veel in gebruik, doch elk *dispensatorium* heeft een verschillend voorschrift. De Geneesheer moet derhalven een nauwkeurig onderzoek doen, volgens welk voorschrift dit middel bereid is. Men moet echter niet geloven dat de *Tinct. Thebaic*, en de *Laudanum*, altoos zo veel ontbonden Opium bezitten, als zy, volgens het voorschrift berekend, by zich moesten hebben. De bereidingen vallen meest altoos verschillend uit, zonder dat de Apothekar zulks kan verantwoorden; de reden hier van legt in het verschil der Opium, welke in de handel voorkomt; het is de ene tyd vogtiger dan op een ander tyd. Zomwylen heeft het de consistentie van een week Extract; zomwylen is het droog, zo dat men het tot poeder kan wryven; zomtyds is het byna zuiver; zomtyds heeft het houtachtige deeltjes en zaadhuisjes in zich. Er is zelf verschil in deszelfs samenstellende delen, als nu meerdere dan weiniger harsachtige deeltjes bezittende. — Men kan er derhalven gene altoos overeenkomende Tinctuur van verwagten. By al dien nu ene met alle nauwkeurigheid en zorgvuldigheid, en in een waterbad verdikte *Extractum Opii aquosum*, alle kracht der Opium bezitten zal, dan moeste ene ontbinding in water ene Tinctuur geven, welke altyd dezelfde ware, en altyd

in ene bepaalde hoeveelheid van het vogt, ene bepaalde hoeveelheid Opium bevatten. Verders moeste men dezelve, met een derde alcohol, tegen het bederven, vermengen. Volgens dit voorschrift verkrijgt men een Tinctuur, waar van één drachma of zestig druppels, zes greinen Opium-extract bevat.

R, Extr. Opii aquosi pulverisati, drach. unam et scrupulos duos.

Solve in Aquæ destillatæ uncia una et drachmis duabus, et

Spirit Vini rectificati drachm. quinque.

Deze Tinctuur is niet doorschynende, en dit is ook niet volstrekt noodzakelyk.

Opobalsamum Siccum. (*Myroxylon peruiferum*, L.)

Gebruik. De opgedroogde Balfem. *Droge Balfem van Peru.*

Even als de Benzochars, zie *Benzoës*.

Orchis, zie *Salep*.

Oreofelinum. (*Athamantia Oreofelinum*, L.)

Gebruik. Het Kruid, de Wortel. *Grentheil.*

De Wortel en het Kruid komen genoegzaam overeen ten opzigt der famenstellende delen; bestaande in slymige, bittere, harsachtige en famentrekkende delen, doch van alle niet veel. Men gebruikt dus beiden niet in *substantie*, maar in een *afstrekzel* of *afkookzel*. De wyn trekt er meer kracht uit.

Ori-

Origanum Creticum, L.

Gebruik. De Plant met de Bloemen, de Essentiele Olie. *Cretische Orego.*

Deze plant bezit vele wezenlyke olie, scherpe, harsachtige en bittere slymige delen. Het is dus beter om ze heet in water te laten *uittrekken*, dan te *koken*. Wyn is echter een geschikter ontbindmiddel. Men schryft ze niet voor in *poeder*.

De welriekende olie heeft een bloedrode kleur: zelden in gebruik.

Origanum Vulgare, L.

Gebruik. De bloeiende Plant, de Ætherische Olie. *Gewone Orego.*

Als de vorige Plant: doch bezit zwakkere werkzame delen.

Osfepiæ, Zee Schuim.

Dit is het rugchild van de Inkt-vis, (*Sepia Offic.*, L.)

Men gebruikt het in *poeder*, en voornaamlyk tot Tandpoeder. Men gelooft in 't algemeen dat het Zeezout delen bezit, doch ten onrecht. Het onderscheidt zich niet van andere Dierlyke beenderen, dan door deszelfs ligtheid; men kan het dus zeer wel misfen.

Ovorum Testæ Præparatæ. Bereidde Eyserschalen.

Zy bestaan uit enig Phosphoruszuure en Luchtzuure (Koolzuure) Kalkaarde, en werken als een

opflorpend middel, even als de Oesterschelpen, zie *Conchæ*.

Oxymel Simplex, zie *Mel*.

Oxymel Scilliticum, zie *Mel*.

P.

Pæonia. (*Pæonia Officinalis*, L.)

Gebruik. De Bloemen, het Zaad, de Wortel.
Peonie.

De frische Bloembladen bezitten een weinig verdovende stof, welke door het drogen verloren gaat. Geven met water een rood aftrekzel, en zyn meer om derzelver kleur, in een *specie*, dan om derzelver kracht in gebruik.

De Zaden zyn buiten gebruik. [Hier en daar nog als een keten om den hals, om het uitkomen der tanden te bevorderen.] De frische Wortel heeft een weinig verdovende stof by zich, welke zy onder het drogen verliest. De gedroogde wortel is zeer krachteloos.

Palmæ Oleum. (*Cocos Butyracea*, L.)

Gebruik. De vette Olie. *Palm-Olie*.

Men gebruikt het alleen in het *Empl. Diapalmæ*; men kan ze echter zeer wel misfen.

Panacea Mercurialis, zie *Merc. Dulcis*.

Papaver Album, (*Papaver Somniferum*, L.)

Ge-

Gebruik. Het Zaad, het Zaadhuisje, de Olie. (*Semen et Capita Papaveris.*) *Maankop.*

Het Zaad met water gestoten, geeft een *Emulsio*; op zes drachma's zes oncen water. Ook perst men er olie uit.

De olie wordt meestal uitwendig gebruikt onder zalven, in plaasters en smeertzels. Frisch zynde kan men het in plaats van Amandelolie gebruiken; bezit geen reuk noch smaak; wordt niet zo spoedig rans als Amandelolie, en verdient meer de oplettendheid der Artzen, dan tot nog toe geschied is.

De Maankop bezit ook wat verdovende stof, en werkt met water gekookt, als zwakke Opium. Uit hoofde der Opium, welke uit de frische Uitslandsche Maankoppen bereid wordt, zou men ze kunnen missen.

Papaver Erraticum. (*Papaver Rhoeas*, L.)

Gebruik. De Bloembladeren. *Klaproos.*

De gedroogde Bloemen bezitten gene vluggedelen, maar veel slym en ene rode kleurende stof, oplosbaar in water en wyngest.

Men schryft ze voor in *species*, *aftrekzels* en *afkookzels*.

De met water uitgetrokkene Tinctuur, maakt met zuiker de *Syr. Pap. Rhoeados*. Men doet er wel eens een weinig *Spir. Vitrioli* by om de

kleur hoger te maken, doch dan moet men ze niet vermengen met zodanige zelfstandigheden, welke door dit zuur ontleed worden; b. v. *Terra Ponderosa Salita*.

Parietaria. (*Parietaria Officinalis*, L.)

Gebruik. Het Kruid. *Glaskruid*.

Als het Bingelkruid, zie *Mercurialis*.

Paris. *Paris quadrifolia*, L.)

Gebruik. De Wortel. *Pariskruid*.

In oude tyden gebruikte men de Beziën, tegenwoordig de Wortel, welke men wil dat braking verwekt even als *Ipecacuanha*.

Petrofelinum. (*Apium Petrofelinum*, L.)

Gebruik. De Wortel, het Zaad, het Water, de gedestilleerde Olie. *Peterselie*.

Men gebruikt de Wortel meer in de Keuken, dan in de Apotheek. Het Zaad bezit vele harsachtige, gomachtige en ætherische Oliedelen, dus men ze niet in een afkookzel, maar wel in een af trekzel en in poeder moet voorschryven. Wyn trekt er een krachtige Tinctuur uit. Ook mengt men het gestoten zaad onder zalf. Men bereidt het gedestilleerd water uit het zaad, en het is zeer krachtig: de olie diendt tot uitwendig gebruik.

Phellandrium Aquaticum, zie *Fœnicul. aquat.*

Phosphorus. *Phosphorus*.

Dit tot nog toe niet ontlede lichaam, heeft veel

over-

overeenkomst met de zwavel. Men schryft het voor in *vitriool naphta*, *naphta phosphorata*; één onçe Naphta kan door ene *digestie* agt grein phosphorus ontbinden, als zy zeer zuiver is. De ontbinding heeft dat onaangename, dat de Phosphorus zich allengs daar wederom afscheidt, vooral als het glas dikwyls geopend wordt. Best schryft men de Phosphorus voor volgens CRELL in ene *Emulsio*. Men laat een halve onçe Amandelolie met vier grein Phosphorus trekken, welke zich volkomen daar in ontbindt; men wryft deze ontbinding met *mucilago gumm. arabici*, doende er gedestilleerd water by, meer of min, na dat men de *Emulsio* dik of dun begeert; men kan ze smakelyk maken door fyroop, *aq. Naphæ* enz. Men kan ze ook enigen tyd zonder bederf bewaren.

Pilulæ. Pillen.

Hier door verstaat men kleine ronde kogeltjes, uit een styf deeg gemaakt. Wy hebben reeds by de Enkelden gezegd, welke van die, men als pillen kan voorschryven; ik zal hier echter enige algemene regelen optellen.

1.) Men kan tot het bereiden van pillen alle droge, taaye, samentrekkende stoffen gebruiken, mits zy in de lucht niet vloeibaar worden; b. v. gomharsen, harsen, bezwaarlyk oplosbare zouten, metallieke bereidingen, extracten, en droge poeders van planten.

2.)

2.) Men moet tot het bereiden van pillen niet gebruiken zodanige stoffen, welke in een grote gifte werkzaam zyn.

3.) Als de zelfstandigheden, waar uit de pillen moeten bereid worden, te week zyn, dan mengt men er *droog poeder* onder; b. v. wéke Extracten vereischen ene droge zelfstandigheid om er een geschikte *masfa* van te maken. Als de Medicus geen poeder voorschryft, dan neemt de Apothekar zelf een poeder, of laat de masfa tot ene genoegzame *consistentie* in de vyzel of liever in een lepel uitdampen; dit beide is echter zeer nadelig, want in 't eerste geval kan men een poeder nemen, 't welk strydig is met de indicatie van den Medicus; in 't laatste geval wordt de Extract wel eens brandig, en verliest dus haar kracht.

4.) By aldien de masfa alleen uit droge zaken bestaat, dan moet men er een *verbindings middel* by doen. By droge poeders van plantaartige stoffen neemt men gewoonlyk een of ander *extract*. By harde minerale lichamen, b. v. yzer vylzel of goud zwavel, verzoete kwik en dergelyke, gebruikt men wat *mucilag. g. arab.* of *tragac.*; zommigen geloven, doch zonder grond, dat deze slymen, de pillen te hard en te onoplosbaar zouden maken. Men kan hier ook enig *Extract* voorschryven.

5.) By aldien de pillen, voor het grootste gedeel-

deelte uit gomharsfen of harsfen bestaan, dan is dikwyls een warm gemaakte vyzel voldoende, of enige druppels wynggeest.

6.) By pillen, uit klevende stoffen, zeepen en droge poeders, is een weinig waters voldoende.

7.) Men kan de *Syropen*, als verbindingsmiddelen, zeer wel missen; *natuurlyke balsems*, *vette* en *ætherische olieën*, zyn geheel ongeschikt; [en onder deze is de *bals. copaiv.* een schadelyk en allerongeschikst byvoegfel,] voornaamlyk als de massa droog en poederachtig is.

8.) Men bestrooit de pillen met een droog poeder, op dat zy niet aan elkander kleven. In de meeste gevallen doet het *pulv. Lycopodii*, als reuk- en smakeloos, den besten dienst.

9.) Door de pillen te *vergulden* of te *verzilveren*, maakt men ze minder ontbindbaar, maar men loopt gevaar den lyder koper toe te delen. [Het is te bejammeren dat dit maar al te dikwyls gebeurt, nemende dungeflagen koper in plaats van goud.] Wil men echter volstrekt het goud gebruiken, dan moet men het niet gebruiken by die zelfstandigheden waar onder zwavel is gemengd, of by zwavelachtige bereidingen; de pillen worden dan in korten tyd afzigtelyk miskleurig.

10.) Men schryft gewoonlyk de pillen voor ter zwaarte van 1, 2, 3 greinen; by aldien nu de Medicus in elke pil ene bepaalde hoeveelheid van ene

ene of andere werkzame zelfftandigheid begeert, en niet weet hoe veel van het verbindend middel er nodig is, dan laat hy de gehele maffa in een bepaald aantal pillen verdelen; b. v.

R, Merc. Dulcis.

Sulph. Aurat. Antimon.

Rhei. Elect. aa. gr. x.

Mucil. g. arab. q. f.

M. F. Pil. No. xx.

In dit voorschrift heeft elke pil ene halve grein der drie ingrediënten in zich. Deze voorzorg is zeer nodig by fterk werkende middelen, waar het op ene nauwkeurige gifte aankomt. [Hier tegen wordt wel eens gezondigd.]

Pimpinella Alba. (*Pimpinella Saxifraga*, L.)

Gebruik. De Wortel. *Witte Pimpernel.*

Deze Wortel bezit zeepftof, gomachtige en fcherpe harsachtige delen, en een weinig ætherifche olie.

Het water trekt er een fterksmakende Tinctuur uit: — de wynggeest trekt er ook niets meerder uit. Men fchryft ze voor in waterige en wynachtige aftrekzels, of in poeder.

Het waterig Extract, welk men voorheen gebruikte, bederft vry fpoedig.

Pimpinella Nigra. (*Pimpinella Mag-*
na, L.)

Gebruik. De Wortel. *Zwarte Pimpernel.*

Als de vorige, doch bezit meerder Olie.

Pinus, zie *Abies*.

Piper Album et Nigrum. (*Piper Nigrum*, L.)

Gebruik. De Vrucht; *Witte en Zwarte Peper.*

De zwarte Peper is de halfrype gedroogde Bezie; de witte Peper is de rype geschilde Bezie; in meel gerold, deze is niet zo scherp als de zwarte.

Bezit gom- en harsdelen, en ætherische olie. De scherpheid ligt in de harsdelen, maar niet in de gomachtige; om deze reden is een waterig aftrekzel byna smakeloos. Wyn en Wyngceest trekken er de brandende scherpe delen uit.

Men schryft ze voor in *poeder*, als zynde in een kleine gifte werkzaam. — Men gebruikt ze meer als een specery, dan als een geneesmiddel.

Piper Hispanicum. (*Capsicum Annuum*, L.)

Gebruik. De Vrucht, het Extract. *Spaansche Peper.*

Heeft vele bittere, gom- en harsdelen in zich, allen van ene brandende smaak, welke door droogen niet verloren gaat, en deze smaak mededeeld aan water en wyngceest.

Het *waterig extract* bezit den smaak der vrugt.

Piper Longum, L.

Even

Even als de witte en zwarte Peper.

Polygala Amara, L.

Gebruik. Het Kruid met de Wortel. *Kruisplant.*

De famenstellende delen bestaan uit bittere stof, gom- en slymdelen, maar geen vlugge. — Men schryft ze voor in *afkookzels* met water, of met *wyn* getrokken: tot één onçe van deze wortel 16 oncen water, tot op 8 oncen verkookt.

Men kan ze ook in *poeder* voorschryven, en met syroop tot een *Electuarium*. Geeft een bitter *extract*.

Primula Veris, L.

Gebruik. De Bloemen. *Sleutelbloem.*

De frische bloemen bezitten een aangename reuk, welke echter, door het drogen, vervliegt. Men gebruikt ze onder een species, meer om derzelve kleur dan geneeskracht.

Psyllium. (*Plantago Psyllium*, L.)

Gebruik. Het Zaad. *Vloozaad.*

Bezit zeer veel reuk en smakeloze slym, welke men in plaats van die van het *Sem. Cydonior.* zou kunnen gebruiken. Één drachma maakt 16 oncen waters slymig, en één onçe geeft één drachma droge slym.

Ptarmica. (*Achillea Ptarmica*, L.)

Gebruik. De Bloem, het Kruid, de Wortel. *Wilde Bertram.*

Alle bezitten scherpe en vlugge delen, welke zich in *heet water* en *wyngeest* laten ontbinden. Voorheen gebruikte men de bloemen en het kruid als een Niesmiddel; doch nu in vergetelheid.

Pulegium. (*Mentha Pulegium*, L.)

Gebruik. Het Kruid. *Poley*.

Bezit veel ætherische olie, scherpe, harsachtige en bittere delen; diensvolgens moet men het niet in een *afkookzel*, maar alleen in een *aftrekzel* voorschryven. Men geeft het ook in poeder.

Pulmonaria Arborea. (*Lichen Pulmonarius*, L.)

Gebruik. Het Mosch. *Longe-Mosch*.

Als de Yslandsche Mosch, doch bezit minder slym.

Pulpa. *Merg*.

Men geeft deze naam aan verdikte en merg- of vleeschachtige zappen van zuurachtige vruchten; b. v. *Pulpa Tamarind*. *Prunorum*, *Cerasorum*. Men schryft ze voor in *Electuaria*, en waterige drankjes.

Pulsatilla. (*Anemone Pulsatilla*, L.)

Gebruik. Het Extract uit het frische Kruid bereid. *Extract van Keukenschel*.

Het extract met veel voorzigtigheid bereid, bezit scherpe stof. Men gebruikt het in *pillen* of in water ontbonden: ook wel het gedroogde kruid in een *poeder* of *aftrekzel*.

Pulvis, Poeder.

Ten opzigt van deszelfs fynheid verdeelt men het in zeer fyn (*Alcohol, Pollen*), van gewone fynheid (*Pulvis*), en grof poeder (*Pulvis Grossus*); — men let tegenswoordig niet meer op dit onderscheid, en verstaat gewoonlyk onder de naam van *pulvis* het *alcohol* der ouden of het allerfynst poeder. [Dit gezegde van den Schryver moge op sommige plaatsen van Duitschland waar zyn, offchoon ik dit niet kan geloven, maar ten minsten maakt men er by ons wel degelyk onderscheid in, en niet zonder reden. — Het *pulvis antimonii crudi* moet, volgens eenstemmig getuigenis van alle Schryvers, en ook voornamelyk van KUNCHEL, die deszelfs gebruik, boven anderen ten sterksten heeft aangeprezen, tot een allerfynst poeder of *pollen* gemaakt zyn, om min of meer in de Dierlyke vogten oplosbaar te zyn. — Men kan veel geschikter een *Tinct.* of *Infus. Rhei* bereiden uit een grof poeder van *Rheum*, dan uit een allerfynst; aangezien de *Rheum* zeer sterk zich uitzet, en zich de Tinctuur dus ongemakkelyk laat helder maken of doorgieten. De *Collyria* moeten fynder zyn, dan by voorbeeld het *pulv gentian* of *card. bened.* De Aromaticke poeders behoeven de uiterste graad van fynheid niet te bezitten; en om meer andere reden moet er onderscheid plaats ebben.]

Ik heb reeds by de Enkelden aangemerkt, of zy zich in poeder laten voorschryven; ik zal hier alleen enige algemene regelen aan de hand geven, omtrent het voorschryven van poeders.

1.) *Elke zelfstandigheid, die droog is, en door sloten of wryven zich in kleine delen laat verdeelen, is tot poedermaken geschikt; b. v. wortelen, schorsfen als zy niet te taai van samenweefzel zyn; kruiden, zaden, zouten, aarden enz.*

2.) By aldien echter deze zelfstandigheden *vele werkeloze delen* bezitten, of niet dan in een grote *dosis* werkzaam zyn, dan schryft men ze niet voor in poeder; *Cort. Hippocastani* b. v. schryft men liever voor in een afkookzel dan in poeder.

3.) Zelfstandigheden, welke spoedig vloeibaar worden, moeten niet onder poeders worden voorgeschreven; hier toe behoren de vloeibaar wordende zouten.

4.) Zelfstandigheden welke door vogt *zeer opzwellen*, moeten niet in poeder worden voorgeschreven, en voornamelyk niet by aldien zy in een grote gifte werkzaam zyn, en hunne werkzame delen gemakkelyk aan water of wyn mededelen.

5.) Men schryft ook gene vlugge zelfstandigheden voor in poeder, of maar alleen in een kleine hoeveelheid by poeders, welke spoedig gebruikt worden; b. v. *Muskus, Campher, Castoreum.*

6.) Men schryft geen Extracten voor in poeders, of men moest een zeer klein gedeelte van het Extract met een grote hoeveelheid poeder kunnen vermengen; echter dient dan het Extract in de hoeveelheid van ten hoogsten 25 of 30 greinen werkzaam te kunnen zyn.

7.) Zelfstandigheden welke door de warmte of door vogtigheid gemakkelyk ene *klevende eigenschap* aannemen, ene te *sterke reuk* of *smaak* bezitten, worden niet in poeder voorgeschreven; b. v. *harsfen*, *gomharsfen*, *bytend loogzout*.

8.) De *Ætherische Olieën* laat men vooraf met een weinig zuiker wryven, en dan by het poeder mengen: men schryft er echter niet veel van voor om dat de olieën spoedig vervliegen.

9.) Men laat de poeders, welke vlugge *ingrediënten* bezitten, in een vlesje verzenden.

Pyrethrum. (*Anthemis Pyrethrum*, L.)

Gebruik. De Wortel. *Bertram*, *Tandwortel*.

Zy bezit *Ætherische olie*, maar weinig reuk. De brandende scherpe smaak laat zich door *water* en *wyngeest* uittrekken. Men schryft ze voor in *zelfstandigheid* of in een *heet aftrekzel*. Men moet veel voorzichtigheid in deszelfs gebruik aanwenden.

Pyrola. (*Pyrola rotundifolia*, L.)

Gebruik. Het Kruid. *Wintergroen*.

Uit hoofde dat dit Kruid bittere en famentrekken-

kende delen bezit, schryft men het alleen voor in een *aftrekzel*.

Q.

Quasfia. (*Quasfia Amara*, L.)

Gebruik. Het Hout van de Wortel, het Extract. *Quasfiehout*.

Dit Hout bezit by uitstek bittere delen en enige zoute, welke zich even goed in *koud*, en misschien nog beter dan in *heet* water laten ontbinden: — *wyngeest* trekt de bittere stof niet zo volkomen tot zich als het water. Men schryft het voor in *poeder* of in een *aftrekzel*, (twee drachma's van dit hout een nacht in agt oncen koud water getrokken, geeft een verzadigd aftrekzel.)

Het *Extract* bezit de gehele werkzaamheid van het hout: uit hoofde van deszelfs uitstekende bitterheid gebruikt men het in *pillen*, ook wel in *water ontbonden*: één grein extract maakt drie ponden water bitter. Aangezien het volstrekt geen samentrekkende delen bezit, kan men het veilig met yzer of yzerachtige zouten voorschryven.

Quercus. (*Quercus Robur*, L.)

Gebruik. De Vruchten. (*Glandes Querci*.) *Eikels*.

Men laat ze roosten en als *poeder* gebruiken, of met water als Koffy drinken.

De Schors, voorheen in gebruik, heeft vele samentrekkende stof in zich, en verdient dat men er wat meerder acht op geeft. Één onçe met twaalf oncen water op agt oncen gekookt, geeft een verzadigd afkookzel. [Men moet het afkookzel niet met *vitriol. album* vermengen; zie *Salix*.]

Quinquina, zie *China*.

R.

Refinæ. *Harsfen*.

Hier door verstaat men die naaste samenstellende delen der planten, welke zich in wyngceest, maar niet in water laten ontbinden; door warmte wéék en klevend worden; te samen vloeien; ontvlambaar met rook en vlam.

Men vindt in de Apotheken *natuurlyke harsfen*, welke van zelf uit bomen en heesters vloeien, in de lucht hard worden; en *konstige* welke men door wyngceest uit planten en derzelver delen bereidt.

Reeds is by elke hars aangemerkt, wat men by deszelfs voorschryven moet in acht nemen. — Zie hier nog enige algemene regelen.

1.) Harsfen, welke een sterken reuk of smaak bezitten, en in de warmte ligt kleverig worden, worden niet in poeders voorgeschreven, maar of

a) *In pillen*.

b)

b) Of in *mixturen*.

In 't eerste geval doet men er poeders of extracten by; by *mixturen* laat men ze vooraf met *gumm. arabicum* of cydoier wryven.

Men maakt er ook wel met *wyngeest* een Tinctuur van, en laat ze druppelswyze gebruiken.

Uitwendig gebruikt men ze in zalven en plaasters, of rokingen.

Rhabarbarum. (*Rheum Palmatum*, L.)

Gebruik. De Wortel, het Extract. *Rabarber.*

Men vindt meer dan ene foort van deze wortel, de Rusfische is de fynste of beste. — Zy bezit veel slymstof (zie de aanmerking by de *crocus*), slymige en harsachtige delen en zuringzoutzuure kalkaarde. Men kan er de kracht zeer wel met *water* of *wyn* uittrekken: en daarom geschikt tot een *waterig aftrekzel*, nemende tot één onçe Rabarbar twaalf oncen kokend water, waar mede men ze eenmaal laat opkoken, en het vogt koud door-giet. Men noemt dit aftrekzel gewoonlyk Tinctuur van Rabarber (*Tinctura sive anima Rhei*), men voegt er gewoonlyk wat *Sal Tartari* by. — De Rabarbar verliest door een lange koking deszelfs kracht, of verkrygt andere eigenschappen; wordt bitterder en te samentrekkend, misfchien door ontleding van deszelfs naaste samenstellende delen. Het *Extractum Rhei aquosum* wordt van enige geprezen, door andere verworpen: dit is ten

minsten zeker dat het anders werkt dan de wortel op zich zelve, of in een aftrekzel, en wel om reeds gemelde redenen. Men kan een Tinctuur met wyn maken zonder warmte; ten dien einde doet men op zestien oncen wyn één onse Rabarbar fyn gesneden, en schudt het mengzel dikwyls, en maakt het, na verloop van twaalf uren helder.

Men gebruikt deze wortel ook in *poeder*, het zy op zich zelve of met andere *ingredienten*, of men mengt ze onder *slikmiddelen* of *pillen*.

De *Syrup. cich. cum Rheo* is een vry werkzaam geneesmiddel. Oudtyds gebruikte men *ge-rooste Rabarbar*, (*Rheum tostum*); nu in onbruik en niet zonder reden.

Rheum, zie *Rhabarbarum*.

Rhododendron. (*Rhododendron chrysanthemum*, L.)

Gebruik. De Bladeren. Syberische Sneeuwroos.

De bladeren bezitten gene vlugge delen, maar wel slymige en samentrekkende. Men schryft ze voor in een *afkookzel*.

Ricinus. (*Ricinus communis*, L.)

Gebruik. Het Zaad, de Vette Olie. *Wonderboom*.

De Schors van het zaad is by uitstek scherp, en het zaad is niet meer in gebruik.

De

De Olie, welke uit de pitten wordt geperst, is bekend onder den naam van *Oleum Palmæ Christi*: wordt inwendig gebruikt, en werkt als een vette Olie.

Rosa Rubra. (*Rosa Gallica*, L.)

Gebruik. De Bloembladeren, het gedestilleerd water. *Roos*.

Men mengt de bladeren, uit hoofde der rode kleur, onder de *species*; en het rosenwater, uit hoofde van deszelfs reuk, by oogwaters en in mixturen.

De zogenaamde *Rosenhonig* (*Mel. Rosarum*) wordt uit een aftrekzel der frische bladeren en honig bereidt.

De conferv van Rosen (*conserva Rosarum*), en het *oleum coctum Rosarum*, zyn in vergetelheid geraakt.

[Het eerste wordt by ons nog gebruikt, zo ook de gedroogde *Flores* in waterige aftrekzels.]

Rosmarinus Officinalis, L.

Gebruik. De Bloemen (*Flores Anthos*), de Bladeren, de gedestilleerde Olie. *Rosemareyn*.

De bladeren en de bloemen hebben vele ætherische oliedelen in zich, harsachtige en weinige gomachtige. Men schryft ze voor onder *resolvende species* tot stovingen, omslagen of iets dergelyks; of in *wyn afgetrokken* tot inwendig gebruik. De ætherische olie wordt ook in- en uit-

wendig voorgeschreven; de *geest* (*spir. anthos*) alleen uitwendig.

Rosmarinus Sylvestris. (*Ledum Palustre*, L.)

Gebruik. Het Kruid. *Wilde Rosemareyn.*

Bezit enige verdovende grondstof, welke gedurende de koking vervliegt; men maakt er derhalven met water of wyn een *aftrekzel* van; wordt niet op zich zelve gebruikt.

Rotulæ, Koekjes.

Hier onder verstaat men kleine halfronde koekjes, welke uit zuiker, zuurachtige zappen of ætherische olie, en zeer fyne poeders bereid worden. Zy worden zelden door een Medicus voorgeschreven; men vind ze dus meer by de Zuikerbakkers dan in de Apotheek.

Rubus Idæus, L.

Gebruik. De Syroop. *Frambose Syroop.*

Ene zeer aangename verkoelende Syroop, uit het frische sap der Frambosen met zuiker bereid. Men gebruikt ze om de geneesmiddelen smakelyk te maken, of om er ene aangename kleur aan mede te delen. Men draag echter zorg van ze niet voorteschryven by zodanige mixturen welke uit middelzouten en aarden; b. v. *Magnesia, conchæ præparatæ* enz. bestaan, want dan veranderd de rode kleur in een vuilgrauwe. By aldien men ze met water voorschryft, dan doet men er wat vitriool of wynsteen zuur by.

Ru-

Ruta Hortensis. (*Ruta Graveolens*, L.)

Gebruik. Het Kruid, Extract, de Olie. *Wynruit.*

Het frische Kruid bezit olieachtige delen, welke echter onder het drogen meestal vervliegen. Diensvolgens is het gedroogde Kruid minder krachtig dan het frische, en bezit alleen harsachtige en enige slymige delen.

Het *waterig afkookzel* is krachteloos; en aan het *aftrekzel* is niet veel smaak; de *wyn* trekt er een krachtiger Tinctuur uit; maar dan moet men ten minsten twee oncen wynruit op 16 oncen wyn laten trekken.

Men bereidt uit het frische Kruid met *Wynazyn* de *Wynruitazyn* (*Acetum Rutaceum*), bezittende de reuk en smaak van het Kruid.

Het *Extract*, offchoon met voorzigtigheid bereid, bezit weinig krachts.

De *wezenlyke Olie* is zeer scherp; wordt in- en uitwendig gebruikt.

Ruta Muraria. (*Asplenium Ruta Muraria*, L.)

Gebruik. Het Kruid. *Muurruit*, *Steenbreck*.

Bezit bittere delen, doch schynt voor het overige niet veel krachts te hebben. Men gebruikt het als Thee.

S.

Sabina. (*Juniperus Sabina*, L.)

Gebruik. Het Kruid, de gedestilleerde Olie.
Zevenboom.

Het Kruid bezit ætherische olie delen, narcotieke stof, harsachtige en extractive deeltjes. De meeste kracht huisvest in de olie- en harsdelen, en hierom werken de *wynachtige aftrekzels* hevinger dan de *waterige*; echter neemt ook het kokend water, uit hoofde der extractieve stof, vele olie- en harsdelen tot zich. Men gebruikt het hendaags zeer zelden uit hoofde der geweldige werking; somtyds wel uitwendig in waschingen en omslagen.

De Olie is zeer verhittend en prikkelend; wordt dus zelden voorgeschreven.

Sacharum. *Zuiker*.

Deze bekende plantaartige zelfstandigheid wordt zeer veel in de geneeskunde gebruikt, zo wel op zich zelf als een geneesmiddel, doch meer om andere geneesmiddelen smakelyk, en dus geschikter voor het gebruik te maken. Men schryft ze voor onder poeders, aftrekzels, afkookzels, slikmiddelen; verders maakt het de grondstof uit der syropen, conferven, koekjes enz. Dewyl het gene
zelf-

zelfftandigheid ontleedt, en, buiten de fterke zuuren, door gene andere zelfftandigheid ontleedt wordt, heeft men alleen te letten om het niet met een fterk fmakend zout, voornamelyk in poeder voor te fchryven, om dat dan de zoete zoute fmaak zeer walgelyk wordt.

Sacharum Lactis. *Melkzuiker.*

Men verkrygt dit zoutachtig lichaam uit de Huid door middel van kryftallifatie. In de warmte van 56 gr. volgens FAHRENHEIT, vereischt het $7\frac{1}{2}$ deel water ter ontbinding, en de ontbinding wordt noch door zuuren of neutrale zouten, noch middelzouten ontleedt. Men fchryft het gewoonlyk voor in *poeder*.

Sacharum Saturni. (*Plumbum Aceticum.*) *Loodzuiker.*

Dit metalliek Middelzout beftaat uit Azynzuur en Loodkalk.

Men gebruikt dit Zout alleen uitwendig: in de warmte van 100 gr. volgens FAHRENHEIT, laat het zich in twee delen water ontbinden, 't welk men *Lood-Extract* (*Extractum Saturni*) noemt. Het laat zich ook in wynggeest ontbinden. Oude Loodzuiker geeft met gedestilleerd water of met wynggeest gene volkomene heldere ontbinding. Het put of bronwater ontleedt dit zout, uit hoofde der daar in zynde zouten. In het algemeen wordt het ontleedt door *Acidum Citri*, *Phosphori*, *aleali* ver-
ge-

getabile crystallifatum, volatile aëratum, alumen, aqua calcis, borax, calx muriata, cremor tartari solubilis, ferrum salitum, flor. salis ammoniaci martiales, hepar antimonii, sulphuris, lapis causticus, liquor c cervi succinatus, magnesia, sal acetosellæ, amarum, ammoniacum, digestivum, escentiale tartari, mirabile, seigneti, succini, sapones, soda phosphorata, spiritus salis acidus, salis ammoniaci, vitrioli, tartarus chalybeatus, emeticus, solubilis, tartarifatus, vitriolatus, terra ponderosa salita, vitriolum album, cupri, martis.

Sagapenum. Sagapeen.

Deze gomhars laat zich niet in poeder voorschryven, om dat zy door warmte kleverig wordt, maar liever in pillen. Tot een waterig mixtuur wryft men het vooraf met even veel arabische gom en wat water.

Men gebruikt het ook uitwendig in plaasters.

Sago. (Cycas Circinalis, L.)

Gebruik. Het gekorrelde Meel.

Laat zich in water, azyn en wynggeest ontbinden tot flym. Men gebruikt het in de Keuken, en de Medici schryven het voor onder zoepen.

Sal Acetosellæ. (Potasfinum Oxalicum.)

Zuuring Zout.

Bestaat uit plant loogzout met zuur van klaverzuuring overzadigd.

Men

Men gebruikt het alleen als een aangenaam zuurachtig plantaartig zout in water ontbonden.

Men kan het echter, uit hoofde van het zuiver wynsteenzuur, zeer wel misfen.

Sal Alkali Vegetabile CrySTALLIFATUM, zie *Sal Tartari CrySTALLIFATUM*.

Sal Ammoniacum. (*Ammoniacum Muria-
tosum.*) *Sal Ammoniak*.

Dit neutraal zout bestaat uit zoutzuur en vlug loogzout.

Men kan dit zout in poeder voorschryven om dat het droog blyft in de lucht. Laat zich volkomen in drie delen water ontbinden, dus gefchikt voor *waterige mixturen*, *aftrekzels* en *afkookzels*. Men fchryft het ook wel voor als een *slikmiddel* met *Extract. Graminis* gemengd, of met arabifche gom tot *pillen*. Niet oplosbaar in wyngceest. Wordt ontleed door *alkali vegetab. crySTALL. alumen*, *aq. calcis*, *argentum nitratum*, *borax*, *lapis causticus*, *magnesia alba et calcinata*, *mercurius acetatus*, *nitrosus*, *sal saturni*, *sal amarum*, *seignetti*, *tartari*, *sapones*, *soda depurata*, *spir. nitri*, *vitrioli*, *tartar. tartarifatus*, *terra foliata tartari et crySTALLIFATA*, *vitriolum album*, *cupri*, *martis*.

De zogenaamde Bloemen van Sal Ammoniak (*Flor. Sal Ammon. Simples*) zyn niets anders dan gezuiverd Sal Ammoniak.

Sal Alkali Depuratum, zie *Sal Tartari*.

Sal Amarum. (*Magnesia Sulphurica*.) Bitterzout.

Dit aardachtig Middelzout bestaat uit 0,19 magnesia, 0,33 zwavelzuur en 0,48 krystallifatiewater.

Men heeft in de Apotheken meer dan een soort ven Bitterzout, *sal anglicanum*, *sal ebshamense*, *sal sedlicense* enz., welke in derzelver grondmenging overeenkomen, maar alleen in zuiverheid verschillen: men vindt dus in het ene Bitterzout een weinig zoutzuure Magnesia (*Magnesia Salita*), in het andere een weinig glauberzout. Het gezuiverde Bitterzout blyft droog in de lucht, diensvolgens kan men het in *poeder* gebruiken. Men kan het in *waterige mixturen* voorschryven, om dat het zich in twee delen koud water laat ontbinden. Niet oplosbaar in wyngest.

Het wordt ontleed:

1.) Door alle Loogzouten, zo wel zagte als scherpe; b. v. *alcal. veget. crystall. lap. causticus*, *spir. sal ammon.*

2.) Door Kalkwater.

3.) Door de volgende *Neutrale Zouten*: *Borax*, *Liq. c. c. succinat.*, *Nitrum Antimoniatum*, *Depuratum*, *Cubicum*, *Sal Ammon.*, *digestiv. spir. minder.*, *Terra Fol. Tart. et Crystall.*

4.) Door *Calx Muriata*, *Terra Ponderosa Salita*.

5.)

5.) Door de metallike middel-zouten *Argentum nitratum*, *Mercurius acetatus*, — *Nitrosus*, *sacharum saturni*.

Sal catharticum, zie *sal amarum*.

Sal cornu cervi. zout van Hertshoorn.

Is een met brandige olieagtige delen vermengd vlug loogzout, en werkt dus als zodanig zout, zie *alcal. vol siccum*.

Sal digestivum. (*Potassium muriaticum*).

Digestiv. zout. Dit neutraal zout bestaat uit 0,6, plant-loog-zout, 0,31 zout-zuur, en 0,08 krystallifatie water.

Blyft droog in de lucht, laat zich in byna drie delen koud water, maar niet in wyngceest, ontbinden.

Het wordt ontleed door

Alumen, *Argent. nitrat*, *Mercur. acetat*, — *nitrosus*, *sachar. saturni*, *sal amarum*, — *mirabile*, *spir. Nitri*, *Terra sol. Tartari crySTALLIFATA*, *vitriol. album*, — *cupri*, — *martis*.

Sal Ebfhamense, zie *sal amarum*.

Sal Esfentiale Tartari. (*Acidum tartaricum*). *Wynsteen-zuur*.

Zuiver wynsteen-zuur blyft droog in de lucht, dus men het in *poeder* kan voorschryven met wat zuiker gemengd. Men gebruikt het, uit hoofde van deszelfs aangenaam zuur, en gemakkelijke oplos-

baarheid in water, ter bereiding van het Limonade poeder, welk best wordt bereid uit ééne drachma wijnsteen-zuur, zes drachma zuiker en ééne drachma citroen-zuiker onder elkander geveven. By aldien het als zuurzal werken, moet men het niet met *alkali* of *alkaline-aarden* voorschryven. Men schryft het wel eens voor met *Lap. cancrorum*, of met andere kalkaartige geneesmiddelen, of met *magnesia* in poeder, om dus het kool-zuur of lucht-zuur in de maag overtebrengen; echter maakt dit zuur met alle kalkagtige middelen een onoplosbaar aardagtig, en met de *magnesia* een bezwaarlijk oplosbaar zout; dit verwekt dus altyd eene bedenkelijkheid. Om het kool-zuur in de maag te ontwikkelen kan men het volgende voorschryven

R. *Sal. Eff. Tart.* dr. i.

Alkali veget. crystall. dr. ii.

Sach. albiff. dr. iii.

of *Sal. Eff. Tart.* dr. i.

Alkali min. ficcum dr. iii.

Sachari uno-femis.

Deze beide mengzels blyven droog, ontwikkelen veel kool-zuur, en stellen gemakkelyk oplosbare middel-zouten te zamen.

Het wijnsteen-zuur ontleedt

1.) Zouten, welke plant-loog-zout in zich hebben, en slaat daar uit een *Crem. Tartari* neder.

Ni-

Nitrum antimon.

—— *depuratum.*

Sal digestiv.

—— *seignetti.*

Tart solubilis.

—— *Tartarifat.*

—— *Vitriolat.*

Terra foliat, Tartari.

2.) Aardagtige zouten.

Calx muriata.

Terra ponderosa salita.

3.) Metallike zouten.

Argentum nitratum.

Ferrum salitum.

Mercur. acetatus.

—— *Nitrosus.*

Sachar. Saturni.

Vitriol. alb.

—— *cupri.*

—— *martis.*

4.) Zepen.

Sal Martis. zie *Ferrum Sulphuricum.*

Sal mirabile glauberi (*Natrum sulphuricum.*)

Dit neutraal zout bestaat uit 0,15 mineraal loog-zout, 0,27 vitriool-zuur, en 0,58 krySTALLIE water.

Als dit zout in *poeder* moet worden voor

geschreven, dan moet het vooraf zo lang aan de lucht blootgesteld worden, tot het deszelfs krySTALLISATIE water verloren heeft, want anders kan men het niet wel tot poeder brengen, en verandert, met andere zouten, wel eens in een vloeibaar mengzel. Men moet echter hierby wel in 't oog houden dat één deel van dit, tot poeder gevallen zout, zo sterk werkt als twee delen gekrySTALLIFEERD, en daar na moet men zich richten in het voorschryven.

Dit zout laat zich zeer gemakkelyk in water, maar niet in wynggeest, ontbinden; dus zeer geschikt tot waterige mixturen.

Het wordt ontleed door

1.) *Scherp en zagt plant-loog-zout*, fal *Tartari* en *lapis causticus*.

2.) Door fal *digestivus* en *Terra foliat Tartari*.

3.) Door *Calx muriata*, *Terra ponderosa salita*.

4.) Door kalkwater.

5.) Door *Argentum Nitratum*, *Mercurius acetatus*, — *Nitrosus*, *sacharum saturni*.

Aanmerking. Volgens de Theorie moeste ook het *Nitrum purum* door dit zout ontleed worden; maar volgens myne waarneming geschiedt dit niet, of zeer onvolkomen in de gewone Temperatuur.

Sal polychrest glaferi. (*Potasfinum sulphurosum.*) *Glarers polychrest zout.*

Dit neutraal-zout bestaat uit een onvolkomen zwavel-zuur en plant-loog-zout: het onvolkomen zwavel-zuur wordt zelfs door plant-zuuren uitgedreven: dus moet men het niet met *zuuren* voorschryven, voor het overige gedraagt het zich als zwavel-zuur alcali, zie *Tart. Vitriolatus*.

Sal polychrest Seignetti. (*Natrum potasfino-tartaricum.*) Seignette-zout.

Dit is een drieledig zout, bestaande uit vast plant-loog-zout, mineraal loog-zout en wynsteen-zuur. Gemakkelyk oplosbaar in water, maar niet in wyngest: men kan het derhalven in eene *ontbinding* voorschryven: zo ook in *poeder*, om dat het droog blyft in de lucht. Men hoede zich om het niet met zuuren voorschryven, om dat deze het ontleden en den *Crem. Tartari præcipiteren*: men moet het dus niet voorschryven by een afkookzel van Tamarinde. Verders wordt het ontleed door *Alumen*, *Calx muriata*, *sal amarum*, *Mercurius nitrosus*, *Saccharum saturni*, *Vitriolum album*, — *cupri* — *martis*.

Sal Sedativum Hombergii. (*Acidum Boracinum.*) *Sedativ-zout*, *Borax-zuur*.

Om dat het Borax-zuur tegenswoordig niet meer in de geneeskunde wordt gebruikt, en genoegzaam geen een der gebruikelyke zouten ont-

leed: zullen wy er ons niet verder mede ophouden. [By ons wordt het noch wel eens voorgescreven.

Sal Sedlicenfe. zie *Sal amarum*.

Sal Succini. (*Acidum Succinicum*.) Zout van Barnsteen, Barnsteen-zuur.

Om dat dit zout niet wordt voorgescreven dan in vereniging met geest van Hartshoorn, zie *Liq. C. Cervi Succinatus*.

Sal Tartari. (*Potasfinum subcarbonicum*.) Wynsteen-zout, Plantaartig alcali.

Dit zout is ten dele *Caustik* of Etzend, ten dele met *kool-zuur* (*Lucht-zuur*) verzadigd. Wordt spoedig vloeibaar in de Lucht, dus men het niet in *poeder* kan voorschryven. Omtrent de stoffen welke door dit zout ontleed worden, zie *Lapis causticus* en *Sal Tart. Crystallifatum*, om dat het gewone wynsteen-zout uit beiden bestaat.

Sal Tartari Crystallifatum. (*Potasfinum Carbonicum*.) Zagt plantaartig loog-zout; — met *kool-zuur* volkomen verzadigd plantaartig loog-zout.

Wy hebben dit zout geplaatst onder een Titel, onder den naam van *alcali vegetabile crystallifatum*. — Blyft droog in de lucht, dus men het in *poeder* kan voorschryven. Laat zich, in de warmte van 50 gr. volgens FARENH. in vier *delen water* ontbinden. — Niet oplosbaar in wyngest, om als

als loog-zout te werken moet men het niet met enig zuur voorschryven.

Ontleedt

1.) *Neutrale zouten: Borax, Liquor C. Cervi succin., Nitrum cubicum, Sal ammon, Sal mirabile, Soda phosphorata, Spiritus Mindereri, Terra fol Tart. Crystallisata.*

2.) *Aardagtige middelzouten. Alumen, Calx muriata, Sal amarum, Terra ponderosa salita.*

3.) *Aqua calcis.*

4.) *Metallike zouten. Argent Nitrat, Cuprum ammonicale, Ferrum salitum, Mercurius acetatus, dulcis, nitrosus, — phosphoratus, — sublimatus corrosivus, sacharum saturn: Tartarus chalybeatus, — Emeticus, vitriolum album, — cupri, — martis.*

Sal Volatile Salis ammoniac. zie *alcali volatile siccum.*

Salap. (*Orchis morio et mascula, L.*)

Gebruik. De wortel Saleb.

Bestaat byna geheel uit slymige delen; hier om zet zich het poeder zeer uit, en om die reden schryft men het ook niet voor in *poeder*, maar liever onder ene vloeibare gedaante. Ene drachma salep maakt agt oncen kokend water tot ene slymige pap.

Salix. (*Salix pentandra, L.*)

Gebruik. De schors, het Extract. *Wilgenbast.*

Als de Kinabast, zie *China*. Uit hoofde van deszelfs ligtheid, en dat het zich sterk uitzet in vogt en vele houtagtige delen bezit, laat het zich niet gemakkelyk in *poeder* gebruiken. Bezit meer famentrekkende stof dan de Kina. Ene onçe bast met twaalf oncen gekookt tot zes oncen geeft een verzadigd afkookzel.

[Men gebruikt het afkookzel van deze bast, met *vitriol. album* uitwendig: — het yzer, 't welk in de *vitriolum album* is, ontleedt het *adstringerend* gedeelte der *salix*, en er *præcipiteert* een bruin poeder.]

Salvia Vulgaris. (*Salvia officinalis*, L.)

Gebruik. De bladeren, de olie, het water. *Salie.*

De bladeren bezitten vele harsagtige, ætherische olieagtige, bittere en slymige delen. *Heet water* geeft een zeer goed aftrekzel, doch *wyn* noch beter. Door koken gaat veel krachts verloren.

De salie wordt ook uitwendig gebruikt in kruid-drankjes, tot stovingen en dergelyke.

De olie en het water zyn werkzame geneesmiddelen, dus te onrecht in vergetelheid geraakt.

Sambucus. (*Sambucus nigra*, L.)

Gebruik. De Bloemen, het water, de Beziën, de binnenste (groene) schors. *Vlier.*

De bloemen bezitten enige vlugge delen, en om
die

diereden gebruikt men het als een *aftrekzel*, en niet als een *afkookzel*: insgelyks uitwendig in kruid-drankjes, en stovingen.

Het *gedestilleerde water* bezit den reuk der bloemen, en wordt in mixturen voorgeschreven.

Het sappig gedeelte der vruchten wordt onder den naam van *Rob. sambuci* gebruikt (en daar toe met zuiker gekookt.) — Men gebruikt het in *water ontbonden*, of in slikmiddelen: — bezit een zuuragtig plantzout. [By ons worden de gedroogde rype vruchten, met wyngceest getrokken, onder den naam van *Tinct. Granorum Actes*, nu en dan voorgeschreven.]

De binnenste (groene) schors bezit enige scherpe vlugge delen, en wordt, met *water* of *wyngceest* getrokken, gebruikt. De oude lang bewaarde schors is geheel krachteloos.

Sanguis Draconis. (*Calamus Rotang.* L.)

Gebruik. De Hars. *Draken bloed.*

Het Draken bloed is een werkelyke Hars, doorgaans oplosbaar in wyngceest en olien tot een bloedrood *aftrekzel*. Men geeft het met andere zelfstandigheden in *poeder*, om dat het, schoon een Hars zynde, niet weer te samen vloeit.

Men gebruikt het ook uitwendig in *zalven* en *plaasters*.

Sanicula. (*Sanicula Europæa*, L.)

Gebruik. Het Kruid. *Sanikel.*

Bezit geen vlugge, maar alleen zoute bittere, en zagt famentrekkende delen, welke zich gemakkelijk door *heet water* laten uittrekken.

Santalum rubrum. (*Pterocarpus santalinus*, L.)

Gebruik. Het Hout. *Rood Sandelhout.*

Bezit gene vlugge, maar enige gomagtige en noch meerder harsagtige delen. Het *waterig afkookzel* is naauwlyks gekleurd, en heeft weinig smaak. Wynggeest trekt er ene bloedrode kleur uit, enigzins famentrekkend van smaak, — wordt meer in de verfkunst dan tot artzeny gebruikt.

Santonium, zie *Cina*.

Sapo acidus. Zuure Zeep.

Wordt bereidt uit vitriool-zuur en olyfolie; en is in zommige plaatzen in gebruik. — Laat zich niet, dan in *gedestillered water* ontbonden, gebruiken.

Deze zeep wordt ontleed

- 1.) Door alle loog-zouten.
- 2.) Door alle aarden.
- 3.) Door alle Neutrale en middelzouten, welke door vitriool-zuur ontleed worden.

Sapo alicantinus, seu *Hispanicus.* *Alicantische zeep.*

Men bereidt ze uit frische olyfolie en uit mineraal-alkali.

Men schryft ze niet voor in *poeder*, om dat zy zich dan niet gemakkelyk laat gebruiken, maar lie-

ver

ver in *pillen* met Extracten of andere zelfstandigheden vermengd. Als men ze in ene vloeibare gedaante voorschryft, b. v. in waterige mixturen, dan moet men altoos *gedestilleerd water* ter ontbinding gebruiken, om dat het gewone (ook putwater) deze zeep gedeeltelyk ontleedt. Uitwendig gebruikt men ze in *zalven* en *plaasters*, of in wyngest ontbonden.

Men moet deze zeep niet, in vermenging met de volgende zelfstandigheden voorschryven, om dat zy door dezelve ontleed wordt.

1.) Alle zuuren en zuuragtige zouten, b. v. *Spir. vitrioli*, *Acetum*, *Cremor Tartari*, enzv.

2.) Aardagtige middelzouten, *Alumen*, *Calx muriata*, *Sal amarum*, *Terra ponderosa salita*.

3.) Metallike middelzouten: *Argentum nitratum*, *cuprum ammoniacale*, *Ferrum salitum*, *Flor. sal ammon martiales*, *Flor. viride æeris*, *Mercurius acetatus*, — *dulcis*, — *nitrosus*, — *phosphoratus*, — *precip. alb.*, — *sublimat. corrosiv.*, *sacharum saturni*, *Tartar chalybeatus*, — *Emeticus*, *vitriolum album*, — *cupri*, — *martis*.

4.) Alle zelfstandigen welke ene *samentrekende stoffe* bevatten. [Hier om ook niet in ene massa van pillen waar in een of ander adstringerende zelfstandigheid voor handen is.]

Sapo antimonalis, Als de voorgaande.

Sapo Kämpfu, als de voorgaande. Sa-

Sapo Medicatus, als de voorgaande.

Sapo Venetus, als de voorgaande.

Saponaria. (*Saponaria Officinalis*, L.)

Gebruik. Het Kruid. *Zeepkruid*.

Bezit gene vlugge delen, maar wel zeepstof en slym; om deze reden kan men het in een *afkookzel* voorschryven; geeft met wynggeest een krachtige Tinctuur.

Sassafras. (*Laurus Sassafras*, L.)

Gebruik. Het Hout der Wortel, deszelfs Schors, de gedestilleerde Olie. *Sassafras*.

Dit welriekend Hout bezit vlugge en vele harsachtige delen, van welke zich een gedeelte, door middel van de gomdelen in water ontbinden. Ofchoon men het wel als een *afkookzel* voorschryft is het echter best, om er met heet water een *aftrekzel* van te bereiden. — Wynggeest en Wyn geven een krachtiger aftrekzel dan water.

De Schors bezit meerdere werkzame delen dan het Hout; men kan het in *poeder* voorschryven.

De Olie bezit de reuk der Sassafras; is verhitende; zinkt in 'twater; en laat zich gemakkelyk in wynggeest ontbinden.

Salsaparilla. (*Smilax Salsaparilla*, L.)

Gebruik. De Wortel. *Salseparil*.

Als de *Carex Arenaria*.

Scammonium. (*Convolvulus Scammonia*, L.)

Gebruik. Het verdikte Zap.

Bezit vele harsdelen, en weinig gomdelen. Men schryft het best voor in *pillen*, ook als *poeder* met Amandelen gewreven, even als de Hars van Jalappa. Uit hoofde van deszelfs geweldige werking, gebruikten de ouden vele soorten van byvoegzels om deze werking te verminderen, van hier de *scammonium cydoniatum*, *sulphuratum*, *rosatum*, *correctum*. Deze byvoegzels doen echter weinig af.

Scilla Marina. (*Scilla Maritima*, L.)

Gebruik. De gedroogde Wortel. *Zeeajuin.*

Bevat vele scherpe stof, een weinig Eiwitstof, iets meelachtige en bittere slym, welke het grootste deel uitmaakt, dus zy zich byna op $\frac{1}{10}$ in water laat ontbinden. Verliest door koken een gedeelte scherpe stof, doch er blyft nog veel met de slymstof verenigd; men schryft ze voor in poeder. Men moet het poeder in een wélsluitend glas bewaren om dat het anders vogtig wordt en te samen pakt, dus men het altoos met andere droge zelfstandigheden moet vermengen: men gebruikt het ook in *mixturen*, aangezien het in een kleine gifte zeer werkzaam is.

[By ons wordt het gedroogde poeder niet algemeen gebruikt; meestal de frische wortel met *Crem. Tartari* gemengd, of met Rhy- of witte wyn al vryvende, zo veel mogelyk, ontbonden.]

De *Azyn* is een zeer goed ontbindmiddel der werk-

werkzame delen; van hier de *Acetum scilliticum*, ene der werkzaamste geneesmiddelen uit de Scilla.

De *Essentia Scillæ* is krachteloos. — De *Vinum Scilliticum* is een zeer werkzaam geneesmiddel.

By aldien het *Extractum Scilliticum* uit het zap der frische wortel, door een voorzigtige zeer zagte uitdamping wordt bereid, dan is het ook een zeer krachtig geneesmiddel.

De *Conserva Scillæ* eischt veel voorzigtigheid by deszelfs gebruik, uit hoofde van de buitengewone scherpheid.

Scordium. (*Teucrium Scordium*, L.)

Gebruik. Het Kruid. *Waterlook*.

Dit Kruid bezit enige vlugge en harsachtige delen, met enige gomdelen gemengd. Het water trekt er ene krachtige Tinctuur uit; beter nog de wyngceest. Men kan het ook in poeder voorschryven. Het *aqua scordii* verliest spoedig de weinige reuk.

Scorzonera. (*Scorzonera Hispanica*, L.)

Gebruik. De Wortel. *Scorzoner*.

De flymige en zuikerachtige delen, welke deze wortel bezit, laten zich gemakkelyk in kokend water ontbinden; men gebruikt ze ook in de keuken.

Het *Extractum Scorzonerae* is meestal brandig, om

om dat de slym, onder het uitdampen, zeer gemakkelyk wordt vernietigd: — het *aqua destillata* is niet beter dan gewoon water.

Senega. (*Polygala Senega*, L.

Gebruik. De Wortel. *Slangewortel*.

De kracht dezer Wortel ligt in de schors, en wel in deszelfs harsachtige en scherpe delen. Zy bezit echter ook slymdelen, dus men er een krachtig *afkookzel* van kan bereiden: als men een halve onçe met tien oncen water tot agt oncen afkookt: wyn trekt er meer krachts uit dan water.

Men moet alleen het schorsachtig gedeelte als *poeder* gebruiken.

Senna. (*Cassia Senna*, L.)

Gebruik. De Bladeren. *Senebladen*.

De werkzame famenstellende delen laten zich zeer gemakkelyk door *heet water* uittrekken. men neemt op een halve onçe vier oncen kokend water, en giet het, koud zynde, door. — Onder het koken ontbinden zich ook de harsachtige delen, en deze zyn oorzaak der krimping. Men gebruikt ze ook in *poeder*.

De zaadhuisjes (*folliculi*) voorheen in gebruik, werken zagter, doch zyn buiten gebruik. De stelen veroorzaken gene krimping, dus men nu niet meer *fol. sennae sine stipitibus* voorschryft. Het *extractum sennae* is buiten gebruik, men kan het ook zeer wel missen. [Zy verliezen door koken

vele werkzame delen, men moet ze dus maar laten trekken.]

Serpentaria Virginiana. (*Aristolochia Serpentaria*, L.)

Gebruik. De Wortel. *Virginische Slangenwortel*.

Deze wortel bezit vele vlugge balsamike delen, welke zich gemakkelyk door water en wyn laten uittrekken, doch door koking geheel verloren gaan. Men moet ze uit dien hoofde in een gefloten vat met water laten trekken: in een afkookzel met andere zelfftandigheden, doet men ze op 't laatst er by.

Men fchryft ze ook wel voor in *poeder*, maar, uit hoofde dat dit fpoedig krachteloos wordt, is 't best om het niet in voorraad te bewaren. Men maakt er ook met fyroop een *Electuarium* van.

Serpillum. (*Thymus Serpillum*, L.)

Gebruik. Het Kruid. *Quendel, wilde Thym.*

Aangenaam van reuk, uit hoofde der weinige Ætherifche olie. Men gebruikt het in een *aftrekzel*.

Serum Lactis. *Huy*.

Hier door verftaat men melk, waar van de vette en kaasdelen gefcheiden zyn: helder, zoet van fmaak. Er zyn verfcheidene manieren om deze delen aftefcheiden, en dit geeft een verfchillende Huy.

Serum Lactis acidum. zuure Huy.
Men doet by gekookte melk een lepel vol zuure melk: gestremd zynde maakt men ze helder.

Serum Lactis aluminosum. Aluin Huy.
Op een pond melk doet men 30 greinen *Aluin*.
Serum Lactis citratum. Citroen Huy.
Op één pond melk doet men twee lepels Citroen zap.

Serum Lactis dulce. zoete Huy.
By een pond kokende melk doet men het tof schuim geklopt wit van drie Eyceren, of men laaf de melk op een allerzagst vuur uitdampen, tot ze droog is, en ontbindt ze daar na weder in water.

Serum Lactis Tamarindinatum. Tamarinde Huy.

Op een pond melk twee drachma Tamarinde.
Serum Lactis tartarifatum. Wynsteen Huy. Op ieder pond melk twee dragm. Crem. Tartari

Serum Lactis Vinosum. Wyn Huy.
Op een pond melk twee oncen Rhyn. Wyn.

Sevum Hircinum. Bokketalk.

Sigillum Salomonis, (convallaria polygonatum. L.)

Gebruik. De Wortel. Salomons zegel.

Bezit zoete, slymige en weinig harsdelen. Men gebruikt ze zonder verlies van krachten tot een waterig *afkookzel*. De weinige scherpheid, welke zy bezit, huisvest in de harsdeeltjes.

Siliqua dulcis, (*ceratonia siliqua*. L.)

Gebruik. De Vrucht. *St. Jans brood.*

De flymige en zuikerachtige delen dezer vrucht laten zich niet gemakkelyk met heet water uittrekken; men fchryft ze voor in borstkruiden, en zy kunnen de plaats van vygen en zoethout bekleden, om dat zy niet zo fpoedig bederven, en niet veel kosten.

[By ons niet in gebruik.]

Simaruba, (*Quassia Simaruba*. L.)

Gebruik. De Schors. *Simaruba.*

Bezit flym — bittere en weinige harsdeeltjes. Uit hoofde der taayheid laat zy zich niet gemakkelyk tot poeder ftoten. — Gene vlugge delen bezittende, fchryft men ze voor tot een *afkookzel*, latende twee drachma met twaalf oncen water tot op agt oncen verkoken. Wyngceest en wyn trekken 'er minder kracht uit, dan het water.

Sinapis, (*Sinapis alba*. L.)

Gebruik. Het Zaad. *Wit Mosterdzaad.*

Wordt alleen uitwendig gebruikt tot voetbaden, en met zuurdeeg en azyn tot een *sinapismus* gebruikt. Tot het zelfde einde dient ook de

Sinapis nigra. *Zwart Mosterdzaad.*

Soda depurata, (*Natrum carbonicum*.)

Zagt *mineraal alcali*, *kool-zuur mineraal alcali*.

Dit zout bestaat uit 0,20 mineraal alcali, 0,16 kool-

kool- of lucht-zuur, en 0,64 krySTALLISATIE water. Valt in de lucht tot een wit poeder; gemakkelyk in *water*, maar niet in *wyngeest* oplosbaar. Als men het in poeder wil voorschryven, dan moet men het in de lucht tot poeder gevallen gebruikken. By aldien het als een zagt loogzout moet werken, dan moet men het niet vermengen.

1.) Met zuuren of zuure zouten, b. v. *Crem. Tortari* en dergelyke.

2.) Met *aqua calcis*.

3.) *Ammoniacale neutrale zouten*: *Liq. c. cer vi succinat. sal ammoniacum, Flores salis ammon. martiales, spiritus mindereri.*

4.) *Aardachtige middelzouten*: *Alumen, calx muriata, sal amarum, Terra ponderosa.*

5.) *Metallike zouten.*

Soda phosphorata. (Natrium phosphoricum.) Phosphorus zuure soda.

Bestaat uit phosphorus-zuur en mineraal alcali; valt in de lucht tot een wit poeder, gemakkelyk in water oplosbaar, niet in *wyngeest*.

Wordt ontleed door

1.) *Alcali vegetabile, Lap. Causticus.*

2.) *Zuuren — spir. Nitri, — salis, — vitrioli.*

3.) *Neutrale zouten*: *sal seignette, Tart. Tartaris. Terra foliata Tartar.*

4.) *Aardachtige zouten. Alumen, calx mu-*

riata, sal amarum, terra ponderosa salita.

5.) *Metallike zouten: Argentum nitratum, Ferrum salitum, Mercurius acetatus — nitrosus, sal saturni, Tart. chalybeatus, vitriolum album — cupri — martis.*

Species. Hier door verstaat men in 't gemeen een mengzel van vele vaste enkelvoudige geneesmiddelen, grof gesneden en gestoten, om daar uit, door middel van ene of andere geschikte vloeistof, een aftrekzel of afkookzel te bereiden. Onder de voornaamste *ingredienten* daar toe behoren wortelen, kruiden, schorsen, houten, bloemen, stelen, zaden, vruchten en dergelyken meer. — Een Medicus heeft voornamelyk daar op te letten, dat hy niets anders dan zodanige zaken voorschryft, welke zich door 1.) een en 't zelfde vogt, by een zelfde graad van warmte laten uittrekken, 2.) dat het ene het andere niet ontleedt. Het is diens volgens nadelig, zelfstandigheden, welke zich gemakkelyk door water laten uittrekken, met zodanige te vermengen, welke ene aanhoudende koking vereischen. — By de byzondere artikels is reeds gemeld, welke soorten zich, in dit stuk, laten vermengen.

Sperma Ceti. Walsch t.

Dit is niets anders dan de hersenen van den *Porvisch* (*Phyfeter macrocephalus*.) Men gebruikt deze vette stoffe tot zalven en smeerzels, ook zomtyds inwendig.

Spi-

Spiritus Cornu Cervi. *Geest van Harts-
hoorn.*

De samenstellende delen zyn water, vlug zout, en brandige olie. Men kan by de *Spirit. sal. ammon. vinosus* zien, waar voor men zich, in het voorschryven van deze geest, moet hoeden.

Spiritus mindereri. (*Ammoniacum Aceticum.*) *Geest van mindererus, azyn sal ammoniak.*

Een neutraal zoute vloeistof bestaande uit azynzuur, en vlug loog zout. Men gebruikt ze in *waterige mixturen*, en op zich zelve.

Zy wordt ontleed -

1.) Door vaste loog-zouten. *Alcali Vegetabile crystallisatum, Lapis causticus, soda depurata.*

2.) *Aqua calcis.*

3.) *Zuuren. Acidum citri crystallisatum, Phosphori, sal Essent Tartari, spir. Nitri, — salis, vitrioli.*

4.) *Aardachtige zouten: Alumen, sal amarum.*

5.) *Metallike zouten: Argent. Nitratum, Ferum salitum, sachar, saturni, vitriolum album; — cupri, — martis.*

Spiritus Nitri acidus. (*Acidum Nitricum.*) *Salpeter-zuur, salpeter geest.*

Men gebruikt dit zuur ook onder den naam van *sterkwater (aqua fortis)* en wel uitwendig als een bytmiddel.

Het ontleedt

1.) De neutrale zouten: *Borax*, *Liq. c. cervi succinatus*, *Nitrum antimoniatum*, *sal ammon, digestivum*, — *Polychrest.* — *seignetti*, *soda phosphorata*, *spir. minder. Tart. solubilis*, — *Tartarisatus*, *Terra fol. Tart.* — *crystallisata.*

2.) Middel-zouten. *calx salita*, *Terra ponderosa salita.*

3.) Metallike zouten: *Ferrum salitum*, *Mercur. acetatus*, *sachar, saturni*, *Tart. chalyb*, — *Emeticus.*

4.) Zepen: *hepar antimonii en sulphuris.*

Spiritus Nitri dulcis. *Verzoete salpeter geest.*

Deze aangenaam ruikende geest bestaat uit ene vereniging van salpeter Naphta met wynggeist, en heeft dezelfde werking doch zwakker, en is ook niet zo vlug, zie *Naphta nitri*. Deze geest wordt zeer ligt zuur, en uit dien hoofde zou ik de Geneesheren aanraden liever in deszelfs plaats te gebruiken den verzoeten zoutgeest, welke niet zuur wordt, en den aangenaamen reuk en de kracht van de salpeter geest bezit, voornaamlyk zo zy op ene betere wyze, dan gewoonlyk, bereidt is. [Men moet de *spir. Nitri dulcis* niet by alcalia voorschryven, om dat zy genoegzaam altyd een open zuur bezit.]

Spiritus falis acidus. (*Acidum muria-*
tosum.) *Zout-zuur, zout-geest.*

Wordt inwendig veel gebruikt.

Ontleedt

1.) *Neutrale zouten.* *Borax, Liq. c. c. suc-*
cinat., Nitrum antimon. sal polychr. seignette,
spir. minder. Tart. solubil. — Tartaris. Ter-
ra fol. Tart. — crystallisata.

2.) *Metallike middelzouten:* *Argent Nitrat.*
mercur. acetat. — nitros. — phosphorat, — dul-
cis. sachar. saturni, Tart. chalybeat. —
Emet.

3.) *Sapones.* *Hepar antim. — sulphur.*

Spir. falis Ammoniaci aquosus, cum
calceviva paratus. (*Ammoniacum purum a-*
quosum,)

Met levendige kalk bereide geest van ammon-
ak-zout.

Bestaat uit etzend vlug loogzout met water ver-
dund, en heeft dus dezelfde kracht als dit zout. —
Zie alcal. vol. fluor. de sage.

Spiritus falis ammoniaci vinosus. *Wyn-*
achtige geest van sal ammoniak.

Bestaat uit droog vlug loogzout in waterige
wyngest, bezittende de kracht van mild vlug loog-
zout, zie *alc. vol. ficum.*

Als men by de bereiding van deze geest levendi-

kalk gebruikt, dan werkt deze geest als etzend of bytend vlug loog-zout.

Spiritus falis dulcis. Verzoete zout geest.

Deze aangename brandbare vloeistof, bezit den reuk der verzoete salpeter-geest, en zy wordt niet zuur. — Voor het overige gedraagt zy zich als een ander verzoet zuur, zie *Liq. anodynus*. [Als deze geest niet volkomen verzoet is, dan geldt hier ook de aanmerking, als by de *Spiritus Nitri dulcis*.]

Spiritus sulphuris per Campanam. (Acidum sulphurosum.) Zwavelachtig zuur, zwavelgeest.

Dit is niets anders dan onvolkomen zwavel-zuur, en is als geneesmiddel weinig meer in gebruik. — Men moet ze niet met *loog-zouten* of *aarden* voorschrijven. — Zy ontleedt de neutrale zouten niet. Men moet ze in welgeslotene glazen bewaren, omdat zy, door bykomst der lucht spoedig in volkomen zwavel-zuur verandert.

Spiritus Tartari. Wynsteen geest, brandig wynsteen-zuur.

Is niets anders dan een mengzel van azyn-zuur en brandige olie deeltjes, en wordt zelden als een geneesmiddel gebruikt. Men moet ze niet vermengen met *loog-zouten* en *aarden*, ook niet met zeep. — Ik zag onlangs een *Linimentum volatile* [bestaande uit olyfolie en *spirit. sal ammon.*]

mon.] met *spir. Tart.* voorschryven, en de vlugge zeep wierdt ontleed.

Spiritus vini Camphoratus. Campher-geest.

Is ene ontbinding van Campher in wynggeest: men moet ze niet met waterachtige vloeistoffen vermengen.

Spiritus vini rectificatus. Gerectificeerde wynggeest.

Bestaat uit *alcohol*, nog niet bevryd van alle waterdelen, en werkt dus zwakker dan alcohol. Ontbindt, uit hoofde van deszelfs waterdelen, slymige en bittere zaken. Zie *alcohol vini*.

Spiritus vini rectificatissimus. Zie alcohol vini.

Spiritus vitrioli. (Acidum sulphuricum.) vitriool-geest, verdund vitriool-zuur.

Wordt in- en uitwendig gebruikt, doch moet, als zy als zuur zal werken, niet met loog-zout noch aarden voorgeschreven worden.

Zy ontleedt

1.) Neutrale zouten: *Borax, Crem. Tart. Liq. c. c. succinat. Nitrum antimon. — depuratum, — cubicum, sal ammon. — digestiv. — polychrest. — seignette, soda phosphorat. spir. mindereri, Tart. solubil. — Tartarifat, Terra foliata Tart. crystallifata.*

2.) Aardachtige middelzouten: *Calx muriata*,
Terra ponderos. salita.

3.) Metallike zouten: *Argent. nitrat. Ferr. sa-*
litum, Flor. sal. ammon. martial. Flor. viride æ-
ris, Mercur. acetat, — nitrosus, sachar. satur-
ni, Tart. chalyb.

4.) *Sapones, hepar antimon, ——— sulphur.*
Spongia. (Spongia offic. L.)

Gebruik. De gebrande zwam.

Men laat de swam verbranden tot een kool, en
gebruikt ze dan in *poeder*, of met *fyroop* als een
slikmiddel. Heet water trekt 'er een zoute bruine
Tinctuur uit, als zy daar daarmede wordt gekookt.

Stannum. Tin.

Dit metaal wordt tot *poeder* geraspt, gevyld, en
met *honig* of *conserv.* als een *brok (Bolus)* inge-
nomen.

Staphis agria. (Delphinium staphisagri-
a. L.)

Gebruik. Het Zaad. *Luiskruid, staverzaad.*

Wordt alleen uitwendig, in *poeder* of met *zalv*
gemengd, tegens het ongedierte gebruikt.

Stramonium. (Datura stramonium. L.)

Gebruik. Het verdikte sap. *Doornappel.*

Voorzigtig bereid, dan bezit dit *Extract* scherpe
en verdovende delen. Zie *Hyosciamus*.

Succi inspissati. verdikte zappen. Zie
Extract.

Succinum. Barnsteen.

Is ene in water onoplosbaare aardhars: uitwendig wordt ze tot rokingen, of onder *plaasters*, — inwendig in poeder gebruikt, of men laat er met *alcohol* of *naphta* een Tinctuur uittrekken. — Zy laat zich volstrekt niet geheel in die scheivochten ontbinden; — zy ontbinden alleen het harsachtig gedeelte, en het overblyffel laat zich niet verder ontbinden.

Men bereidt, (door destillatie) een zuur zout en brandige olie (*ol. succini*) uit de barnsteen; de olie wordt uitwendig gebruikt, [ook wel inwendig.]

Verlangt men ene geconcentreerde Tinctuur, dan trekt men vooraf, uit enige ponden gepoederde barnsteen, door trekken met overgehaalde wyngest, de hars, vermengt de Tincturen met water, destilleert er de wyngest af, en droogd de verkregene hars. Ontbindt dan één deel van deze hars met 6 of 8 delen alcohol, dan heeft men ene krachtige Tinctuur.

Sulphur. Zwavel. *Flores sulphuris*, bloemen van zwavel.

Men moet de zwavelbloemen (gezuiverde zwavel) alleen inwendig gebruiken, maar om dat zy noch enig vry zuur in zich hebben, moeten zy vooraf met water gekookt, en dan als *Flores sulphuris loti* gebruikt worden.

Men

Men gebruikt ze in *poeder*, of ook met *middel- en neutrale zouten* vermengd, zonder vreze voor ontleding. By aldien men ze in *slikmiddelen*, of in een *mixtuur* voorschryft, moet men ze niet met *Limatura martis* en *zuurachtige zouten* voorschryven, om dat zy dan zeer ligt ene ontleding des vogts veroorzaken, en het ontwikkelde gezwavelde waterstofgas (*zwavel-lever-lucht*) door deszelfs onaangename reuk het geneesmiddel enigermaten by den lyder verdacht maken.

Men schryft ze niet voor in pillen, om dat zy in ene kleine gifte niet veel krachts bezitten.

De zogenaamde zwavel melk (*Lac. sulphuris*) verschilt van de *Flores*, door de gezwavelde waterstof, welke hier met de zwavel verbonden is: by het voorschryven daar van kan men het zelfde in acht nemen.

Ik ben verplicht de Geneesheren, by dezen, oplettend te maken op een soort van pypzwavel, welke, sedert enigen tyd veel in de handel voorkomt; de kleur is enigzins vuil geelachtig naar het groene hellende; zy heeft volgens de proeven van WESTRUMB en van my zelven *Rottekruid* by zich. Men moet hier dus wel opletten, om niet door gewetenloze Drogisten, welke het poeder van deze zwavel onder *Flores sulphuris* mengen, bedrogen te worden. —

Sulphur auratum antimonii. Goud-
kleurige spiesglans zwavel. Dit

Dit is ene vereniging van spiesglans met zwavel.

Men schryft ze voor in *poeder* en in *pillen*, ook wel met *syroop*, en in waterige *mixturen*.

Als men ze in *mixturen* voorschryft, dan moet men ze vooraf met wat *mucilago gumm. Tragacanthæ* vrywen, (op een deel goudzwavel een en een tweede deel *Tragacanth-flym*), om dat zy dan als 't ware zwemmend blyft in het *mixtuur*. Men moet ze in vloeibare geneesmiddelen niet met *zyzer* en *zuur* of *zuure zouten* voorschryven; ook niet met *Tart. Tartarifat.*

Als men ze met middelzouten, b. v. *merc. dulcis*, of met *campher*, tot pillen voorschryft is de *mucilag. gumm. Arab.* het beste verenigings middel, of een of ander *Extract.*

Sulphur auratum antimonii liquidum, vloeibare Goudzwavel.

Deze *Tinctuur*, bekend onder den naam van *Tinct. antim. Jacobi*: is samengesteld uit de spiesglans-zwavel ontbonden in bytend loogzout, en met zeep verenigd.

Zy wordt ontleed door

- 1.) Alle zuuren en zuure zouten.
- 2.) Alle aardachtige middelzouten.
- 3.) Alle metallike middelzouten.

Syrupi, Syropen.

Men verdeelt ze gewoonlyk in *Honigachtige*

zuikerachtige: by de eerste is de honig, en by de andere de zuiker met een vloeibaar geneesmiddel, een afkookzel, aftrekzel, plant-zappen enz. verenigd.

De syropen zelve bezitten niet veel geneeskracht, men bedient 'er zich van 1.) als een verenigingsmiddel, of 2.) om den smaak der geneesmiddelen te verbeteren, of 3.) derzelver kleur te veranderen. Men moeste diensvolgens geen fyroop voorschryven, welke deze eigenschappen niet bezat. Over het geheel diende men ze zo weinig mogelyk voorteschryven, om dat zy de geneesmiddelen kostbaarder maken. Zeer bittere zelfstandigheden b. v. *Extr. Quassiae* worden door fyroop niet aangenameer, en zommige zouten b. v. *sal mirabile* verkrygen daar door een onaangenaamen smaak.

De Geneesheren zullen zich met de volgende kunnen behelpen.

1.) Syroop als een verbindings middel. Hier toe kan men de gewone fyroop gebruiken.

2.) Syropen om de smaak te verbeteren.

Syr. Aurantiorum.

—— acetositis Citri.

—— Altheae.

—— capill. veneris.

—— communis.

—— cinnamomi.

—— cydoniorum.

3.) Syropen om de kleur te veranderen,

Syr. Berberorum.

—— ceraforum.

—— mororum.

—— Myrtillorum.

—— Papaver. Rhoead.

—— Ribium.

—— Rubi Idaei.

—— Violar.

De blauwe kleur dezer fyroop verandert door zuur in een aangename rode, en door loog-zout in ene groene kleur.

4.) Syropen welke een bepaalde geneeskracht bezitten.

Syr. de Ammoniac.

—— Cichor. c. Rheo.

—— Diacodii.

—— Emulfivus.

Oxymel colchicum.

—— simplex.

—— scilliticum.

Oxyfacharum.

T.

Tabacum. Zie *Nicotiana*-

Tacamahaca. (*Populus balsamifera*. L.)

Gebruik. De Hars. *Tacamahac*.

In deze hars huisvest ene ætherische olie. Men gebruikt ze uitwendig onder plaasters of zalven of om te roken.

Tamarindi. *Tamarindus Indicus*. L.)

Gebruik. De vrucht, en deszelfs merg. *Tamarinde*.

Men gebruikt ze beiden in *afkookzels*: behalven de zuikerachtige en slymige delen, bezit zy *wynsteen-zuur* en *wynsteen*. Men moet ze derhalven niet mengen by zodanige zelfstandigheden welke door deze zouten ontleed worden, en men begaat een fout, als men by een afkookzel van *Tamarinde* *Tart Tartaris*, *Tart. solub.* of *sal seignetti* voorschryft. Een deel vereischt drie delen water, en de koking moet in een aarden of tinnen, maar niet in een koperen pot geschieden. [Best van allen is een aarden pot.]

Tanacetum. (*Tanacetum vulgare*. L.)

Gebruik. Het Kruid, de Bloemen, het Zaad, het Extract, de ætherische olie. *Rhynfaren*, *Wormkruid*.

In alle delen dezer plant huisvest veel ætherische olie, scherpe harsachtige en bittere delen

In de bloemen en in het zaad zit de meeste olie, men schryft ze voor in *poeder*, en in *slikmiddelen*.

Heet water trekt vele werkzame delen uit het kruid, de bloemen het zaad: dus geschikt voor een *aftrekzel*.

Het Extract bezit weinige vlugge delen, doch bezit ene bittere scherpe smaak, en laat zich best in pillen voorschryven.

De olie bezit den reuk en smaak der plant, en men schryft ze, met wat zuiker gemengd, als een poeder, onder andere *poeders*, of *pillen* voor: ook, in andere geestryke geneesmiddelen ontbonden, in *druppels*.

Taraxacum. (*Leontodon Taraxacum.* L.)

Gebruik. Het kruid met de wortel, het uitgeperste zap, het Extract: *Paardebloemen*, *Leuwentand*.

Het kruid en de wortel bezitten gene vlugge, maar alle slymige, zoute en zuikerachtige delen: dus geschikt voor een *afkookzel*.

Het frisch geperste zap wordt met andere zappen van planten voorgeschreven.

Het Extract in *mixturen* of *pillen*.

Tartarus crudus. *Ruwe Wynsteen.*

Men gebruikt dit zout niet meer inwendig, maar in deszelfs plaats den gezuiverden Wynsteen *Cremor Tartari*.

Tartarus chalybeatus. Staal Wynsteen.

Dit zout bestaat uit yzer-kalk, wynsteen-zuur en plant loogzout. — Het wordt vochtig in de lucht, dus niet geschikt voor een *poeder*: bezwaarlyk oplosbaar in water; zeer fyn gevrewen mengt men het by waterige mixturen.

Wordt ontleed door

1.) Loogzouten: *alkali vegetabile crystallisatum, alkali volatile, soda depurata.*

2.) Alle zuuren.

3.) Neutrale zouten: *Nitrum cubicum, sal mirabile, soda phosphorata.*

4.) Middelzouten: *Alumen, calx muriata, sal amarum, terra ponderosa salita.*

5.) Metallike zouten: *Argentum nitratum, Flores sal ammon. martiales, Mercurius acetatus, — nitrosus, vitriolum album, — cupri — martis.*

6.) *Aqua calcis, conchæ, Magnesia*, en in 't algemeen door alle aardachtige middelen.

7.) *Sapones.*

8.) samentrekkende stof, en alle daar mede voorziene zelfstandigheden, b. v. Kina, Galnoten enz.

Tar-

Tartarus Emeticus. *Braakwynsteen.*

Bestaat uit spiesglans kalk, wynsteen zuur en plant loogzout.

Offchoon dit zout vochtig wordt in de lucht, kan men het echter, met andere zelfstandigheden gemengd, in *poeder* voorschryven: zo ook in *pillen*.

Alhoewel dit zout door de meeste zuuren wordt ontleed, kan men het echter met de meesten van de zouten voorschryven; om dat dit zout niet over het geheel wordt ontleedt, maar alleen de *Tart. Tartarif.*, en dus blijft het *wynsteen-zuure spiesglans*, waar van toch de voornaamste werking afhangt, ontbonden. Deze braak-wynsteen is ene vereniging der *Tart. Tarifat.* met wynsteen-zuur spiesglans; doet men er nu wynsteen-zuur, azyn-zuur, of citroen-zuur by, dan wordt de *Tart Tarifat.* voor een gedeelte van deszelfs alcali beroofd, en dus weder in wynsteen-room verandert: het wynsteen-zuure spiesglans blijft echter onveranderd. Men moet het evenwel *vitriool* en *salpeter* zuur vermyden, want deze veroorzaken eene gehele ontleding.

Men moet het ook niet met loogzouten voorschryven, want deze ontleden ook het wynsteen zuure spiesglans. Een Geneesheer kan hier niet opletteend genoeg zyn, want 'er zyn vele genees-

middelen, welke met een byvoegzel van *alkali* bereidt worden, b. v. *Tinct. Rhei (aquosa)*, *antimon acris*, *sal martis*, en deze veroorzaken ene ontleding.

Tartarus solubilis. Zie *Crem. Tart. volatil.*

Tartarus Tartarifatus. (*Potassium Tartarifatum*). *Tartariseerde wynsteen*, *wynsteen-zuure alkali*.

Dit neutraal zout bestaat uit wynsteen-zuur en plant-loogzout. Eén onçe water ontbindt by een temperatuur van 10 gr. boven 0, volgens *Reaumur* drie drachma: om dat het in de lucht vochtig word, schryft men het niet voor in poeder, maar in waterige geneesmiddelen.

Wordt ontleedt

1.) Door alle zuuren: men moet het derhalven niet met een zuur afkookzel, b. v. *Tamarinde*, of *zuure fyropen*, b. v. *oxymel simpl.* of *scilliticum* voorschryven.

2.) Neutrale zouten: *Nitrum cubicum*, *sal mirab. glaub. soda phosphorata*.

3.) Middelzouten: *Alumen*, *calx muriata*, *sal amarum*, *terra ponderosa salita*.

4.) Metallike Middelzouten: *argentum nitratum*, *Ferrum salitum*, *Mercurius acetatus*, — *Nitrosus*,

fus, sacch. saturni, vitriolum album, cupri, martis.

5.) *Aqua calcis.*

Tartarus vitriolatus. (*Potassinum sulphuricum*) *zwavel zuur alcali.*

Dit neutraal zout bestaat uit 0,42 plant-alcali, 0,40 vitriool-zuur en 0,08 krystallifatie water, blyft droog in de lucht, dus geschikt om in *poeder* voorgeschreven te worden. Niet gemakkelyk in *water* oplosbaar, want ééne onçe ontbindt by een temperatuur van 10 gr. boven 0 volgens *Reaumur* nauwlyks 34 greinen.

Wordt ontleedt alleen: door *sal Eff. Tart. Terra ponderos. salita, argentum nitratum, Mercur. acetatus*, — *nitrosus, sacch. saturni.*

Terebinthina communis et Veneta (*Pinus Larix, — Pinus picea. L.*)

Gebruik. De natuurlyke balssem, de ætherische olie. *Gemene en veneetsche Terpentyn.*

De eerste wordt alleen uitwendig op zich zelf of met plaasters en zalven gemengd, gebruikt: de Venetiaansche, welke veel zuiverder is, wordt ook inwendig gebruikt. Men kan ze niet anders, dan in ene *vloeibare gedaante*, gebruiken, somtyds schryft men ze voor als *pillen*, wanneer men maar weinig nodig heeft; doch zy laat zich ook niet gemakkelyk in *pillen* behandelen. Om dat zy niet

in

in water oplosbaar is, moet men ze vooraf met Eydoir, of slym van Arabische gom vryven, doende by één drachma één Eydoir of anderhalve drachma Arabische gom.

De ætherische olie wordt meer uit- dan inwendig gebruikt.

Terra catechu. *Zie Catechu.*

Terra foliata Tartari. (*Potassium aceticum.*) Gebladerde wynsteen-aarde, *Azyn zuur plant loogzout.*

Dit neutraal zout ontstaat uit plant-loogzout en azyn-zuur. Gemakkelyk oplosbaar in water, en geeft dan het *Liquor terræ fol. Tartari*. Ook laat het zich ontbinden in wyngest. Wordt vogtig in de lucht.

Wordt ontleed

1.) Door zuuren: *Acidum citr.* — *Phosphori, sal Eff. Tart.* — *spir. Nitri*, — *salis*, — *vitrioli*.

2. Neutrale zouten: *Liq. c. c. succin.*, *Nitrum cubicum*, *sal ammon.*, — *mirabile*, — *seignette*, *soda phosphor. Tart. Solubilis*.

3.) Middelzouten. *Alumen*, *calx muriata*, *sal amarum*, *Terra ponderosa salita*.

4.) Metallike zouten: *Argentum nitratum*, *Ferrum salitum*, *Flor. sal ammon. martiales*, *Mercurius nitrosus*, *sachar. saturni*, *vitriolum album*, — *cupri*, — *martis*.

Ter-

Terrafoliata Tartari cryftallifata.
(*Natrum aceticum*) gekryftallifeerde bladwyze
aarde, *Azyn-zuure foda*.

Bestaat uit azyn-zuur en *mineraal alcali*, gemakelyk in *water*, en ook in *wyngeest* oplosbaar. Valt in de lucht tot een wit poeder, en blyft droog, hier om kan men het in poeder gebruiken.

Wordt ontleedt

1.) Door zuuren: *Acidum citr. Phosphori fal Effent. Tart.*, — *succini, spir. Nitri*, — *salis, vitrioli*.

2.) Neutrale zouten: *Liq. c. c. succinat, sal ammone Tart. solubil*.

3.) Middelzouten: zo als by de *Terra fol. Tart.*

4.) Metallike zouten: Ook zo.

Terra ponderofa falita. (*Baryta muriatofa*.)

Dit aardachtig middelzout, bestaande uit zout-zuur en zwaarspaat-aarde, wordt alleen, in *gedestilleerd water* ontbonden, voorgeschreven.

Wordt ontleedt

1.) Door alle zagte loogzouten.

2.) Zuuren: *Spir. Nitri*, — *Vitrioli, sal succini*.

3.) Neutrale zouten: *Liq. c. c. succinat. sal mirabile, Tart. vitriolat*.

4.) Aardachtige zouten: *Alumen, sal amarum.*

5) Metallike zouten: *Argent. nitrat. Mercur. acetat, — nitrosus, — Phosphorat. sacch. saturni, vitriol. album, — cupri, — martis.*

Tinctura antimonii acris. Scherpe spiesglans Tinctuur.

Deze Tinctuur bezit gene spiesglans deeltjes, maar is ene blote ontbinding van caustiek alcali in alcohol. By het voorschryven nememen in acht het gene reeds by het caustiek alcali gezegd is. Zie *Lapis causticus.*

Tinct. Antimonii Jacobi. Zie sulphur auratum antimon. liquid.

Tinct. Antimonii Hermbstaedtii.

Deze heeft veel overeenkomst met die van Jacobi, dus men by het voorschryven daar van 't zelfde in acht moet nemen.

Tincturae Martiales. Yzerhoudende Tincturen.

Alle yzerhoudende Tincturen, b. v. *Tinct. martis cydoniata, — pomata, helleborata, Paracelsi* enz. moeten niet met loogzouten, aarden of sapenttrekkende stoffen vermengd worden.

Tinct. Rhei. Zie Rhabarbarum.

Tinct. Thebaica. Tinctuur van opium.

Hier by herinnere men zich het gezegde by het *Laud. Liquidum.*

Tor-

Tormentilla. (*Tormentilla erecta.* L.)

Gebruik. De Wortel, het Extract. *Zevenblad.*

Bezit in 't geheel gene vlugge delen, en de werkzame kracht schynt in de samentrekkende en harsachtige delen te huisvesten. Om dat zy byna de helft oplosbare delen bezit, kan men ze in *poeder* voorschryven, of met water koken.

Het Extract is zeer samentrekkend, en moet niet met *yzzer*, *loogzouten*, *kalkaarde*, of *yzzerachtige zouten* verenigd worden. Het geeft gene heldere ontbinding uit hoofde der harsachtige delen.

Tragacanthum. (*Astragalus Tragacantha.* L.)

Gebruik. Het gedroogd zap. *Gom dragant.*

Een droge plantslym in heet water oplosbaar. Een deel vereischt 20 delen water tot een dikke slym. Is een zeer goed verbindings-middel.

Trifolium fibrinum. (*Menyanthes trifoliata.* L.)

Gebruik. Het Kruid, de Wortel, het Extract. *Water Drieblad.*

Het kruid en de wortel hebben, nog frisch zyn-
de, enige scherpe stoffe, en zeer vele bittere delen by zich.

Heet water trekt alle werkzame samenstellende

delen tot zich; dus zeer geschikt voor een *aftrekzel*. Wyn neemt ook de bittere delen tot zich.

Het Extract wordt in water opgelost, of onder *pillen* gemengd, en behoort tot de werkzame geneesmiddelen, als bezittende de kracht der plant in een *geconcentreerden* staat.

Turpethum minerale. *Minerale Turbit.*

Dit is ene onvolkomene kalk van kwik, waar mede nog een weinig vitriool-zuur verenigd is. Deze kalk is, uit hoofde van deszelfs geweldige werking genoegzaam buiten gebruik.

Tusfilago. (*Tusfilago Farfara*. L.)

Gebruik. De bloemen, het kruid, de wortel. *Hoefblad*.

Gene van deze delen heeft iets vlugs in zich, maar alleen enige slymige delen. Men gebruikt ze als de *malva*.

Tutia praeparata. *Tutia*, *grauw Oogniet*.

Is niets anders dan ene onzuivere kalk van zink: men kan ze wel misfen, en in deszelfs plaats de *Flores Zinci* gebruiken. Zy wordt alleen uitwendig in oogziektens voorgeschreven.

U.

Ulmus. (*Ulmus Campestris*. L.)

Gebruik. De Schors. *Olmboom*.

Bezit vele slymige en gom-delen, enige samentrekkende stof, en zeer weinig zee zout, en klaverzuring-zuure kalkaarde, en zeer weinige harsachtige delen. Zy schikt zich zeer goed in een *waterig afkookzel*, kokende ene onçe gesneden schors met 16 oncen water tot op 8 oncen. — Uit hoofde van het zee-zout moet men by het afkookzel gene Mercuriale zouten mengen, en uit hoofde der samentrekkende stof moet men het byvoegzel van *kalkwater*, *loogzouten*, *yzzerachtige* en, over 't algemeen, alle metallike zouten vermijden.

Unguenta. *Zalven*.

Dit zyn uitwendige geneesmiddelen, welke, door ene meerdere weekheid van de plaasters onderscheiden zyn.

Men bereidt ze door koking, of ondereenmenging. Olie, vet, of natuurlyke balsems zyn de grondslag der zalven, waar by verders Harsen, Campher, gedestilleerde olien, of poedersgemengd worden. De Medici schryven meest al de reeds
in

in de Apotheken voorhanden zalven voor, voegende 'er fomtyds noch een of andere zelfstandigheid by.

Men moet gene Extracten, of over het geheel gene niet met olie mengbare zelfstandigheden, tot ene zalf voorschryven.

Urtica. *Urtica urens.* L.)

Gebruik. Het Kruid. *Brand-netel.*

Bezit gene vlugge delen: wordt ook in *poeder* gebruikt, of met fyroop tot een slikmiddel.

Uva urfi. (*Arbutus uva urfi.* L.)

Gebruik. De bladeren. *Beren-druif.*

Bezitten geen vlugge, maar slymige, bittere en harsachtige delen. Men geeft ze op *zich zelve*n, of in *waterige afkookzels*.

V.

Valeriana minor. (*Valeriana officinalis.* L.)

Gebruik. De wortel, het Extract, de olie.

De werkzaamheid dezer voortreffelyke Wortel legt grotendeels in de vlugge delen: ten opzicht van deszelfs gebruik, zie *Serpentaria Virginiana*.

Het Extract bezit gene vlugge delen, en koomt genoegzaam in kracht met het afkookzel overeen.

De

De ætherifche olie heeft den reuk der wortel in zich, maar is niet zo fterk van fmaak.

De *Valeriana major* als zwakker is niet meer in gebruik.

Verbascum. (*Verbascum thapsus.* L.)

Gebruik. De bloemen, de bladeren. Wollekruid.

Beiden bezitten gene vlugge, maar alleen flymige delen: men gebruikt ze tot verzagtede afkookzels.

Vincetoxicum. Zie *Hirundinaria*.

Vinum. Wyn.

Men bedient zich veel van wyn in de Geneeskunde, 't zy zoete, 't zy zuure. Zy is voornamelyk gefchikt tot het uittrekken van zodanige zelfftandigheden, welke vele harsachtige en ætherifche olie delen bezitten; men giet ze koud op de zelfftandigheden. Een te lange trekking is niet raadzaam: jonge zuurachtige of zeer zoete wynen raken fpoedig in gifting. Oude geestryke wynen zyn beter.

Vinum Antimonii. Zie *aqua benedicta*.

Viola tricolor. L.

Gebruik. Het Kruid. *Driekleurige violen*.

Gene vlugge delen bezittende, kan men het met water koken, of in poeder gebruiken.

Viride aeris. (*Cuprum aceticum.*)

Gedestilleerd spaansch groen, of krystallen van spaansch groen.

Dit metalliek middelzout bestaat uit koper kalk en azyn-zuur; wordt niet inwendig gebruikt, en laat zich ontleden door *loog zouten*, *aarden* en *zepen*.

Viscum quercinum. (*Viscum album.* L.)

Gebruik. De stelen met de schors.

Bezit gene vlugge maar vele slymdelen.

Men gebruikt het in *poeder* of *gekookt*, nemen- de op ene onçe 8 onçen water tot 6 onçen gekookt. Wynggeist trekt 'er weinig uit. [By ons niet in gebruik.]

Vitriolum album. (*Zincum sulphuricum.*)

Wit Koperrood.

Bestaat uit zinkkalk en zwawel-zuur. Een onçe water ontbindt drie drachma van dit zout; wynggeist heeft er geen vat op. Blyft in de lucht droog. Wordt ontleed door

1.) Alle loogzouten.

2.) Zuure geesten.

3.) Neutrale zouten. *Borax*, *Liq. c. c. succinat*, *Nitrum antimon*, — *cubicum*, — *depuratum*, *sal ammon*, — *digestivum*, *seignette*, *soda phosphorata*, *spir. mindereri*, *Tart. solubilis* — *Tartarisat*, *Terra fol. Tart.* — *crystallisata*.

4.) Middelzouten. *Calx muriata*, *terra ponderosa salita*.

5.) Metallike zouten. *Argent. nitrat. Ferrum salitum, Flor viride æris, merc. dulc. — nitrosus, — sublim. corros, sacch. saturni, Tart. chalyb.*

6.) Zeepen. *Hepar. antim, — sulphur.*

7.) *Aqua calcis*, en alle kalkaarden, ook de *magnesia*.

8.) Adstringerende stoffe.

[De Schryver zegt dat het *vitriolum album* bestaat uit zink en vitriool-zuur. Meent hy hier nu mede de door konst gemaakte uit ene ontbinding van zink en vitrioolzuur, dan stem ik hem toe. — Maar het gewone witte koperrood heeft ook nog enige yzerdeeltjes by zich, en van hier dat zy, gemengd met afkookzels van samentrekkende stoffen, dezelve *decomponceert* of ontleedt]

Vitriolum cupri. (Cuprum sulphuricum.)

Blaauw koperrood, blaauw vitriool.

Bestaat uit koperkalk en vitriool-zuur. Ene onçe water ontbindt, by een temperatuur van 10 gr. volgens *Reaumur*, twee drachma. Niet oplosbaar in wyngceest.

Dit koperrood wordt ontleed door alle die zelfstandigheden, welke het zink-vitriool ontleeden, ook noch door yzer.

Vitriolum martis (Ferrum sulphuricum.)

Bestaat uit onvolkoomene yzer-kalk en vitriool-

ool-zuur. Verweert in de lucht, [en 'er blyft geele yzer kalk te rug] laat zich in zes deelen koud water ontbinden, maar niet in wyngceest. wordt ontleed door

1) Alle loog-zouten.

2) Zuuren. *Sal escent. Tartari.*

3) Neutrale zouten: *Borax, Crem. Tart. solub. Liq. c. c. Succinat, Nitrum antimon, — Cubicum, — depuratum, Sal ammon, — digestiv, — Selgnette, soda phosphorata, spir. minder. Tart. solub, — tartarifat, Terr. fol. Tartar. — crySTALLISATA.*

4.) Middelenzouten: *Calx muriata, terra ponderosa salita.*

5.) *Aq. calcis, magnesia*, en over het geheel alle aardachtige zelfstandigheden.

6.) Metallike zouten: als by *vitriol. alb.*

7.) *Sapones, Hepar antimon. — sulphur.*

8.) Samentrekkende stoffen:

Vomica nux. (Strychnos nux vomica. L.)

Gebruik: De vrucht, het extract, *kraanogen.*

Bestaan voor het grootste gedeelte uit een scherpe bittere slym, doch het schynt dat zy ook een vlug narcotiek beginzel in zich hebben. Men kan ze in substantie voorschryven, om dat zy in ene kleine gifte, vry werkzaam en krachtig zyn. Men kan het poeder niet wel in een mixtuur voorschry-

ven

ven om dat het zich zeer uitzet: het waterig Extract schikt zich daar toe beter.

W.

Winterana. (*Winterana aromatica.*)

Gebruik. De Schors. *Winters-bast.*

Heeft vele vlugge speceryachtige delen in zich men gebruikt ze in *poeder*, of met water getrokken: wyn trekt er ene krachtige Tinctuur uit.

Zy komt zelden echt voor, en veelal verkoopt men in deszelfs plaats den *Costus dulcis*.

Z.

Zedoaria. (*Kæmpferia rotunda.* L.)

Gebruik. De Wortel. *Zedoar.*

Men moet by het voorschryven van deze wortel het zelfde in acht nemen, als by de *Galanga*.

Zingiber. (*Amomum zingiber.* L.)

Gebruik. *Gengber.*

Bezit ætherische olie, hars- en gomdelen.

Men gebruikt ze in *poeder*, of met *wyn*, of *wyngeest* getrokken. De scherpheid huisvest in de harsdelen, en de reuk in de ætherische olie.

Men legt de frische wortelen in zuiker, (*rad. zingiberis condita.*)

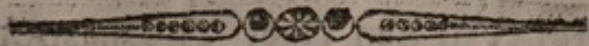
De olie en het *aqua zingiberis* zyn buiten gebruik.

Zincum. Zink, Spiauter.

Gebruik. De kalk. *Flores zinci.*

Worden, met water of vet gemengd, uitwendig gebruikt; ook wel inwendig in *poeder*, doch dan moet men ze niet met zuure zouten voorschryven, om gene braking te veroorzaken.

Aangezien ik, gedurende de Vertaling van het Werkje van den Heer TROMMSDORF, nodig oordeelde, om 'er hier en daar, enige korte aanmerkingen, onder de byzondere titels, by te moeten voegen, en dezelve tusschen [] te plaatsen, ben ik boven dien, met goedkeuring van myn Vriend den Hoogleeraar DRIESSEN, te rade geworden, om dit stuk van meerder en uitgebreider nut te doen dienen, 'er ene vertaling by te voegen van de Inwydings verhandelingen van de Heeren

I. P. D U R I N G,

Medic. Doct. te Middelburg.

OVER ZOMMIGE DWALINGEN, DIE MEN IN HET VOOR-
SCHRYVEN VAN GENEESMIDDELEN MOET VER-
MYDEN.

DE ERRORIBUS QUIBUSDAM, IN FORMULARUM PRÆ-
SCRIPTIONE EVITANDIS. GRON. 1800.

EN

S. F O K K E M A

Medic. Doct. te Leeuwaarden.

OVER DE VOORNAAMSTE MERCURIALE GENEES-
MIDDELEN.

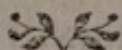
DE PRÆCIPUIS REMEDIIS MERCURIALIBUS.

GRON. 1801.

Ik twyffel niet, of men zal dezelve met genoeg
aannemen, aangezien zy veel lichts verspreiden o-

ver het Werkje van den Heer TROMMSDORF, — en de nodige ophelderingen geven omtrent de uitkomsten, welke 'er ontstaan uit de vermenging van zodanige zelfstandigheden, welke zich onderling ontleden of *decomponeren*; en dus den Geneesheer aanleiding geven ter vermyding van zodanige samenmengfels.

De Heer DURING merkt, met recht, vooraf aan, dat het aan niemand, niet geheel onkundig en onbedreven in de Scheikunde, onbekend kan zyn, dat, door ene verkeerde samenmenging van geneesmiddelen, derzelve krachten dikwyls veranderd, verminderd, ja geheel vernietigd worden; — dat dikwyls, daardoor, onverwachte uitwerkingen, dikwyls nadelige, ja zelf, giftige eigenschappen ontstaan. Dit had hem bewogen om deze waarnemingen, ten algemenen nutte, uitgeven, waar van hy reeds in zyne eerste jeugd, zich in de Apothekarskonst oefenende, enige gronden had gelegd, doch welke hy nader op de lessen van den Hoogleeraar DRIESSEN *over het voorschryven der Geneesmiddelen* heeft zien bevestigd en uitgelegd.

§. I.

Het is algemeen bekend, dat men gene Loogzouten met zuuren moet voorschryven, want daar door ontstaan geenflachtige zouten (*salia neutra*) welke van een geheel anderen aart en uitwerking zyn. — Men zondigt echter wel eens tegen dezen regel: — men vindt immers zommige zelfstandigheden, waar in het zuur of loogzout zich niet zo openlyk vertoont, als zynde, als 't ware, bedekt door andere zelfstandigheden, welke derzelve smaak beletten te onderkennen. Onder deze kan men tellen den *spiritus ætheris Nitrosi*. (*spir. Nitr. dulcis*.) Men kan, wel is waar, dezen *spiritus* bereiden, zonder dat zy enige tekenen van *acidum Nitri*, en *gas Nitrosum* vertoont: maar dit weet ik zeker, dat zy in dien staat van zuiverheid nooit in onze Winkels wordt bereid; en, ofschoon zy ook over bruinsteen, (*oxydum magnesi nigrum*, *Magnesium*) is geresctificeerd, zy echter altyd *gas Nitrosum* bezit, of deszelfs *basis*. — Men ont-

dekt daar in wel, op 't eerst aanzien geen vry zuur, maar door de werking der dampkrings-
lucht wordt de geest, waarin gene fcherpheid is,
by het openen der flesch, eniger maten zuur, uit
hoofde dat het *gas nitrosum*, door toetreding van
het *oxygenium*, tot *acidum nitrosum* overgaat. —
Men moet derhalven in pisdryvende *mixturen* de-
zen geest niet voorschryven met loog-zouten *sal*
Tartari, *spir. salis volat. oleosus*, en dergelyke.

Dit zelfde geldt ook van den *spir. salis dul-*
cis, aangezien deze zelden, volkomen verzoet,
voorhanden is.

Men drage zorg, om by zodanige *mixturen*,
waarin loogzout voorhanden is, gene zuure sy-
ropen, *Rob. sambuci*, *oxymel simplex* — *scil-*
liticum enz. te mengen. — Zodanige syropen
moeten ook niet met *Borax* verenigd worden;
want offchoon wel dit zout behoort tot de
geenflagtige zouten, heeft het echter een merke-
lyk overvloed van *alkali*, waaraan men een ge-
deelte van deszelfs geneeskracht met recht toe-
schryft, en 't welk dus werkeloos zou gemaakt
worden; en by aldien 'er veel wordt by gedaan,
dan wordt dit zout volkomen ontleed, en dus nut-
teloos, om dat deszelfs zuur vry wordt. [*]

Er

[*] Dit moet zo verstaan worden: — de bygemengde

Er wordt ook dikwyls niet genoeg gelet op den loogzoutigen aart der zeep, want by aldien men deze voorschryft in smeersels (*Linimenta*), welke gedeeltelyk uit zuure zelfstandigheden bestaan, dan wordt de zeep ontleed; — de olie scheidt zich af, als minder verwandschap bezittende met het loogzout.

Men mengt ook wel eens de zeep met samentrekkende plantgewassen tot pillen: hier geschiedt ook ene ontleding door het *galnoot zuur* waar in de voornaamste kracht der *adstringentia* huisvest; dit verenigt zich met het loogzoutige gedeelte der zeep, en dus verliezen de zeep en het samentrekkende hare kracht, — derhalven moet men over het algemeen nooit samentrekkende stoffen met loogzoutige geven. — Er kan echter een geval plaats hebben, om dit samentrekkend beginfel te moeten ontleden; als b. v. dit beginfel der *Cortex peruvianus* enig ongemak veroorzaakt aan den lyder. [De *syrup. Alth.* ontleedt het *decoct. c. peruviani.*]

§. II.

zuuren hebben eene nadere verwandschap met het loogzout der Borax, dan dit loogzout heeft met het sal sedativum, een samenstellend deel der Borax. V.]

§. II.

Het geen omtrent de loogzouten gezegd is, vindt ook plaats omtrent de (*alkaline*) aarden, kalk-aarde en *magnesia*, in vermenging met *Rob. sambuci* enz. — Men moet de *Lap. cancri* of *magnesia* nooit voorschryven met *cremor Tartari*, of gezuiverden wynsteen (*Tartris acidulus potassæ*) uit een eigen zuur en potasch bestaande, doch waarin het zuur de overhand heeft: en zo ras dit verzadigd wordt met kalk, dan ontstaat 'er een bezwaarlyk oplosbaar zout (*Tartris calcis*); blyvende het andere gedeelte van het zuur met het loogzout verenigd tot een neutraal zout *Tart Tartarificatus* (*Tartris potassæ*.)

Men moet vooral zorg dragen om, in samen-trekkende *mixturen* de *Bolus Armena*, of andere kleiaardige zelfstandigheden, niet met vitrioolzuur te vermengen; — door deze vereniging ontstaat *Aluin*, en dus wordt 'er ene sterker samentrekkende kracht geboren, dan de Geneesheer had verwacht.

§. III.

Men dwaalt ook dikwyls in het voorschryven van *neutrale* en middelzouten; — Dezelve worden wel eens voorgeschreven met zodanige zaken welke

ke dezelve ontleden: dus, om van anderen te zwygen; de zeep, voorgeschreven zynde met metallike zouten, met *sulphas Ferri* b. v. (*Vitriolum martis*) onder de gedaante van pillen, wordt dit zout spoedig ontleed. De *Tartarus Emeticus* wordt ontleed door het *acidum gallaceum*, en 'er ontstaat een *gallas stibii* [eene verbinding van het *oxydum stibii* met het galnooten-zuur] welke veel zwakker is van uitwerking — zelfs het waterig aftreksel van de *Ipecacuanha* wordt, by aldien het niet met oplettenheid is bereid, samentrekkend; en by aldien men 'er dan één of anderhalve grein *Tart. Emeticus* by doet, verliest dit zout zyne braakverwekkende kracht.

Daar nu de *gummi arabicum* ook eenig galnoot-zuur bezit, moet men het zelve ook niet met *Tart. Emeticus* verenigen; men kan hier in gemakkelijk dwaalen; daar het bekend is, dat de *Tart. Emetic.* nooit veiliger en krachtiger werkt dan, op aanraden van den beroemden HUFFLAND, met styfsel gemengd. Dit hebben myne leermeesters door ondervinding bewaarheid gevonden, en ik zelf meermalen in het Hospitaal der Academie.

Zodanige slymige middelen derhalven, welke het samentrekkend beginsel bezitten; b. v. *gumm. arabic. rad. Consolidæ* enz. komen hier niet te pas, daar in tegendeel meelachtige afkookfels,

welke dit beginsel niet bezitten; en voornamelyk het *decoctum Hordei*, in dit opzicht, met de *amy-lum* overeen komen.

De Heer WESTRA heeft in zyne *Dissertatio de antimonio* getoont, dat het vitriool-zuur en eenige andere zuuren den *Tart. Emeticus* ontleden; zelfs geschiedt dit, volgens eene dubbelde *affiniteit*, door enige middelzouten. [*]

Men moet voor al zorg dragen, dit zout niet in gewoon putwater te ontbinden; om nu van andere zouten niet te spreken, welke voornaamlyk in ons putwater, gevonden worden, koomt hier byzonder in aanmerking de *Carbonas calcis* en *magnesia*,

[Disfert. in aug. de Antimonio gron. 1792, en in het Hoogduitsch, stadamer 1802.]

[*] In de leer der affiniteiten noemt met een dubbelde affiniteit, als twee lichamen, uit verschillende grondstoffen of samenstellende delen bestaande, zich onderling ontleden, b. v. als men ene ontbinding van sal mirabile, bestaande uit alcali minerale (soda, natrum) en vitrioolzuur, vermengt met ene ontbinding van salpeter, bestaande uit alcali vegetabile en salpeter zuur, dan verenigt zich het vitriool zuur, uit hoofde van nadere affiniteit of verwandschap met het alcali vegetabile tot *Tart. vitriolatus*: en het alcali minerale met het salpeter zuur tot *nitrum cubicum*. V.]

ſia, welke den *Tart. Emeticus* ontleeden; en niet alleen dit zout, maar ook andere metallike zouten, voornamelyk den *mercur. ſublim. Corroſivus*: zelfs is ons gekookt regenwater niet geheel vry van kolenzuure *magneſia*. Ik zwyg van de tegenwoordigheid der dampkrings-lucht in ons water, zelfs na de kooking, door ons waargenomen, waar door de natuur van zommige metallike zouten dikwyls merkelyk veranderd wordt; daar de onvolkomene metaal-kalken, door toetreding van het *oxygenium* meer *geoxydeerd* worden, en dus in kragten aanwinnen of verminderd worden, zo als wy, door veele proefnemingen in de leſſen van den Hoogſchoolleeraar DRIESSEN hebben gezien.

Dat men derhalven altyd gedestilleerd water gebruike, en wel nieuws geſtookt, en in welſluitende glazen bewaard, ter ontbinding der *Tart. Emet.* en van andere metallike zouten.

Het geen omtrent de ſamentrekkende plantgewaſſen gezegd is, geldt ook omtrent den *mercur. ſubl. corroſivus*: men moet dit zout nimmer gebruiken met zodanige afkookfels, welke het minſte ſpoor van het ſamentrekkend beginſel bezitten.

De Apothekars behoren wel toetezien dat zy, ter bereiding van het *Liq. Swietenii*, den *merc. ſubl. corros*, niet ontbinden in gewonen koopbaren koornwyn; deeze geest is dikwyls verdund

met

met putwater, dus heeft ze koolzuure kalk in zich, en daar om is het *Liquor Swietenii* zelden doorschynend; laat dikwyls enig zetsel vallen; de *sublimaat* wordt derhalven ontleed, en de kracht van het geneesmiddel verminderd. — De bereiding derhalven van *sublimaat*, waarin het zuur, meer dan gewoonlyk, de overhand heeft, verdient zeer onze oplettenheid, om dat deszelfs gebruik, uit hoofde van bezwaarlyker ontleding, standvastiger is.

§. IV.

Zommige *salia neutra* worden voor een gedeelte door zuuren ontleed. De *Tart. Tartarifat.* en het *sal Seignetti* worden door alle zuuren, zelfs de zwakste plantzuuren, ontleed. — Er is immers ene grotere *affiniteit* tusfchen het *alkali* en het *acidum Tartari* in die evenredigheid, als het in den zuuren Tartarus voorhanden is, dan wanneer het *acidum* en *alkali* in een volkomen *sal neutrum* waren verenigd, zo als in den *Tartarus Tartarifat.* plaats heeft. — De loog der *Tart. Tartar.* poogt als 't ware, geduurig een gedeelte *alkali* aftefcheiden, want dit belet, dat de deeltjes van deze beide zouten dooreen nauwen band van *affiniteit* verenigd worden. Uit dien hoofde is de kleinste kracht van enig zuur in

In staat deze zouten te decomponeren; de azyn, het citroen sap, *Rob sambuci* verenigen zich met het gemelde loogzoutige gedeelte, en het zuur der *Tartarus* kooft met het overige loogzoutige gedeelte onder de gedaante van *Tartarus* te voorschyn.

Dit zelfde heeft plaats met het *sal seignetti*; om dat, daar het zuur de *soda* verzadigt, de *Tartarus* op nieuw te voorschyn kooft, en een bezwaarlyk oplosbaar zetsel daarftelt. — Uit dien hoofde worden de Apothekars zomtyds, ten onrecht, van de geneesheren van flordigheid beschuldigt, als zy in de *mixturen* of *decocta* een overvloedig *præcipitaat* van *Cremor Tartari* ontdekken, want de oorsprong van dezen *Cremor Tartari* hangt enig en alleen af van ene verkeerde samenmenging van de geneesmiddelen. Dit heeft voornaamlyk plaats, als men de *Tamarinde* by dit zout mengt; want in de *Tamarinde* is dat zelfde *acidum Tartari* aanwezig, waar door de *Tart. Tartarificatus* (*Tartris potassæ*) spoedig tot zuuren wynsteen (*Tartris potassæ acidulus*) overgaat.

Niet alleen worden die *salia neutra*, welke *acidum Tartari* bezitten, maar ook anderen, welke de *potassa* tot ene basis hebben, b. v. *sal digestivum sylvii*, *Nitrum* ja de *Tartarus vitriolatus* zelve, door verscheide zuuren ontleed. — By al dien men by *Nitrum* of *Tart. vitriolatus* Tamarin-

rinden voegt, en 'er geen overvloed van water voorhanden is, dan vindt men *Crem. Tartari* op den grond. Deze zouten moeten, uit dien hoofde, nooit zonder ene genoegzame hoeveelheid vogts ter ontbinding der *Crem. Tartari*, verenigd worden.

Het zuur verenigt zich in dit geval met een gedeelte der loogzoutige *basis*, daar intusfchen deze zouten van dit *alkaline* gedeelte beroofd, uit volkomene neutrale zouten, tot zuurachtige, of door zuur overzadigde, zouten overgaan. Wy leren hier ook uit, waarom de *Tartarus vitriolatus* voor een gedeelte door falfpeter-zuur wordt ontleed, zo als het eerst door BEAUMÈ is waargenomen, en 't welk BERGMAN, bewezen heeft, dat niet tegen de wetten der verwandschappen ftrydt.

Het *vitriolum album* (*sulfas zinci*), en het *saccharum saturni* (*Acetis plumbi*) worden door dubbelde *affiniteit* ontleed, het geen men wel eens befpeurt in *collyria*; het zwavelzuur vereenigt zich met de loodkalk terwyl het azynzuur zich met de zink-kalk vereenigt. Dit zelfde gebeurt ook tusfchen de Aluin en *saccharum saturni*.

By aldien men *Nitrum* vermengt met *sal mirabile* tot poeder, dan worden zy beiden, binnen korten tyd, vloeibaar. Hier fchynt ook eene dubbelde

ontleeding plaats te hebben, offchoon niet altyd volkoomen; 'er wordt nochtans een gedeelte van het *sal mirabile* vernietigd, terwyl deszelfs zuur zich vereenigt met het *alkali*, want ik ontdekte kleine kryftallen van *Tart. vitriolatus* in de ontbinding; aan den anderen kant vereenigt zich het salpeter zuur met de *soda* en gaat daar mede over tot *Nitrum cubicum*. Hier fchynt niet wel eene volkomene ontleeding plaats te hebben, ten zy in vriezende koude; doch offchoon de ontleding deezer zouten wel niet volkomen is, werkt zy nochtans dit uit, dat een gedeelte van het kryftallifatie-water, 't welk overvloediger in het *sal mirabile* gevonden wordt, dan in het *Nitrum*, vry wordt en het zout vloeibaar maakt.

§. V.

Er wordt ook dikwyls niet genoeg gelet op de hoeveelheid van het water ten opzicht der zouten, voornaamlyk by het voorfehryven van den *Tartarus*, en *Tartarus vitriolatus* [welke 16 delen koud water tot volkomene ontbinding nodig heeft.]

Men begaat ook wel eens een misflag in het voorschryven van vloeibaar wordende zouten tot poeder, b. v. *Tart. Tartarifatus*, *Terra fol. Tartar*, *sal absynthii*, cet.

Men fchryft ook wel eens voor ene verzadigde

ont-

ontbinding van zouten met *Alcohol*. Ik zag eens een voorschrift van *spirit. salis ammoniaci cum Cineribus clavellatis (carbonas incompletus ammoniac liquidus)* met *alcohol*, om druppels wyze te gebruiken. — Het is den scheikundigen bekend, dat 'er op de byeenmenging van deze beyde vloeystoffen een stremfel ontstaat, om dat de alcohol het water der *spir. salis ammon.* tot zich trekt, 't welk het vlug loogzout ontbonden hield: — men noemde dit stremfel oudstyd's *Offa Helmontiana*.

§. VI.

Ik moet hier, voer ik van de zouten scheide, van eene waarneeming gewag maaken welk de Hoogleeraar DRIESSEN ons voer vier Jaaren vertoonde: zij betreft het *bittere beginsel* der *planten*: Hij had zig Pillen laten bereiden uit *Extractum Absjinthii* niet *sapa vinetus aa.* en eene genoegzaame hoeveelheid. *magnesia alba*! hij vertoonde ons deeze pillen na verloop van drie maanden: zij hadden alle bittere smaak volstrekt verloren. Deeze bijzondere waarneeming gaf gelegenheid tot het neemen van eenige proeven met andere zaaken. De Heer DRIESSEN mengde het koudaftrekfel van *Lignum Quassie* in gedistel-

eerd

leerd water, waarin het zuiverst bitter schynt te huisvesten, met zeep, kalkwater, Potasch; maar na verloop van drie maanden had geen van deze aftreksels eenige verandering ondergaan; de bitterheid bleef dezelfde, dan te vooren. Met andere bittere zaken gelukte de proefneeming niet beter. Ik heb zelf ook de proef met *Extr. absynthi* genomen, en ook dezelfde verandering bespeurd; na 3 maanden, was byna alle bitterheid verdweenen.

§. VII.

In het voorschrijven van metallike zouten moet men er op letten, dat men dezelve niet geeft met zo danige zelfstandigheden, welke het *Hydrogenium Sulphuratum* of *hepaticum* (gezwavelde waterstof, zwavel-leever-luchtstof) bezitten, daar dit zich met de metaal-oxyden, op de wyze, als 't ware, der zuuren, vereenigende, derzelve aart en geneeskragten verandert, vermeerdert of vermindert.

Het *Hydrogenium* (waterstof) berooft uit hoofde der *affiniteit* met het *oxygenium* (zuurstof), de metaalkalk, voor een gedeelte, van dit *oxygenium*, waar mede het tot water overgaat; de volkoomene metaalkalk wordt derhalven in eene onvolkoomene veranderd.

De *mercur. subl. corrosiv.* kan hier van ten voor-

beelde dienen; by aldien naamlyk het water, waarin dezelve ontbonden is, maar het minste *hydrogenium sulphuratum* bezit, dan vereenigt zich het volkoomen *oxydum* van den *mercurius* met het *hydrogenium sulphuratum*, verliest deszelfs ontbindbaarheid, en een gedeelte van deszelfs werkkragt door berooving van een gedeelte *oxygenium*.

Een Medicus moet 'er dernalven opletten, dat hy er niet zodaanige zaaken, als geneesmiddel of als spyze, bymenge, welke dat beginsel bezitten, of ook zodanige stoffen, welke tot deszelfs geboorte aanleiding kunnen geeven. — De meeste *antiscorbutike* geneesmiddelen hebben het *hydrogenium sulphuratum*, als een *principium*, in zich en voornamelyk de Tuinkers.

Men vindt ook veele minerale wateren rykelyk met dit *principium* voorzien, en ook andere, in welke het, uit hoofde der vitriool-zouten, gemakkelijk kan ontstaan, voornaamlyk by het gebruik van eyeren of andere dierlyke voedsels, als de verterings kragten verzwakt zyn; want in zodanig geval kan er gemakkelijk eene zwavel lever lucht gebooren worden in de eerste wegen; en ofschoon dit wel eensdeels een tegengif is van het mercuriaal gif, vermindert het nochtans en vernietigt allerwaarschynlykst de geneeskragten der kwikmiddelen. Offchoon nu dit wel niet vol-

koomen door ondervinding geftaakt is, fchynt echter de ontleding der *mercur, corrosiv.* door het *Hydrogenium sulphuratum*, tot deeze gisfing aanleiding te geeven; ten minften in zodaanige gevallen, in welke, zo als zomwylen gebeurt, dit zeer kragtig geneesmiddel de verlangde uitwerkingen niet voortbrengt, raade ik de medici aan, om hier omtrent oplettende te zyn.

Befchouwen wy nu eens een ander volkoomen *oxydum*, maar wiens kragten door eenen minderen graad van *oxydatie* vermeerderd worden, het *antimonium diaphoreticum ablutum*, of de volkomene fpiesglanskalk. Als men hier by het *Hydrogenium sulphuratum* mengt, dan zal men, om dezelfde reden, de kragten vermeerderen. — De Medici ftemmen niet overeen omtrent de kragten van dit *stibium diaphoreticum*, zommigen veroordelen het als een geneesmiddel, waarop men geen ftaat kan maken, en dat de lyders 'er zomtyds geene de minfte uitwerking van ondervinden, en dikwyls daar door braakachtig worden: anderen fchryven 'er eene openende en zweetdryvende kragt aan toe. BOERHAVE (*Elem. chem. proc.* 218) noemt het eene kragteloze, nadeelige kalk, enz.

Er zyn, die beweeren, dat dit poeder, in de opene lucht bewaard, een braakverwekkend vermogen verkrygt, dies men het ook, volgens QUA-

RIN (*meth. med. febr.* p. 111) te Weenen alle jaaren op nieuw bereidt.

De Heer WESTRA heeft dit met voordagt onderzocht, en het *Antim. diaph. ablut.* eenige maanden aan de lucht blootgesteld, maar heeft daarna geene de minste braakverwekkende kragt daar in waargenoomen. Een ander gedeelte stelde hy een half jaar bloot aan eene, door rottende uitvloei- fels besmette, lucht, maar ook dit verwekte geene de minste walging." — De hoogleeraar DRIESSEN heeft het verschil omtrent deeze gevoelens, door blykbaare proefnemingen, opgehelderd en be- toogd. Op het voetspoor van BERTHOLET (*Annal de chim.* V. 25. p. 233) en FOURCROY (*Journ. de Pharm. prem. an.* p. 87.) verklaarde hy ons de *affiniteit* van het *Hydrogenium sulphuratum* met de spiesglans kalk: en 'er ontstond uit het *anti- monium diaphoreticum*, gemengd met water, door *gas hydrogenium sulphuratum* (zwavellever- lucht) verzadigd, een soort van *kermes minerale*; hy onderzocht teffens voor ons, wat de lucht niet al vermag, als zy door dit *principium* is besmet, en wy zagen met verwondering uit de vereeniging van *gas hepaticum* met gewoone lucht, dat de volkomene spiesglans kalk, opgehangen in zodani- ge lucht, spoediger of langzamer naar de verschil- lende hoeveelheid, dit *hydrogenium sulphuratum*

tot zich trok, en eene bruin-rode kleur aannam: dit liet dus genen twyfel over, of de kragt van een geneesmiddel, kan door inwerking der lucht aanwinnen, by aldien het in flordig geslootene glazen, of alleen met een papier bedekt, bewaard wordt op zodanige plaatzen, waar de lucht met veel *gas hepaticum* is besmet, zo als b. v. in Amsterdam. Dus kan, tot verwondering van hen, die onervaren zyn in de scheikunde, een geneesmiddel, 't welk hier in Groningen van weinig of geene uitwerking is, in eenen warmen zomer te Amsterdam, zo het niet in een gesloten glas wordt bewaard, onverwagte uitwerkingen voortbrengen. De Apothekars moeten derhalven in die plaatzen, waar in de dampkring door dit *gas hepaticum* is besmet, zorgdragen, dat alle zouten en metaal kalken in geslotene vlessen bewaard worden.

Het is door de proefnemingen van BERTHOLLET bekend, dat de *kermes minerale* een waar *Hydrofulphuretum* van onvolkomene spiesglans kalk is; of onvolkomene spiesglans kalk, door het *Hydrogenium sulphuratum*, of de *basis* van het *gas hepaticum* verzadigd. Men moet het derhalven nimmer met *acida* voorschrijven; wy zagen immers, dat het *gas hepaticum* door de meeste zuuren los wordtgemaakt en tot een braakverwekkend zout overgaat; en hier op moet men in het

voorschryven van geneesmiddelen en van het voedsel, gedurende het gebruiken van dit geneesmiddel, oplettend zyn.

Dit zelfde heeft ook plaats omtrent het *fulphuretum oxydi stibii hydrogenatum* of *fulphur auratum antimonii*: veele zuuren verenigen zich met de metallike *basis*; scheiden het *gas hydrogenium sulphuratum*, en de zwavel af, en scheiden dus, in beide gevallen, dat af, 't welk de braakverwekkende kragt van dit zeer werkzaam geneesmiddel vermindert, en dus daaraan eene openende en zweetdryvende kragt mededeelt.

§. VIII.

In het voorschryven van *decocta* en *infusa* wordt er, over 't algemeen, niet genoeg gelet op den aart van die beginselen, waarin de eigenlyke kragt van een geneesmiddel gelegen is. Veele geneesmiddelen immers verliezen, door lang koken, het vlugge begiufel, waar in de werkzame kragt huisvest. — Er legt ook veel kragt in de harsdelen, welke door eene zagte en korte kooking, door middel der gomdelen, in het afkookfel blyven hangen, maar welke, als het flym door aanhoudend koken te veel verdund is, niet meer met het water mengbaar blyven en op den grond vallen; en dit heeft ook voornaamlyk plaats by de purgeermiddelen, wier kragt

in

in de harsachtige deelen huisvest; en men kan dus naauwlyks twyffelen, of derzelver werking wordt ongeregeld en minder zeker.

Behalven de werking van het kokend water in het verdunnen der flymige deelen, fchynt het beginsel der levenslucht 'er zich mede te verenigen en door de vereniging van de zuurstof fchynen de deelen, noch niet ten vollen harsachtig of *glutineus* enz enz, de natuur van *gluten* (*lym*) of hars, enz. aante nemen; — het overvloedig zetsel der *decocta* bezit dikwyls zelfftandigheden, welke men, te vergeeffsch, in enig plantgewas, voor de kooking, zoeken zal; en dikwyls zal men de werkzaame deelen in deze zetsels vinden, terwyl het bovendryvend vogt byna kragteloos is. — Men behoeft zich derhalven niet te verwonderen, dat de koude aftreksels van veele plantgewassen veel kragtiger en werkzamer zyn, dan derzelver afkookfels: — dit heeft voornaamlyk plaats by den *Cortex Peruvianus* wiens koud aftreksel, voornaamlyk met *magnesia usta* bereid, uitmuntende krachten bezit. — Ik heb daaromtrent proeven genomen met deezen bast, en bevonden, dat zy, na een quartier uurs gekookt te hebben veel meerder kragt aan het water meede deelde, dan wanneer zy een uur of langer had gekookt. — Dat *decocum* kwam echter in geene vergelyking ten opzichte

der kragt, met een koud aftreksel, gemaakt uit een halve once *cortex peruv.* met èèn drachma *magnesia usta*, onder een gewrewen, tot agt oncen *colatuur*. (DRIESSEN *scheik* WAARN. p. 69.)

Wy weten bovendien, dat zommige zelfstandigheden, offchoon zy niet vlug schynen, door de werking van kookend water, nochtans geheel veranderd of vernietigd worden: dus, b. v. verliest de *rad. Liquirit*, door kooking, deszelfs zoetheid, en laat een onaangenaam bitter na. — Het *Lichen Islandicum* verliest, na drie uren kokens, veel van deszelfs bitterheid, en 'er blijft alleen een slymig afkooksel overig. — Deze verandering, die onze voorname geneesmiddelen door de koking ondergaan, verdient een nader onderzoek.

§. IX.

In het voorschryven van *mucilaginosæ*, moet men zeer nauwkeurig letten, dat zy niet met zuuren, *alcalia* of zommige geenslagtige zouten vermengd worden: — de ondervinding heeft ons geleerd, dat deze mengfels eene verschillende verandering ondergaan, en verschillende zetsels laten vallen. — zie hier eenige proefnemingen, welke ik met mynen vriend PEERLKAMP gedaan heb.

1. Ik mengde by èene once *mucilag. rad, althææ*
eên

één scrupel *acidum Tartari*; 'er ontstond, zo als ook in het *mucilago gummi arabici*, een zetsel doch in het laatste meerder.

Het *mucil g. Tragac.* werdt alleen een weinig dikker. — Dat der *Lich. island.* werdt geheel tot eene *gelatineuse* stoffe: — in dat der *rad. Consolidæ* ontdekte men een licht-zwart zetsel, en het bovendryvend vogt was helder. — In dat der *rad. saleb* bespeurde men nauwlyks enige verandering.

2. *vitricolzuur* veroorzaakte een bruin zetsel in het *mucilago* van de *rad. Alth.* — Dat der *gumm. Tragacant.* veranderde in eene dikke geleyagtige zelfstandigheid: zo ook dat der *Lich Island*, waarop een weinig doorschynend vogt dreef. — Dat der *rad. Consolid.* en *saleb.* ondergingen nauwlyks eenige verandering, uitgezonderd een weinig *precipitaat*. Dat der *gummi arabic* weinig verandering.

3. Het *salpeterzuur* veroorzaakte in de *mucilago* der *rad. alth.* een vry groot dik zetsel; het vogt werdt helderer en dunner: — in dat der *g. arabic.* een merkelyk en samengepakt zetsel, het vogt zeer helder: — in dat der *g. Tragac.* bespeurde men geene verandering: — dat der *Lichen* werdt dik geleyagtig: in dat der *rad. saleb* een fyn poederagtig zetsel; insgelyks in dat der *Consolida*, het vogt was helderer, dan voorheen.

4. zee-zout zuur gaf in het *mucilago* der *rad. alth.* dezelfde uitwerking als met vitriool-zuur: in dat der *g. arab.* een wit vlokkig zetsel, het vogt helderer: dat der *g. Tragac* wordt eenigzins troebel, en 'er scheenen eenige korreltjes in te dryven: in dat der *consolida* een meer verdikt zetsel.

5. De *alcalia* vertoonden ook uitwerking te hebben op de *mucilagines*: eene halve once *rad. alth.* met een scrupel *sal Tartari*, gaf, na korten tyd, een bruin zetsel, met een helder boven dryvend vogt. — De *mucilago* der *gumm. arabic* scheen ontleed te worden, dus 'er na verloop van anderhalf uur eenige vlokjes en een zetsel zich vertoonden. — dat der *Lich Island.* wordt allengs dik en rood; en na 24 uren als gelei met een weinig helder vogt: dat der *g. Tragac.* wordt alleen een weinig dikker.: in dat der *Consolid.* kwam een merkelyk zetsel, het bovendryvend vogt helder en dun: dat der *rad. saleb* wordt geheel dik met een bruin poederagtig zetsel.

6. De *Tart. vitriolatus* gaf naauwlyks eenige verandering in de slymen, behalven dat die der *alth.* en *saleb* merkelyk zetsel gaven.

Het zelfde kan men zeggen van de *salpeter*: alleen was het zetsel der *saleb* meer poederagtig.

De *Terra ponderosa salita* (*urias barytæ*)
scheen

ſcheen van eene meerdere uitwerking te zyn. De *Mucilago* der *rad. alth.* werdt oogenblykelyk tot eene dikke ſtoffe veranderd, en gaf na eenigen tyd, zetſel: dit zelfde gebeurde met de *Lichen Island.* — dat der *g. arab.* werd alleen een weinig dikker: in dat der *g. Tragac* konde men geene verandering beſpeuren; maar in dat der *ſaleb* vond men eene merkelyke hoeveelheid van wit poeder op den grond, zo ook in dat der *Conſolida*; het vogt was helder.

7. Het *Kalkwater* maakte de *mucilago* der *rad. alth.* dik, met een merkelyk zetſel: en dat der *g. arab.* een rood vlokkig zetſel: dat der *Lichen* werdt rood met zetſel, dat der *g. Tragac.* en *ſaleb* zeer dik: in dat der *Conſolida* alleen eenig zetſel.

Daar men nu voorzigtig moet zyn in het voorſchryven van *mucilaginoſa* met zuuren of *alcalia*, moet men ook in de voorschriften van *Emulſien* het bydoen van zuuren, *alcalia* en *adſtringentia* vermyden; de ſlym immers ondergaat door deeze zouten eene zodanige verandering, dat zy de eigenschap, van olien met water te verenigen, verliest: — hier om moeten ook de *Emulſien* nooit gekookt, noch met warm water behandeld worden, om dat dan de *mucilago* te veel verdund wordr.

Om deze reden moet men 's zomers geene fy-roopen doen by de *mixtura Plenckii*, want, daar deze zuur worden, wordt ook het *mucilagineuse* der *g. arab.* verminderd, en de onvolkomene kwikkalk, of de kwik tot den staat van metaal gebragt, valt op den grond.

VERHANDELING

VAN

S. FOCKEMA, *M. D.*

OVER DE VOORNAAMSTE MERCU-

RIALE GENEESMID-

DELEN.

Na een zevenjaurig verblyf aan de Hoge school van Groningen besloot ik de gehele geschiedenis der mercuriale geneesmiddelen, door practikale waarnemingen gestaafd, volgens myne krachten, te verklaaren. Hier in werd ik echter verhinderd door ene zware ziekte tegen het einde van het academisch jaar, en besloot dus alleen dat te verhandelen, 't welke betrekking heeft op de bereiding der voornaamste mercuriale geneesmiddelen. — Hier toe nu hadde ik veelvuldige gelegenheid uit de Chemische en Pharmaceutische lessen van mynen geachten leermeester P. DRIESSEN. —

De hedendaagsche scheikunde heeft waarlyk aan de Pharmacie zeer veel voordeel verschaft, en ook voornamelyk den aart en het gebruik der mercuriale bereidingen opgehelderd, en het voorheen wydlopige en onzekere in de bereidingen op zodanigen voet gebragt, dat 'er nu, volgens bepaalde en uigezochte

voor-

voorschriften gene onzekerheid ten opzicht van de bereiding van het geneesmiddel meer over blyft.

Aan wien is onbekend, dat de werking van een geneesmiddel kan afhangen van deszelfs verschillende bereiding, als niet volgens scheikundige gronden ingericht; en het welk maar alte dikwyls in ons vaderland plaats heeft, dat 'er onder den zelfden titel geneesmiddelen voorhanden zyn, welke geheel in kragten verschillen? — Ik zal dus aan de leerlingen in de geneeskunde, en Pharmacie geen ondiens doen, by aldien ik de voorschriften der voornaamste mercuriale geneesmiddelen, door mynen leermeester verbeterd en opgehelderd, en door eigene waarnemingen gestaafd, opgeve. Ik zal dus handelen;

1. Over de ruwe of metallike kwik.
2. Over deszelfs kalken of *oxyden* naar den verschillende graad van *oxydatie*.
3. Over de middelzouten, welke uit de verschillende mercuriale oxyden met zoutagtige, en voornamelyk zuure zelfstandigheden, samengesteld worden.

EERSTE HOOFDDEEL

Zuivering der Kwik.

§. I.

By aldien men vermoedt, dat de kwik door

an-

andere metallieke zelfstandigheden is besmet, of andere metalen ontbonden in zich heeft, waar door dezelve voor het scheikundig en Pharmaceutisch gebruik nutteloos wordt, zal het nodig zyn, de ware kentekenen van zuivere kwik te kunnen onderkennen, om dus de vervalsching te kunnen ontdekken.

Ik nam eerst tot dit onderzoek kwik, welke door herhaalde destillatien tot den hoogsten trap van zuiverheid was gebragt, en tevens de zelfde kwik, door bymenging van verschillende metallieke zelfstandigheden besmet; om dus het best de zuivere van de vervalschte te kunnen onderkennen.

Ten dien einde vermengde ik één grein *Bismuth* met ééne once van die kwik, en goot dezelve, na de vermenging, dikmaals van het ene glas in het andere: men zag reeds dat die kwik niet zuiver ware, dewyl zy met een zwart vliesje werdt bedekt en aan het glas bleef hangen.

— Verders mengde ik ééne once kwik met $\frac{1}{2}$ gr. zink; en ééne once met $\frac{1}{4}$ gr. Lood, — de uitkomst was dezelfde; 'er ontstond altyd een vliesje door een allerkleinst gedeelte van een ander metaal en 'er dreef poeder op de oppervlakte; en deze verschynselen gebeurden veel trager in zuivere kwik.

§. II.

De echte kentekenen derhalven van zuivere kwik zyn.

1. Ene blinkende oppervlakte; en dat zy die behoudt, offchoon zy vyftig maalen van het ene glas in het andere wordt overgegoten.
2. Dat de kwik, dus behandeld, niet met een zwart poeder wordt bedekt, en zich niet aan het glas vast zet.
3. Verdeelt zich, op papier gestort, in ronde bolletjes.
4. Dat zy, met azyn gekookt, daar aan niets overgeeft.
5. Dat, zy, in een yzeren lepel op het vuur gezet, geheel vervliegt.

Als deze tekenen daar zyn, dan is de kwik zuiver; want wy hebben gezien dat zelfs ééne once kwik door $\frac{1}{2}$ grein vreemd metaal of half metaal befmet kenbaar wordt (a) By-

(a) De kwik vertoont hier ene byzondere en tot nocht toe niet verklaarde en onderzochte eigenschap, dat zy, naamlyk, op deze wyze met andere metallike zelfftandigheden gemengd, het *oxygenium* veel spoediger uit de dampkring tot zich trekt, en een zwart poeder op de oppervlakte verkrygt; 't welk niet enkel geboren wordt uit het *oxydum* van het bygemengd metaal, maar voor een gedeelte fchynt te ontftaan uit het onvolkomen *oxydum* van den kwik.

By aldien nu de kwik alle deze vereischten bezit, is zy zuiver, en kan verders door destillatie niet zuiverer gemaakt worden, en zy voldoet tot het geneeskundig gebruik; en 't is niet nodig dat de Apothekar ze verder zuiveren met *Limat. Ferri* door ene verdrietige destillatie: want welk nut zal die byvoeging aanbrengen, by aldien de kwik niet onzuiver is door zwavel? Daar nu deze by de gewone koopbare kwik niet aanwezig is, is het by doen van *Limat. Ferri* overbodig. Boven dien kan men, wanneer 'er ene of andere zelfstandigheid is bygedaan, den graad des vuurs niet wel zo matigen, dat 'er niet iets van een by gemengd metaal, voornaamlyk *Bismuth*, te gelyk met de kwik zou overgaan.

Het bydoen van *Limat. Ferri* koomt echter voornaamlyk dan van pas, als men de kwik uit de *Cinnaber* wil afscheiden; want in dit geval verenigt zich de *Limat. Ferri* met de zwavel tot *Sulphuretum Ferri*, daar intusfchen de *mercurius*, van dezen band bevryd, allerzuiverst overgaat.

§. III.

Daar het nu wel eens gebeurt, dat de Apothe-

R

kar

kar de onzuivere kwik moet zuiveren, kan hy op deze wyze te werk gaan.

Hy doe de onzuivere kwik in enen kleinen glazen retort met een' langen hals, hier aanplaatze hy een ontvanger, tot zo verre met water gevuld, dat de mond des retorts byna tot aan het water reikt, om dat de ontvanger anders gevaar loopt door de warmte en de zwaarte der kwik te scheuren.

Men plaatst den retort diep in een klein zand bad, met één duim dik zand tusfchen het glas en den pot, om dat de bewerking anders te lang duurt: de warmte moet niet fterker zyn, dan dat de kwik kooke.

TWEEDE HOOFDDEEL

Oxydum hydrargyri nigrum, seu incompletum.

§. IV.

Het is bekend, dat de *urias hydrargyri mitis*, of *mercurius dulcis* bestaat uit *oxydum* of zwarte en onvolkomene kalk met zout zuur verenigd: om nu deze onvolkomene kalk vry aftefcheiden van het zout-zuur, heeft men geen an-

der

der hulpmiddel nodig, dan 'er ene stoffe by te doen, welke ene grotere *affiniteit* heeft met het zout-zuur, als b. v. *Alcali causticum* of *aqua calcis*; men verkiest echter de kalk, om dat het *oxydum* dan zwarter wordt.

Om dit *oxydum* te bereiden, neemt men één deel *mercur. dulcis*, volgens de hier na te beschryvene wyze gezuiverd, tot fyn poeder gevreewen; kookt het één uur lang met agt delen kalkwater onder ene geduurige roering; na afgieting van het kalk water, doet men er wederom zo veel by, en kookt het op dezelfde wyze. By aldien het nodig is, herhaale men het ten derden maal, en houdt met die bygieting zo lang aan, tot het kalk water het geel *curcuma* papier rood maakt, ten teken, dat al het zoutzuur is afgescheiden.

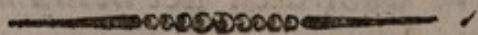
De koking moet, zo veel mogelyk, in enen korten tyd geschieden, en het kalk water moet telkens spoedig afgegoten worden, om het præparaat niet met koelzuure kalk te besmetten; ontstaande dezelve door dien het *acidum carbonicum* des dampkrings zich met de kalk vereenigt. — Na het afgieten van het kalk water moet het *oxydum* dikwyls, en wel zo lang, met warm water afgewaschen worden tot het geel papier niet meer rood worde. Ene warme trekking van enige uren in een vles met een glazen stop doet veel af tot de

volkomene *decompositie* van den *mercurius dulcis*.

Men kende reeds voorlang ene zodanige bereiding onder den naam van *mercur. præcipit. niger*, of *mercurius Moschati*; en dezelve schynt my toe veel beter te zyn dan den *æthiops per se*, *mercur. gummosus Plenckii*, *Mercurius saccharatus*, *alcalisatus*, en ook van den *mercurius solubilis Hahnemannii*, om dat zy veel gemakkelijker te bereiden is, en altoos een *oxydum* van dezelfde kragt daar stelt.

Wy ontkennen niet dat de graad van de *oxydatie* van ons præparaat wat grooter is: maar men weet ook hoe veel ongemak de zoo geringe *oxydatie* van zodanige bereidingen aan de Apothekers verschaft uit hoofde der gemakkelijke reductie der kwik.

Hoe dikwyls kunnen 'er niet bolletjes van niet geoxydeerde kwik bygemengd blyven, en de uitwerking van dit præparaat verminderen?

Oxydum hydrargyri rubrum sive completum, en
mercurius præcipitatus ruber.

§. V.

Het is genoegzaam bekend, dat men alleen
door

door de werking des vuurs, zonder enig byvoegfel, dit volkomen *oxydum* kan verkrygen; men noemt het gewoonlyk *mercur. præcipitatus per se*. Om dat nu deze bewerking zeer lang en verdrietig is, kan men dit *oxydum* verkrygen, door zo veel zuivere kwik, door ene matige warmte, in salpeter-zuur te ontbinden, als 'er in kan ontbonden worden.

Men moet in deze bewerking zorg dragen, om ene toereikende hoeveelheid zuurs te gebruiken, uit wiens ontleding de vereischte hoeveelheid van zuurstof met de kwik verenigd wordt; by aldien 'er minder is, zou het een onvolmaakt *oxydum* bezitten, en de *calcinatie* zoude langer moeten duren. Men ontbindt de kwik in een retort met een ontvanger waar in een weinig water is, om de salpeter dampen door het water te laten opslurpen, en dus een gedeelte zuurs te bewaren: — de voegen moeten niet nauwkeurig geluteerd zyn, om intusfchen ene uitgang voor de dampen open te houden.

Deze ontbinding geeft, na de uitdamping, ene witte kalk; deze wordt, uit de retort genomen, tot poeder gebragt, en zo lang, in een langzaam vermeerderd vuur, onder gestadige omroering, met een glazen pyp gecalcineerd, tot ze een bruin-rode kleur heeft aangenomen, of byna

zwarte, en koud zynde ene uitmuntende rode kleur aanneemt: men noemt deze kalk gewoonlyk *mercurius præcipitatus ruber*, *mercurius corrosivus ruber*, *Hydrargyrum nitratum rubrum*.

Daar 'er nu dikwyls, naar de verschillende duuring der Calcinatie, meer of min zuur by dit *oxydum* te rug blyft, (kunnende het echter door calcinatie geheel van dit zuur bevryd worden) zal het best zyn, ter bereiding van een allerzuiverst en altoos even vermogend *oxydum*, dat men zodanigen *mercur. præcipit. ruber*, welke, door den allersterksten graad van vuur bereid, geen reuk van salpeter zuur van zich geeft, één uur lang met tien maal zo veel gedestilleerd water kooke, en het water 'er afgegoten hebbende, enige uren late trekken in caustieke loog, en dan het *oxydum* nauwkeurig met warm water afwasfche, en droge.

By aldien nu de bereiding op deze wyze geschiedt, dan kan men verzekerd zyn, dat alle *Nitras mercurii* afgescheiden of gedecomponeerd is, en wy dus een zuiver *oxydum perfectum* verkrygen, 't welk met salpeter zuur gekookt geen *gas nitrosum* oplevert; ten bewyze dat het volkomen door *oxygenium* is verzadigd.

Men kan dus op deze wyze een allerkrachtigst geneesmiddel bereiden, 't welk niets verschilt van

van het zogenaamd *præcipitatum per se*, of de *mercur. calcinat.* Ph. Lond, welke niet dan door ene moeyelyke en langwylige bewerking te verkrygen is.

§. VI.

De goed bereide rode kwik præcipitaat bezit de volgende eigenschappen: zy is fraay blinkend rood, vervliegt geheel op 't vuur, deelt aan den Azyn geen zoeten smaak mede, en welke azyn door by doen van *Aqua hepatica* geen zwart zetsel laat vallen. — By aldien 'er Cinnaber ondergemengd is, ontdekt men dit door ontbinding in zuuren, b. v. *acidum Nitri*, want het kwikoxyd wordt in het zuur ontbonden, en de Cinnaber blijft te rug.

Zommige Fransche en Duitsche schryvers beschuldigen de Hollanders, dat zy het rode præcipitaat zomtyds met Menie vervalschen: — herhaalde proeven echter hebben my de valsheid van deze beschuldiging getoond; ik spreek van het præparaat zo als ik het uit de Fabriek heb ontvangen; ik durf echter naauwlyks verzekeren, of dat, 'twelk zomtyds door zogenaamde chymisten en Apothekers wordt verkogt, wel geheel vrij is van deze besmetting.

Intusfchen heb ik gelegenheid gehad om een soort van *præcipitaat*, in Duitschland bereid, te onderzoeken; ik hield het enigen tyd in een yzeren lepel op het vuur, zoo dat de kwik tot den staat van metaal over ging, en weg dampte; 'er bleef echter ene merkelyke hoeveelheid van een rood poeder te rug: — dit in azyn ontbonden, wordt door *Aqua hepatica*, of door water met *gas hydrogenium sulphuratum* bezwangerd, zwart: — men zou misfchien kunnen vermoeden, dat het yzer ware van den yzeren lepel, waar in de proef was genomen, dit was echter zo niet, om dat het niet ontbonden wordt in zout-zuur, 't welk dus een bewys is, dat het uit *hydrosulphuretum Plumbi* bestond.

By ene andere gelegenheid onderzogten wy het zelfde overblyffel van *præcipitaat* uit eene Hoogduitsche Fabriek, door dezelfde *reagentia*, en wel met denzelfden uitflag: wy verkregen een zwart *præcipitaat*, of *hydrosulphuretum*, onoplosbaar in zout zuur; intusfchen dat de ontbinding van yzer in *acidum aceticum*, met het zelfde *aqua hepatica* behandelt, wel ene zwarte kleur had angenommen, en een zwart *præcipitaat*, of *hydrosulphuretum Ferri* hadde daargesteld, 't welk echter door bydoen van zout zuur ogenblikkelyk verdween, werdende het vogt helder, tot een nieuw be-

bewys dat het præcipitaat van de rode kwik uit Duitschland uit een *Hydrofulphuretum Plum.* bestond, om dat het in dit zuur niet ontbonden wordt.

Wy hebben naderhand de præcipitaat uit verschillende Amsterdamsche Fabrieken onderzocht; in geen van allen ontdekten wy enige vervalsching; zy waren allen zuiver, vervlogen geheel op 't vuur, en gaven, in azyn zuur ontbonden, met *aqua hepatica* een geelagtig bruin zetzal.

Dit zelfde geelagtig bruin zetzal verkregen wy ook uit het *oxydum perfectum* volgens onze opgegevene methode bereid, na het in Azyn ontbonden en door *aqua hepatica* behandeld te hebben.

Men zal misfchien zeggen, dat de ontbinding van kwik in salpeter zuur, zomtyds, door *aqua hepatica* een zwart zetzal geeft; — men moet echter hier wel in 't oog houden, dat 'er verschil is in deze salpeterzuure kwik ontbinding ten opzicht van den staat van het *oxydum*; in ene, in de koude gemaakte ontbinding, is de kwik minder *geoxydeerd*, en geeft met *aqua hepatica* een bruinzwart zetzal; daar en tegen de ontbinding van een volkomen *oxydum* een geel præcipitaat of *hydrofulphuretum* geeft. — Het præcipitaat in de ontbinding van kwik, word toch door bydoen van zout-zuur, waar in het

ontbonden wordt, van het præcipitaat van lood, onderkend.

DERDE HOOFTDEEL.

Werking van salpeter zuur op kwik.

§. VII.

By aldien men in aanmerking neemt, welk een verschil 'er is tusfchen de verschillende ontbindingen van kwik in dit zuur, naar dat namelyk deze ontbinding geschiedt door warmte, of in de koude; — naar dat men meer of minder zuurs heeft genomen ten opzicht der kwik; — en of dat het zuur of fterk of flap is geweest; — of na dat 'er andere omftandigheden by deze ontbinding zyn voorgevallen, dagt het my nodig om hier van wat breder te fpreken; met dat oogmerk, om den verschillende graad van oxydatie te bepalen naar mate van de verschillende werking van dit zuur. — Ik za het eerst fpreken van de koude ontbinding.

Gedurende de koude ontbinding befpeurt men gene rode dampen, welke 'er in ene warme ontbinding ontftaan uit de decompositie van het falpeter-zuur, waar een gedeelte van het *oxygenium* van

van het salpeter zuur zich by de kwik voegt, en het *oxydum Mercurii* daar stelt, intusfchen het andere gedeelte van het salpeter-zuur, het *azoticum* namelyk, met een meerder of minder gedeelte van het *oxygenium*, na dat 'er meerder of minder salpeter zuur is gedecomponeerd, onder de gedaante van *gas nitrosum* of *oxydum gasosum azoti* weg vliegt: — het blykt dus ten vollen, dat, hoe minder rode dampen 'er ontstaan, het salpeter-zuur ook des te minder wordt ontleed, en de kwik minder *geoxydeerd*, en zo in het tegenovergestelde; — de ontbondene kwik valt gedeeltelyk als een wit poeder op den grond, een gedeelte blyft te rug in de ontbinding, en wordt in de gedaante van kryftallen afgezonderd.

De vraag nu is, in welk enen staat de kwik zich hier bevindt? — de kwik is in deze ontbinding, voor 't grootst gedeelte, in den staat van onvolkomen *oxydum* vereenigd met salpeter zuur, en het zout, 't welk op den grond zakt is *nitras hydrargyri basi oxydi imperfecti*: het noch in de ontbinding te rug geblevene zout, en het welk tot kryftallen schiet, is *nitras hydrargyri basi oxydi imperfecti, multo acido supersaturatus*, en om deze reden oplosbaar: — dat 'er nu hier een onvolkomen *oxydum* voorhanden is ontdekt men door bydoen van kalk-water waar door het zwart wordt

nedergeflagen. — Men moet echter niet denken, dat alle præcipitaat, 'twelk 'er door kalk water uitvalt, aanstonds een zuiver *oxydum hydrargyri* is; dit heeft wel plaats na ene warme trekking van enige uren; maar als men, voort na de præcipitatie, het water 'er afgiet, en het poeder afwascht, heeft dit *Nitras hydrargyri basi oxydi imperfecti* in zich, het welk in het eerste ogenblik der præcipitatie op den grond valt, om dat het salpeter zuur, waar aan het zyne oplosbaarheid verschuldigd was, door de kalk wordt verzadigd: tot deze bewerking is derhalven eene aanhoudende werking van het *aqua calcis* nodig ter volle verzadiging van dit mercuriaal zout, en het geheel præcipitaat neemt de natuur van *oxydum* aan. — *Nitras hydrargyri* met de basis van onvolkomen *oxydum* valt, als men het overvloedig zuur weg neemt, voor het grootste gedeelte, als een witgeelagtig poeder op den grond, en dit gebeurt ook in ene warme ontbinding met ene grote hoeveelheid kwik, onder den naam van *Turpith nitrosum*. Dit poeder is een ware *Nitras hydrargyri* met de basis van een onvolkomen *oxydum*, niet meer oplosbaar na afscheiding van het zuur, of als men het scheivogt door veel water heeft verdund: — het kan nochtans ontbonden en tot kryfballen worden gebragt als men 'er veel kokend water by doet, hebbende men tot elke drachma vier pon-

ponden waters nodig, en mischien meerder, by aldien het van aanhangend zuur geheel en al ware beroofd. — De Heer DRIESSEN heeft ons de natuur van dezen *Nitras hydrargyri mitis*, of salpeter-zuure kwik met ene onvolkomene basis van het zwart *oxydum*, een tot noch toe niet genoeg onderzocht zout, voor twee jaren verklaard. — de krystallen bezaten ene uitmuntende regelmatigte gedaante, zonder enig overvloedig zuur, zynde dezelve nergens, zo veel ik weet, beschreven. — Aan het licht blootgesteld werden zy zwart, en met *aqua calcis* getrokken, vertoonden zy een olyf kleurig zwartagtig blinkend poeder.

§. VIII.

Wy moeten nu zien wat 'er in ene warme ontbinding plaats heeft, en in welken staat de kwik daar tegenwoordig is.

By aldien men even veel kwik en salpeter zuur aan de warmte blootstelt, ontstaan 'er spoedig rode dampen en de stof bruischt hevig op, tot een teken dat hier ene sterkere decompositie van het salpeter zuur plaats heeft, dan in ene koude ontbinding; en door deze meerdere decompositie van het salpeter zuur wordt de kwik meerder met het oxygenium van het zuur voorzien.

Men

Men ontdekt door het bydoen van kalk water, waardoor een geel of rood præcipitaat ontstaat, dat hier een volkomen *oxydum mercurii* tegenwoordig is.

Het is 'er echter verre van daan, dat de kwik in ene warme ontbinding altoos in den staat van een volkomen *oxydum* tegenwoordig is: want als men ene grotere hoeveelheid kwik, b. v. twee oncen, doet by ééne once salpeter zuur, komen 'er wel rode dampen voor den dag, maar zy vertonen zich niet meer in een zeker tydpunt der ontbinding; de reden daar van schynt te zyn, om dat de kwik het salpeter zuur niet verder decomponeert uit hoofde van gebrek aan zuur, maar de kwik, welke noch ontbonden moet worden, trekt het *oxydum* niet uit het zuur, maar uit het reeds volkomen kwikoxyd, het welk dan uit den staat van volkomen *oxydum* overgaat tot dien van onvolkomen: en 'er word des te meer onvolkomene kalk geboren, hoe meerder kwik men ten opzicht van het zuur heeft genomen, dus dat dan eindelyk byna alle kwik in den staat van onvolkomen *oxydum* te rug blyft; de ondervinding leert immers dat het kalk water, by zodanig ene ontbinding gedaan, een zwart præcipitaat geeft, voor 't grootste gedeelte uit onvolkomen *oxydum* bestaande: GOTTLING besluit hier uit niet ten onrecht

recht, dat men even goed uit ene warme dan uit ene koude *solutie*. den *Mercur. solub. Hahnemannii* kan bereiden, dewyl het verschil alleen van de grotere of kleinere hoeveelheid kwik, ten opzicht van het salpeterzuur, afhangt. — Dit zout met eene basis van onvolkomen oxydum, 't welk hier ontstaat, heeft zyne oplosbaarheid alleen te danken aan het overvloedig zúúr, dus het, daar dit ontbreekt, of als het te veel verdund is, noodzakelyk op den grond moet vallen.

Hier uit nu blykt dat de kwik, in ene warme ontbinding, in enen verschillenden staat, naar mate van de verschillende hoeveelheid en sterkte van het zuur, tegenwoordig is. — want by al dien men de *solutie* in dien staat, waar in zy rode dampen opgeeft, door kalkwater onderzoekt, koomt 'er een rood præcipitaat voor den dag, doch dit heeft geen plaats als men kalkwater doet by de ontbinding, als 'er gene rode dampen meerder te voorschijn komen; er onstaat dan, om reeds gemelde reden, een zwart præcipitaat. — De kwik kan derhalven in deze ontbinding zo wel in den staat van volkomen als onvolkomen *oxydum* tegenwoordig zyn (a). Daar

(a) Voor het overige kan men de waarneemingen van BERGMAN, en SCHELE, over deze verschillende werking van het salpeter zuur op de kwik nazien.

§. IX.

Daar 'er nu, zo als blykt, nauwlyks ene ontbinding van kwik van dezelfde natuur en uitwerking kan verkregen worden, om dat men nauwlyks, zonder den grootsten vlyt, ene zodanige ontbinding kan daar stellen, welke altoos een volkomen *oxydum* bezit, en daar elk weet, dat de meerdere of mindere kragt van deze ontbinding afhangt van den staat van het *oxydum*, zal het van groot belang zyn ene zodanige ontbinding te bereiden, welke altoos een *oxydum* van denzelfden aart in zich heeft. Hier toe is het best, om het volkomen kwikoxyd. door ene zagte warmte in salpeter zuur te ontbinden, tot het salpeterzuur zo veel mogelyk verzaadigd is. men laat de gefiltreerde ontbinding behoorlyk uitdampen, waar na de *Nitras Hydrargyri* kryftallifeert: — men spoelt de kryftallen af door een weinig water, en droogtze op vloeipapier: — by aldien men deze kryftallen in ene genoegzame hoeveelheid gedestilleerd water ontbindt, dan heeft men een geneesmiddel, 't welk altoos van een zelfden aart is; het volkomen *oxydum mercurii* ondergaat gene verandering door het salpeterzuur, om dat het alleen ontbonden, en het zuur niet wordt gedecomponeerd: — 'er ontstaan dus ook gene rode dampen.

En-

Er diende dus altoos ene zodanige ontbinding, b. v. in 20 delen water, in de Apotheken voorhanden te zyn onder den titel van *Solutio Nitratis Hydrargyri* of *Liquor mercurialis*, en waar uit men de *Pilulae Gescheri* konde bereiden, want de werking van deze pillen is dikwyls onzeker, omdat men van de kragt der nitreufe ontbinding niet verzekerd is, welke op deze wyze gemakkelyk verbeterd en bepaald kan worden.

Werkling van het zeezout zuur op de kwik.

§. X.

Het sterkste zoutzuur werkt niet op de kwik: maar by aldien de kwik tot den staat van *oxydum* is gebragt, heeft dit zuur 'er veel affiniteit mede, en wel groter dan het salpeter zuur; dus het zoutzuur, gemengd met eene ontbinding van kwik in salpeter-zuur, neemt de kwik, door het salpeter zuur geoxygeneerd, tot zich, en er ontstaat een metalliek zout, een ware *urias mercurii*, welke naar mate van den trap van oxydatie of scherp of zagt is.

§ XI.

Murias hijdrargijri acris, of
Mercurius sublimatus corrosivus.

Het zal in dit onderzoek nodig zyn, om de verschillende wyzen van bereiding van dit alerkragtigst geneesmiddel nategaan, en te onderzoeken, welke de beste zy.

De gewone wyze van bewerking is deze: men neemt gedroogden *Nitras Hijdrargijri*, *sulphas Ferri* of yzer vitriool, tot witheid gebrand, en geknapt (gedecrepiteerd) zee-zout, van elk even veel, welke alle nauwkeurig gemengd, en op de gewone wyze gesublimeerd worden.

In deze bewerking verenigt zich het zwavelzuur van den *Sulphas Ferri*, uit hoofde van grotere affiniteit, met de soda van den *murias sodæ* wiens zuur, uit hoofde van grotere affiniteit, boven het salpeter-zuur, zich met het *oxijdum mercurii* verenigt, ('t welk gedurende de bewerking door het salpeter-zuur tot den grootsten trap wordt geoxydeerd), en den *murias hydrargyri acris* daarstelt; terwyl deze wordt gesublimeerd, blyft de *sulphas sodæ* en de *Calx Ferri* te rug, intusfchen dat het *acidum Nitri* wegdampt.

Volgens de andere wyze neemt men even veel

sul-

fulphas Hydrargyri en *urias sodæ*, welke beiden wel gemengd, en tot poeder gevrewen, in een glas, door allengs vermeerderde warmte gesublimeerd worden. De *Pharmac. Londin.* en *Berolin.* volgen deze manier.

Er gebeurt onder deze bewerking ene dubbelde decompositie: uit den *fulphas Hydrargyri* en *urias sodæ* ontstaat *fulphas sodæ* en *urias Hydrargyri*.

Het blykt uit ene nauwkeurige overweging van deze beide bewerkingen, dat in de laatste de graad van calcinatie van den *fulphas Hydrargyri* bezwaarlyk te bepalen is; want by aldien deze te lang duurt, zal de decompositie niet zo volkomen zyn uit gebrek van ene toereikende hoeveelheid zwavel-zuur; by aldien zy niet lang genoeg heeft geduurd, zal het *oxydum* minder volkomen zyn, en zal gene geschikte basis geven aan den *urias acris*: dus zal de eerste wyze, en meest gebruikelyke, offchoon kostbaarer, echter de beste zyn, om dat zy altyd een volkomen *oxydum* geeft, 't welk tot dezen *urias hydrargyri acris* nodig is: — want de *urias hydrargyri acris* uit *fulphas hydrargyri* en *urias sodæ*, door ons bereid, wierdt niet geheel ontbonden in water, maar liet een onoplosbaar wit zout na, 't welk door kalk water zwart wierdt, tot een

bewys, dat de kwik den vereischten trap van oxydatie niet had ondergaan. Dit te rug gebleven poeder was ene ware *mercurius dulcis*, of *urias hydrargyri mitis*. — Ik kan echter niet ontkennen, dat wy dikwyls in ons scheikundig *Laboratorium*, den sublimaat, volgens deze wyze in de Amsterdamsche Fabriken bereid, onderzocht hebben, en dat wy ook dikwyls zelve zulk enen hebben verkregen, die volkomen oplosbaar was in water; ik zou echter de Apothekars aanraden, om volgens de eerste wyze te werk te gaan, want het zou enen mingeoefenden wel eens kunnen gebeuren, het geen my twee maalen is gebeurd, de bewerking op die wyze beproevende.

§ XII.

Het blykt dus, dat de *urias Hydrargyri acris* een zout is, 't welk uit de vereniging van zoutzuur met een volkomen kwikoxyd is geboren: men moet het derhalven geenzijs, volgens zommiger gevoelen *urias hydrargyri oxygenatus* noemen; — deze benaming zou immers oorzaak kunnen geven tot dwaling, om dat zy niet voor andere metallike zouten aangenomen is (a). Het onderscheid tusschen *urias hydrargyri acris* en *mitis* be-

(a) Vergelyk hier med. GREN, *handbuch der Chymie* Th III. § 2480.

bestaat eerder in het verschillend *oxydum*, waar mede het zout-zuur verenigd is.

Behalven dit alles vereischt het *oxydum mercurii* des te groter hoeveelheid zuurs naar mate het volkomener is; en ook wordt daar door deszelfs scherpheid, kracht, en oplosbaarheid in water, vermeerderd: ook bezit dit zout een weinig overvloedig zuur, blykens de verandering van blaauw papier in rood.

By aldien deze *urias* goed is, moet zich één deel, op 50 gr. volgens *Fahrenheit*, in 16 of 17 delen gedestilleerd water laten ontbinden: vallende 'er, op het bydoen van kalkwater, of *alkali causticum*, een geel of rood zetsel op den grond.

§. XIII.

Daar nu deze *urias hydrargyri acris* een zout is, uit zout-zuur en volkomen *oxydum* bestaande, kan men het ook, door den weg der krySTALLISATIE verkrygen: ten dien einde ontbindt men het volkomen *oxydum* in zout-zuur; offchoon de eigenschap van het zout-zuur, om het *oxygenium* tot zich te nemen hier enige voorzorgen vereischt, om op een zeker præparaat te kunnen staat maken.

Men kan echter enen vry goeden *urias hydrargyri acris* op den natten weg verkrygen, door naamlyk één deel kwik te ontbinden in twee

delen sterk salpeter-zuur, doende dan by deze hete ontbinding zo veel zout-zuur, tot het præcipitaat, op de eerste bymenging ontstaan, op nieuw ontbonden wordt: men dampst daar na de ontbinding tot op $\frac{2}{3}$, of nog verder, uit, naar mate van de meerdere sterkte van het zout-zuur. Als het vogt is verkoeld, schiet de *urias hydrargyri acris* tot kryftallen, welke men door water affpoelt en laat drogen.

Deze *urias acris* heeft meerder overvloedig zuur in zich dan de door sublimatie bereidde, en zy is om die reden ook sterker. GREN (a)? en MONNET (b) hebben van deze bewerking gewag gemaakt; en zy is nauwkeurig beschreven door WESTRUMB (c).

Offchoon nu wel zommige schryvers, waar onder SPIELMAN (d), BERGMAN (e), en GIRTANNER (f), zeggen, dat deze *urias hydrargyri acris* door *arsenicum* kan vervalscht worden, en da-

(a) Lc. §. 2480.

(b) Zubereiting des äetzenden Sublimats ohne feur: in den alhand. der kon. schwed. Academ der wissensch. I. 1771. B. xxx. S. 104.

(c) Handb. der Apothekkonst. 3. Th. 6 Abth. 2. AFCHN. S. 276. §. 1158. N. 3. Hanov. 1801

(d) Instit. chim. p. 239.

(e) Opusc. Chem. T. IV. p. 306

(f) vener. ziekte. p. 432. Leid. 1796.

dadelyk vervalscht bevonden wordt; gelove ik echter niet, dat dit bedrog zo dikwyls geschiedt, als men wel voorgeeft. GIRTANNER beschuldigt hier omtrent ten onrecht den Hollandschen sublimaat. Dit blykt uit de volgende proefnemingen met den sublimaat uit de verschillende Amsterdamsche Fabrieken: wy ontbonden den sublimaat in ene bepaalde hoeveelheid water, en voegden 'er zo veel van ene ontbinding van *alkali causticum* by, als genoeg ware tot ene volkomene *decompositie*; na ene behoorlyke koking werdt het vogt gefiltreerd, en 'er ene voldoende hoeveelheid zout-zuur by gedaan, om het tot een *sal neutrum* te doen overgaan; daar na mengden wy by één deel van deze ontbinding het *aqua hepatica*, en by het andere de ontbinding van koper in ammoniac (vlug zout), en konden noch op deze wyze, noch door andere *reagentia* enig spoor van Arsenicum ontdekken. — In 't begin vreesden wy echter voor ene besmetting van Arsenicum uit hoofde der gele kleur op de bymenging van *aqua hepatica*, dog deze werdt eindelyk roodachtig, en liet verders een rood-bruin zetsel, naar yzer oker gelykende, vallen.

By aldien men nu de bereiding van dezen sublimaat nagaat, en dat daar toe yzervitriool wordt gebruikt, dan kan dit sublimaat gemakkelyk door yzer-kalk besmet werden: dat nu dit præcipitaat

waarlyk yzer-kalk ware, befloten wy daar uit, om dat de ontbindingen van yzer, door *aqua hepatica*, altyd zodanige præcipitaten geven; en dat men op de bymenging van eene blauw zuure yzer ontbinding in de oplossing van sublimaat zomtyds een blauw præcipitaat verkrygt, eenen waaren *Prussias Ferri*.

Het geen 'er derhalven door *aqua hepatica* wordt gepræcipiteerd, is geen arfenicum, want dan moest de kleur geel zyn gebleven: — dus schynt deze gele kleur, op de bymenging van *aqua hepatica*, de gemelde scheikundigen tot deze grove dwaling gebragt te hebben.

§. XV.

Daar de sublimaat een zo allervoortreffelykst geneesmiddel is, is het voor een Medicus dienstig, dat hy wete, door welke zelfstandigheden het wordt ontleed, om het niet met zodanige voorteschryven.

Het wordt gedecomponeerd door alle samentrekkende plantgewassen, om dat het galnoot-zuur zich met het *oxydum* der kwik verenigt, en daar mede een onoplosbaar zout, den *gallas mercurii*, daarfteelt; het zelfde gebeurt met de *gummi arabicum*, om dat deze ook iets samentrekkends bezit; verder moeten hier by alle alcalina, kalkaarde,

Baryta, geteld worden, en zuivere magnesia, zo ook de zeep: verders wordt het gedecomposeerd door alle zwavelachtige zelfstandigheden, (fulphureta) door *aqua hepatica*; door alle, het zy plantaartige, het zy dierlyke zelfstandigheden, in welke *hydrogenium sulphuratum* huisvest, zo ook door *Phosphas sodæ* en *Ammoniac*: de allersehadelykste en allergewoonlykste ontleding geschiedt door water, voor zo verre dit water *carbonas calcis* bezit: men moet dus om zeker te gaan, dit geneesmiddel nooit, dan met gedestilleerd water voorschryven, of met koorn-wyn met gedestilleerd, of ten minsten met gekookt water, verdund; maar nooit met koorn-wyn door putwater verdund, om dat dit, schoon gekookt, *carbonas magnesiæ* zou kunnen bevatten, welke het zelfde nadeel doet als *carbonas calcis*.

§. XVI.

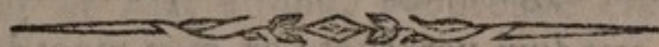
Wij hebben gezien dat het volkomen kwikoxyd uit de ontbinding van *urias Hydrargyri acris*, met ene rode kleur, door kalk-water of potasch wordt neergeslagen; wanneer nu de potasch *acidum carbonicum* in zich heeft, helt de præcipitatie meer naar het witte, en by aldien de potasch volkomen door *acidum carbonicum* verzadigd is, neemt het kwikoxyd het *acidum carbonicum* zodanig tot zich, dat het præcipitaat wit nedervalt en deze

kleur zyn wy gewoon in ons Laboratorium als een kenmerk van de echtheid van den *carbonas potassæ* te beschouwen). De Hoogleeraar toonde ons voor twee Jaren, dat dit præcipitaat oplosbaar was in water, voornamelyk by aldien dit water vooraf bezwangerd was met *gas acidum carbonicum*. In dit stillstaand vogt ontstonden, na twee of drie weken, langzamerhand krystallen, zynde een ware *carbonas mercurii*, een nieuw en nog niet beschreven zout.

De door het Microscop onderzogte krystallen bestonden uit veelhoekige colommen, met een dun vliesje tusfchen beiden, evenwydig lopende, wier verschillende lengte aan den omtrek der grote krystallen een onregelmatig aanzien gaf, met uitstaande fcherpe hoeken, zo dat dat dezelve fomtyds de gedaante vertoonden van vischschubben, fomtyds zaagswyze gerand waren, fomtyds afgeknotte uitsteekzels vertoonden van fcheve ruiten. — Om dit zout te bereiden gaat men volgens de *formula* van den Hoogleeraar DRIESSEN dus te werk.

Men doet in een vles vier oncen gedestilleerd water door *gas acidum carbonicum* verzadigd, doet 'er by éne once van ene verzadigde ontbinding van fublimaat, waar by men daar na, onder ene aanhoudende fterke fchudding, by gedeel-

ten mengt de verzadigde ontbinding van twee drachma *carbonas potassæ*, zo veel mogelyk door *acidum carbonicum* verzadigd: zet het in een, met een glazen stop gefloten, vles, op ene koele plaats: na verloop van 14 dagen vindt men op het witte zetsel van den *Carbonat Mercurii*, en op de oppervlakte van het vogt, de genoemde krystallen.

Murias Hydrargyri mitis, of *Mercurius dulcis*.

§. XVII.

Om dezen *murias Hydrargyri mitis*, bevryd van allen *mur. hydr. acris*, te bereiden, gaat men dus te werk: — men neemt vier delen *mur. hydr. acris*, tot een fyn poeder gevrewen, mengt daar al vrywende voorzichtig onder in enen glazen mortier drie delen zuivere kwik, tot alle de kwikbolletjes geheel verdwenen zyn; 'er nu en dan enige druppels alcohol, tegen de verstuiving, by doende: — men vult daar mede, tot op $\frac{1}{3}$, een subli-meer vlesje, sluit het in 't begin met een papieren stop, en daarna met een stenen: de bewerking geschiedt het best in een kroes met zand; en men stookt met een langzaam versterkt vuur, tot 'er niets, behalven zomtyds een rood poeder, op den grond te rug blyft, welk poeder men met den *mur. hydr. a-*
cris,

cris, in den hals van het vlesje zittende, weg werpt : zo ook de kwikbolletjes die er onder mogten zyn.

Gedurende deze bewerking trekt de kwik een gedeelte *oxygenium* uit het volkomen *oxydum* tot zich, waardoor het zout-zuur, het welk in den sublimaat met het volkomen *oxydum* verenigd was, door deze bygemengde kwik de basis van een onvolkomen *oxydum* verkrygt : en men moet de meerdere zagtheid van dit geneesmiddel aan dezen staat van oxydatie toeschryven, want het heeft minder zuurs in zich, en de kwik werkt, in dien staat zynde gebragt, met mindere hevigheid.

Om nu dezen *mercur. dulcis* vry van allen ahangenden sublimaat te verkrygen, vryft men ze tot een fyn poeder, en kookt ze $\frac{1}{4}$ uurs met tweemaal zo veel gedestilleerd water, waarin $\frac{1}{20}$ sal ammoniak ontbonden is : na afgieting van dit water spoelt men ze nog twee of driemaal af met warm gedestilleerd water, tot zo lang het zelve afgegoten zynde, met kalkwater gemengd, geen geel of wit præcipitaat geeft : men laatze daar na door ene zachte warmte drogen.

Op deze wyze verkrygt men enen zuiveren *mercurius dulcis*, wiens basis uit een zuiver onvolkomen *oxydum* bestaat.

De echtheid van den *Merc. dulcis* bestaat dus hier
in.

in, dat het water, waar in zy gekookt wordt, door kalkwater geen geel præcipitaat vertoont.

Deze wyze van bereiding is dus veel beter dan die, welke in sommige *Dispensatoria* wordt opgegeven; volgens welke de sublimatie, ter verkrijging van *mercurius dulcis* en *Calomelas*, enige malen moet herhaald worden; want het lydt geen twyfel, of 'er gaat altoos, gedurende elke sublimatie, een gedeelte *mercurius dulcis* over tot sublimaat, terwijl een ander gedeelte, van zuur be-roofd, door de werking der warmte tot den staat van ruwe kwik overgaat; dus ook deze *Merc. dulcis* door gene honderdmalige herhaalde sublimatie verbeterd kan worden: men zou ook in de regeling des vuurs zo veel zorg en oplettenheid aanwenden moeten, als men nauwlyks van een Apothekar kan verwagten: — doch by aldien men volgens deze wyze te werk gaat, zal het geneesmiddel altoos verzoet zyn, en zich, in alle gevallen, gelyk, en daar en boven van enen onervarenen gemakkelyk laten bereiden. Ik ben dus met mynen leermeester van gevoelen, dat men dezen *urias hydrargyri mitis* houden moet voor een *sal muriaticum mercuriale*, door het metalliek *oxydum* oververzadigd: en daar door verschilt het van den *merc. dulcis*, volgens de wyze van SCHEELE, op den vogtigen weg bereidt: 'er schynt in het præcipitaat

van SCHEELE een groter hoeveelheid zuur te zyn, zo als uit de daar mede door SCHEELE gedane proefnemingen blykt. — Ook is het dit verschil niet alleen, maar 'er is dikwyls by dat van SCHEELE *nitras mercurii* gemengd, 'twelk door by doen van de hete zoutontbinding, te gelyk met den *mercur. dulcis* op den grond valt, en gedurende de bewerking niet volkomen wordt gedecomponeerd. De uitwerking derhalven van dit præparaat kan, om twee redenen, van den gewonen *mercur. dulc.* verschillen; het is ook gewoonlyk scherper. — De *mercur. dulcis* van SCHEELE kan echter door sublimatie, en daar op volgende afwasfching, op de gewone wyze, verbeterd werden; want alle *Nitras mercurii* wordt door de warmte der sublimatie gedecomponeerd; 'er fchynt echter noch een groter hoeveelheid zuurs ten opzichte van het metalliek *oxydum* by te blyven. Vergelykt men nu de kosten en moeite van die bewerking, dan is de gewone wyze van bereiding verkieslyker.

Ik heb den *merc. dulc.* uit twee der voornaamste Amsterdamsche Fabrieken onderzocht. — Ik vreef ze tot een fyn poeder, en na de vrywing in een mortier met gedestilleerd water, en behoorlyke koking, heb ik, door bymenging van *aqua calcis* gene præcipitatie ontdekt, ten bewyze, dat zy vry ware van sublimaas.

§. XVIII.

Slaan wy nu eens een oplettend oog op de verschillende oxydatien der kwik, dan valt de vraag, of 'er, ten opzicht van dezerlver combinatie met zuuren, middenstaten zyn tusfchen volkomen en onvolkomen *oxydum*? — het fchynt wel zo in den eerften opflag; maar als men de zaak wel overlegt, en de ondervinding te hulp neemt, kan men met reden besluiten, dat 'er gene zogenaamde middenstaten gevonden worden tusfchen deze *oxyda*: — om nu hier van verzekerd te zyn, ontbonden wy ene *urias hydrargyri acris*, bereid uit gedroogden *fulphas mercurii* en *urias sodæ*, in twe oncen gedestilleerd water: — de *mur. Hydr. acris* werdt alleen voor een gedeelte ontbonden, blyvende 'er iets onoplosbaars op den bodem van het vat terug, ten bewyze dat deze *mur. hydr. acris* niet goed ware: wy mengden by de afgegotene ontbinding *aq. Calcis*, en 'er ontftond een rood præcipitaat, tot een bewys, dat dat gedeelte der *urias hydrargyri*, welke het volkomen *oxydum* bevatte, ontbonden ware, terwyl het op den grond gevallene, niet oplosbare, gedeelte, door kalk-water zwart wierdt, ten bewyze dat deszelfs basis uit onvolkomen *oxydum* bestond: — daar echter de eigenschap van het onvolkomen *oxydum*, met zout zuur

ver-

verenigd, *mercurius dulcis* is, byna onoplosbaar in water, zo volgt, dat de sublimaat, op welke ene wyze ook bereid, door ontbinding in water en krySTALLISATIE bevryd wordt van den *mercur dulcis*: 'er bestaan derhalven, zo als zommigen gewild hebben, gene tusfchen ftaten tusfchen deze beide zouten, zo als uit de proeven blykt: want dit zout bezat eensdeels volkomen *oxydum*, en anderdeels onvolkomen, verenigd met zout zuur.

§. XIX.

Wy zullen nu overgaan ter overweging van die zouten, welke nog niet een derde beginsel verenigd zyn.

Mercurius Solubilis Hahnemanni.

Wy zullen de befchryving van dit geneesmiddel, genoegzaam aan elk bekend, agterwegen laaten.— Het oogmerk van HAHNEMAN is, om door deze lange en moeyelyke bewerking een zuiver onvolkomen *oxydum*, met gene andere zouten verenigd, te bereiden: maar daar de ondervinding den fcheikundigen, zedert lang, heeft geleerd, dat het op deze wyze bereid onvolkomen *oxydum* niet zuiver is, en zeer bezwaarlyk kan gezuiverd worden, dunkt my de bewerking, volgens §. 4. of andere daar aangehaalde en bekende bewerkingen, be-

beter te zyn, waar door men zodanige of mindere oxydatie aan de kwik mededeelt, en wel om volgende redenen.

1. Om dat de bereiding van den *Mercurius solubilis* niet alleen lastig, maar ook bezwaarlyk, valt: bezwaarlyk zeg ik: want wie kan, door zyn gezicht, ten zy door een lang gebruik en ondervinding geoeffend, nauwkeurig dat tydpunt waarnemen, wanneer men met bydoen van vlug zout moet ophouden?

2. Om dat nauwlyks iemand dit præparaat zal kunnen bereiden, zonder dat 'er enig vlug zout mede vermengd blyft? want in het eerste tydperk der præcipitatie wordt het onvolkomen *oxydum* neêrgeflagen; vervolgens, te gelyk als het *Nitras Ammoniae* wordt geboren, geschiedt de vereniging van dit *oxydum* met het *Nitras Ammoniae* tot een bezwaarlyk in water oplosbaar zout, uit drie beginfelen bestaande, naamlyk *Oxydum Hydragyri*, vlugloog-zout en salpeter zuur, een *Nitras Hydrargyro Ammoniacalis*, welk zout zonder twyffel sterker werkt, en by het onvolkomen *oxydum* nu in meerdere, dan in mindere mate, tegenwoordig is, en wiens hoeveelheid nooit alleen uit de kleur door den ervarendsten Apothekar zal kunnen bepaald worden. Dit zout, wordt wel, door bydoen van meerder vlug zout, ontbonden,

T

maar

maar 'er wordt te gelyk een gedeelte van het *oxydum hydrargyri* wedergebragt tot den staat van metaal, waar door het poeder ene gryse kleur aanneemt.

De tekens van de aanwezigheid van vlugloog-zout in dit præparaat laten zich gemakkelyk ontdekken; want, offchoon het met alle voorzorg is bereid, geeft het echter, met levendige kalk gevrewen, den reuk van vlugloog-zout van zich.

3. Eindelyk uit hoofde dat de *mercurius solubilis*, zo gemakkelyk, en wel alleen door vrywing met water, wordt *gereduceerd*, en dit ook door het zonnelicht geschiedt, kan men het ook bezwaarlyk in pillen voorschryven.

Men moet de spoedige *reductie* der *mercur. solub.* zoeken in de aanwezigheid van het vlug zout, uit oorzaak dat het vlug zout wordt gedecomposeerd, trekkende deszelfs *hydrogenium*, het *oxygenium* uit het *oxydum* tot zich, 't welk hier door tot den staat van metaal wordt wedergebragt, terwyl 'er uit de vereniging van het *hydrogenium* met het *oxygenium* water ontstaat, en het ander *principium*, het *Azote*, wegvliegt. — De onzekere werking derhalven van het geneesmiddel, 't welk dikwyls, in ene kleine gifte hevige kwyling verwekt, en waar in men het dikwyls lang kan geven, zonder dat men dit onaangenaam toeval bespeurt, moet

moet niet altyd aan de gesteldheid van den lyder worden toegeschreven, maar dikwyls aan de *præparatie* zelve, welke zeer onzeker en twyfelagtig is, dus dat zelfs de vlyt en voorzichtigheid van enen *Hahneman* ter bereiding van dit geneesmiddel nodig is, gelyk blykt uit ene noot in het *Dispensatorium Edenburgense*, door HAHNEMAN vertaald (a)

Daar nu dit zo bezwaarlyk te bereiden geneesmiddel van ene onzekere kragt is, en niets, voornamelyk in het geneezen der *Lues venerea*, voor andere geneesmiddelen vooruit heeft zou ik het niet wel een plaats kunnen toestaan onder andere officinale geneesmiddelen.

Murias hydrargyro-ammonicalis of *Calx*
hydrargyri alba, gewoonlyk *Mer-*
curius præcipitatus albus
 genaamd.

§. XX.

Daar dit *præparaat* op verschillende wyzen wordt bereid, zo blykt dat het ook van eenen verschillenden aart moet zyn.

Deze schynt de beste wyze van bereiding te zyn;
 — men neme sublimaat en sal ammoniak, van elk

T 2

e-

[a] *Neues Edemb. Dispensator.* Th II. f. 247.

even veel; ontbinde dezelve in ene genoegzame hoeveelheid gedestilleerd water; doe by deze ontbinding ene ontbinding van gezuiverde Potasch in gedestilleerd water, zo lang het *præcipitaat* wit nedervalt: — want zo ras men ziet, dat de kleur naar het gele begint te trekken, dan moet men 'er voor al niet meer bydoen. Men scheidt het zetsel 'er af, wascht het met gedestilleerd water, en droogt het op vloeipapier in de schaduw, om dat het in de warmte geel wordt, en een gedeelte vlug zouts verliest, en in de zon enigzins bruinagtig wordt. Gedurende deze bewerking trekt de Potasch een gedeelte zee-zout zuur tot zich; terwijl het ander-gedeelte met het *oxydum* der kwik verenigd blijft tot een bezwaarlyk oplosbaar zout, uit drie *principia* bestaande; de *mercurius præcipitatus albus* is dus gene zuivere *Calx Mercurii*.

Wy ontkennen niet, dat men door deze bewerking altyd geen zout van ene zekere en bepaalde werking verkrygt, om dat de evenredigheid der *Principia* zomwylen verschilt naar mate van de hoeveelheid van het bijgedane *lixivium alcalinum*: maar, om dat het alleen geschikt is voor het uitwendig gebruik, behoeft men juist hier niet zo bezorgd te zyn omtrent deszelfs bereiding, als wel by andere tot inwendig gebruik geschikte geneesmiddelen.

Dit præparaat verschilt zeer veel van dat, 't welk

alleen uit de ontbinding van kwik in salpeter zuur, door behulp van zout-zuur, of *Murias sodae* wordt gepræcipiteerd, want, als dit wel afgewasfchen is, verschilt het niet veel van *mercurius dulcis*.

Murias Hydrargyri acerrimus, of Hy-
drargyrus muriatus fortior. Phar-
Chir. Lond.

Nadien men dit geneesmiddel in ene kleine gifte als een allerkragtigst geneesmiddel in verouderde venus ziekten aanpryst, zullen wy hier deszelfs bereiding mededelen.

Men neemt één once *murias hydrargyro-ammoniacalis* of witte kwik-kalk, ontbindt dit, door ene matige warmte, in zo veel zout zuur, als nodig is, en, na ene genoegzame uitdamping, verzamelt men de fyne draadwyze kryftallen: hier ontstaat geen *murias hydrargyri acris* met overvloedig zuur, maar een *murias hydrargyro-ammoniacalis* met overvloedig zuur, want, met levendige kalk gevrewen, geeft het teken en van vlugloog-zout.

